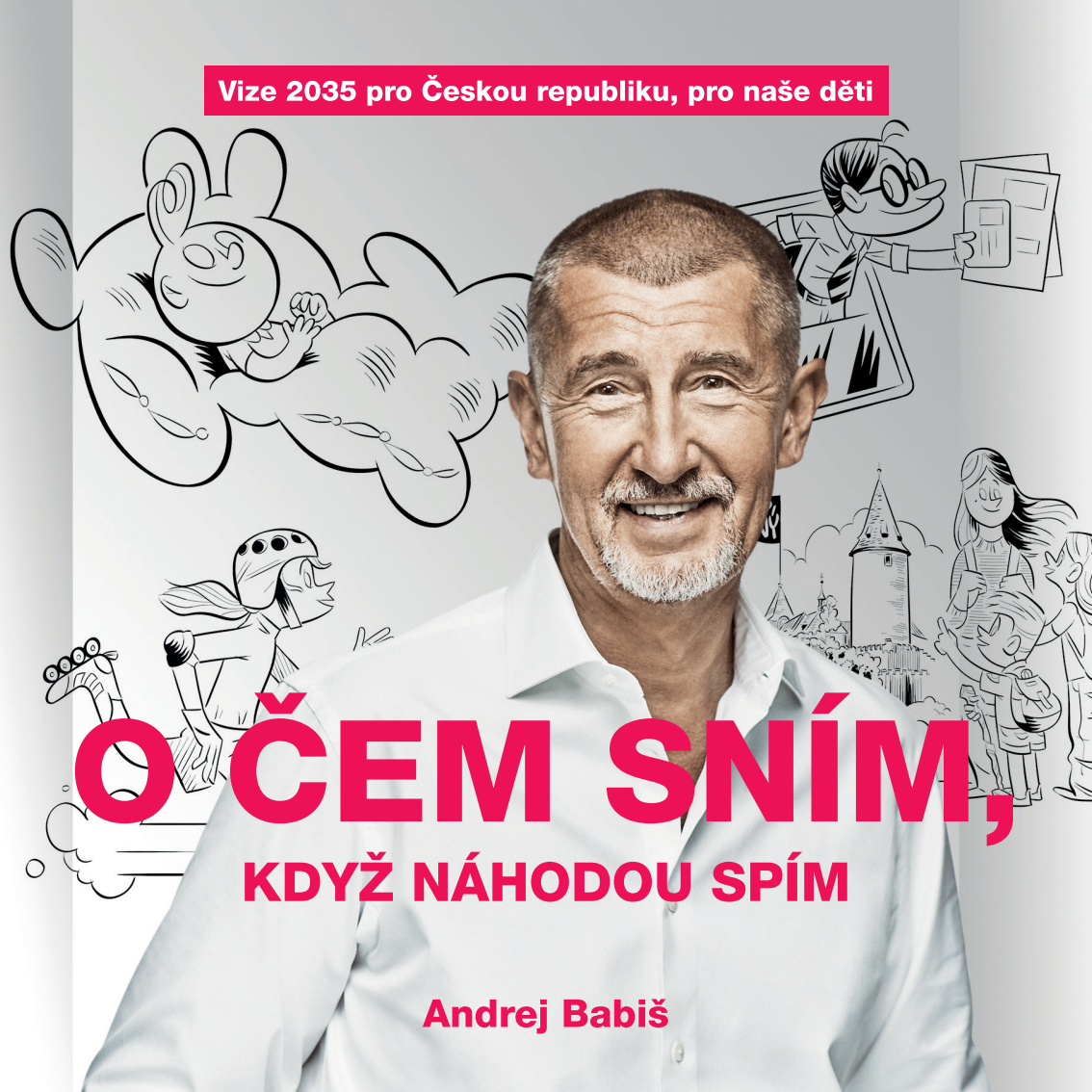

Vize 2035 pro Českou republiku, pro naše děti

O ČEM SNÍM, KDYŽ NÁHODOU SPÍM

Andrej Babiš

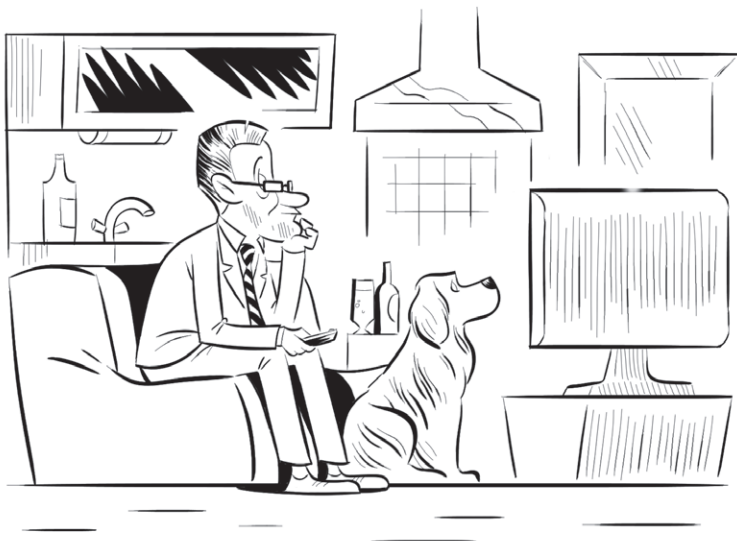
O ČEM SNÍM, KDYŽ NÁHODOU SPÍM

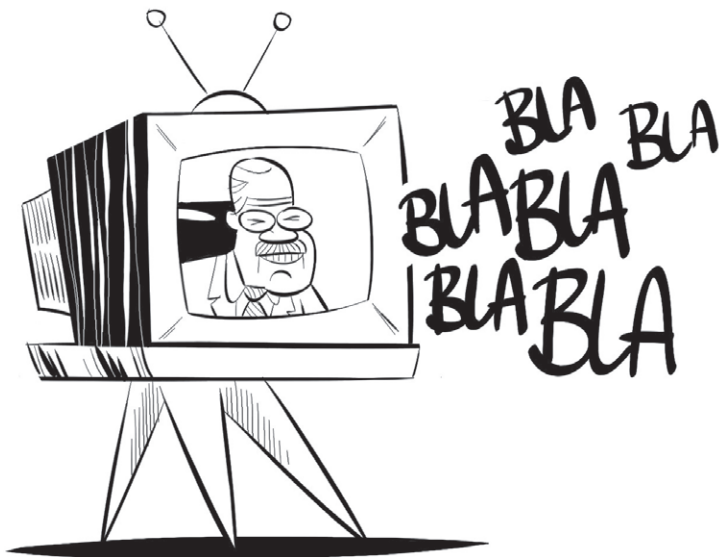
Andrej Babiš

Proč jsem to udělal

Na ten zářijový večer roku 2011 si pamatuju, jako by to bylo včera. Bylo chvíli před půlnocí. Dorazil jsem domů, rodina už spala, přivítali mě psi, jinak bylo doma úplné ticho, tak jsem si v kuchyni otevřel pivo a dal pár slaných tyčků a pustil si na chvilku televizi, než půjdu spát.

Zrovna dávali rozhovor s Václavem Klausem.

Viděli jste nějaký? Všechny jsou stejné. Stejně fráze, stejné vytáčky, stejné obří ego. Pak se debata stočila ke korupci. Klaus mluvil o tom, že míra korupce v České republice se ničím nevymyká Francii. Prosím?! No, když to řekl, tak jsem se nejdřív od srdce zasmál. Hned mě napadlo, co Dalík a Topolánek? Co Řebíček? Co Roman z ČEZu? Kmotr Janoušek? Kalousek a Háva? Sobotkův stín Pokorný? Divoké privatizace z 90. let a následné tunelování? Pandury, karlovarská losovačka, justiční mafie...

Jak mi v hlavě naskakovala další a další jména a další a další kauzy, pobavení vystřídal znechucení – a pak se dostavila zlost. Fakt velká zlost. To opravdu myslí Klaus vážně, že v Česku je stejná míra korupce jako jinde na Západě?! No to snad není možné. Nesmysl! Radši jsem vypnul televizi a šel spát. Třeba mě to naštvaní přejde.

Ale nepustilo mě. A nepustilo mě ani další den. A ani o týden později.

A tehdy jsem si řekl, že ho aspoň přetavím v něco užitečného, protože už je načase s tou situací v zemi něco udělat. Založil jsem hnutí ANO. Asi jste o něm už slyšeli.

Tehdy jsem si nemyslel, že bych ho vedl, vůbec se mi do politiky nechtělo. Sám jsem se chtěl věnovat rodině, kterou jsem bohužel kvůli byznysu zanedbával. To jsem netušil, že za dva roky se jí budu věnovat ještě míň. Představoval jsem si, že hnutí postavím na nohy, ale že v jeho čele stane někdo odvážný a schopný a ANO povede. Postupem času mi docházelo, že skutečná změna může přijít jedině z poslaneckých lavic a že chť nechtě budu muset jít s vlastní kůží na trh, protože by nebylo fér být šedou eminencí v pozadí. Ale dost jsem pochyboval o tom, že by mě lidi volili. Původem Slováka, co nemluví moc dobře česky? Někoho, kdo nějakou dobu byl ve straně? K tomu ještě bohatého člověka? Naprostý nesmysl.

A když jsme v předčasných volbách v roce 2013 skončili druzí, došlo mi, jak strašně moc museli být lidi frustrovaní z politiky, kterou si pro sebe a pro své kamarády zprivatizovaly tradiční partaje.

Lhal bych, kdybych řekl, že mě úspěch ANO nezaskočil. Byl jsem politikou nezkažený, spolu se svými kolegy jsem do ní vlítl rovnýma nohama, na nějaké velké rozkoukávání nebyl čas. Byl to pro mě úplně jiný svět. Svět plný pokrytectví, nevraživosti, lži a manipulací. Slib nebo podaná ruka nic neznamenaly, mezi čtyřma očima se řekla věc jedna a před kamerou se vykládalo něco úplně jiného.

Pro člověka z byznysu to byl nepředstavitelný šok. Kolikrát se mi při různých koaličních vyjednáváních a později na zasedáních vlády či schůzích sněmovny vybavila Aristotelova slova o tom, že politici mají být ti nejschopnější, nejšikovnější a nejmoudřejší z nás. Místo toho jsem potkával lidi naprosto neschopné, či naopak schopné všeho, alibisty a podrazáky. Tohle má být ta elita národa? Těch pár slušných lidí byla jen výjimka potvrzující pravidlo.

Naše politiky jsem předtím nikdy nepotřeboval. Kupónové privatizace jsem se nezúčastnil a byl to ostatně Václav Klaus, kdo českým bankám zakázal, aby mi půjčily peníze na základě žádosti šéfa Chemapolu, který se proslavil největším bankrotem v novodobé historii. Agrofert vyrostl jen díky úvěru od americké Citibank, kterou žádné politické konexe nezajímaly. Zajímal ji jen a pouze můj byznysplán. Začínal jsem od píky a na vlastní kůži poznal, jaké je to pracovat od rána do večera a přespávat v pronajaté kanceláři na Václaváku. Vážil jsem si každé vydělané koruny a dvakrát jsem si rozmyslel, za co ji utratím. Naučil jsem se zhasínat světla, psát na druhou stranu potisknuté A4 nebo vyjednat pro firmu co nejvýhodnější mobilní tarify. Naučil jsem se, že vlastní chyby musím co nejrychleji napravit sám, protože to za mě nikdo neudělá a protože by mi jinak přerostly přes hlavu. Naučil jsem se, že nejdůležitější pro firmu není naleštěný bourák, ale její zaměstnanci – od vrátného až po ředitele. Proto jsem vydělané peníze investoval zpátky do našich lidí. Nebál jsem se obklopit těmi, kteří byli chytřejší a schopnější než já. Naučil jsem se, že vydělávat je fajn, ale že to není cíl sám o sobě, protože každá úspěšná firma musí mít nějakou vizi

a musí dát svým lidem jistotu zaměstnání. A taky jsem se naučil, že aby všechno fungovalo, tak se šéf musí o sebe postarat až naposledy.

Právě svým začátkům a tomu, co mě mnohdy bolestivě naučily, vděčím za to, kde jsem dneska. I díky tomu se mi v roce 2016 podařilo dosáhnout nejlepšího výsledku hospodaření ČR od jejího vzniku – rozpočet skončil v přebytku 61,8 miliardy a státní dluh jsem za dobu, co jsem na ministerstvu financí, snížil o 70 miliard.

Často se mi vytýká, že říkám, že by se stát měl řídit jako firma. No, možná bych měl říkat, že je lepší řídit stát jako rodinnou firmu, anebo ještě líp, že by stát měl do jisté míry fungovat jako rodina. Největší bohatství, ať už rodiny, firmy nebo státu, jsou lidi, i když se na to často zapomíná. Skutečný syn nenechá na holičkách své staré rodiče a maminka dohlédne na nemocnou dcerku, a stejně tak by se stát měl postarat o své lidi, kteří to potřebují. O malé děti. O zdravotně postižené, seniory, o matky samoživitelky.

Zodpovědná rodina si porovná ceny v obchodech nebo na e-shopech, než si pořídí novou pračku, a rozhodně se nezadluží na roky dopředu kvůli luxusní dovolené, a stejně tak by stát měl s rozmyslem nakupovat nemocniční přístroje a neměl by se bezmyšlenkovitě zadlužovat. Správný táta postaví do latě drzého syna a stejně tak by stát měl umravnit ty, kteří z plezíru znepřijemňují život ostatním. Solidarita, odpovědnost, úspornost, efektivita, pravidla a selský rozum by měly být hnacím motorem nejen rodiny a firmy, ale i státu.

K tomu ale potřebujete mít nějakou vizi, na kterou náš politický establishment rezignoval před víc než 25 lety. Vizi státu místo toho nahradili lobbisté, sobecké

zájmy a korupce. Stát řídí lidi, kteří nevidí dál než za své volební období a kteří se zpravidla na politiku dívají jako na šikovný způsob, jak co nejrychleji znásobit stav svého konta. Co na tom, že kvůli svému vlastnímu zbohatnutí zadluží nás všechny a několik generací dopředu? Je jim to fuk. Oni se jistě nebudou zabývat problémem, jak z desetitisícového důchodu utáhnout nájem v paneláku.

Rozdělení na levice a pravici dávno neplatí, za ty roky z tradičních, zkostnatělých politických stran jakákoli ideologie dávno vyprchala. Jde pořád o tytéž lidi, kteří na politické kořisti tloustnou víc než dvacet let. Pod různými hesly mají jeden jediný cíl. Udržet se tam co nejdéle a pokud to nejde, tak si najít jiný způsob, jak podojit stát. Sami dobře vědí, že v normálním životě by se tak dobře neuživil. Pokud vůbec. Žijí z politiky. Funkce a příjmy z nich, to je jejich ideologie.

Jsem hluboce přesvědčený o tom, že takoví lidé do politiky nepatří.

Do politiky by měli chodit lidi, kteří ve svém životě něco dokázali, lidi, kteří politiku chápou jako službu a povolání, lidi, kteří mají nějakou vizi. A moc dobře vím, že takových lidí žije v České republice spousta. Znáám je.

Máme tolik šikovných řemeslníků, učitelů, lékařů, vědců, živnostníků, podnikatelů, záchranářů, sportovců, policistů, hasičů a dalších a dalších profesí. Možná by někteří z nich mohli společnosti pomoci ještě v politice, protože jejich pomoc naše země potřebuje. Nechci se smířit s představou, že slušní lidé nemohou být v politice. Náš národ má obrovský lidský potenciál, je nesmírně šikovný a má spoustu důvodů a lidí, proč by na sebe měl být hrdý. I jindy, než když Jaromír Jágr právě dává další gól.

Máme spoustu pozitivních příkladů, které nás mohou inspirovat. Pro mě samotného je takovou inspirací a nepřekonatelným podnikatelským a především lidským vzorem Jan Antonín Baťa. Byl to člověk, který bral svoje podnikání nesmírně vážně a zodpovědně, protože ho chápal především jako službu lidem, kteří v jeho firmě pracují. Ale hlavně to byl člověk, který

měl vizi. Vizi Československa, kterou sepsal v roce 1937 v knize **Budujeme stát pro 40 000 000 lidí**. Bohužel zůstala jen na papíře, protože nedlouho poté do naší země vpadl Hitler a po něm tu vládli komunisti. Baťovy myšlenky by ale neměly zapadnout, Česká republika potřebuje jasnou vizi, kam chce spět.

Měli bychom mít představu, jak by měla vypadat naše dálniční a železniční síť. Co chceme, aby naše děti uměly. Jak budeme vyrábět energii. Jak zajistíme efektivní sociální stát, který se postará o ty, kdo pomoc potřebují. Jak zajistíme špičkové zdravotnictví pro všechny. Jaká podnikatelská odvětví budeme podporovat. Jaké principy bude Česká republika zastávat ve světě. Jak zabezpečíme naše seniory. Jak budeme snižovat naše zadlužení. Co budeme dělat s přebytkem.

Nezodpovězených otázek je spousta a zatím na ně v podstatě nikdo s výjimkou Jana Antonína Bati nehledal odpověď. Chtěl bych se o to pokusit. Možná se tahle knížka může stát inspirací, jakou byl Baťa a jeho kniha pro mě.

Letos nás čekají volby do sněmovny. Půjde v nich o hodně. Jestli nakonec uspějeme, nebo ne, rozhodnete vy. Ať už bude váš verdikt jakýkoli, svého rozhodnutí vstoupit do politiky nelituji. Snad jsem některým lidem přinesl novou naději, dokázal jim, že stát jde změnit k lepšímu. Ano, jde. Něco se už povedlo. A když budete chtít, tak všichni spolu dokážeme ještě víc. Mnohem víc.

Tady máte moji vizi Česka v roce 2035.

OBSAH

Prolog

TAK CO, KOLIK NÁS JE?

Díl první

ZEMĚ, KDE SE DOBŘE ŽIJE

Sen o zemi, která funguje 25

Sen o solidaritě 42

Sen o zdravých lidech 65

Sen o fair play 79

Sen o čisté krajině 93

Sen o spravedlnosti 107

Sen o poctivé politice 123

Díl druhý

JAK TO ROZJEDEME

Sen o tom, co budou naše děti umět 141

Sen o kultuře pro všechny 159

Sen o zemi, kde je všechno blízko 177

Sen o chytrých městech 191

Sen o živém venkově 205

Sen o slušném podnikání 219

Díl třetí

JAK TO VYHRAJEME

Sen o úspěchu 237

Sen o bezpečí 254

Sen o nezávislosti 270

Prolog

**TAK KOLIK
NÁS JE?**

Když jsem byl malý, tak jsem přemýšlel, jaké to bude v roce 2000. Klukovské sny, znáte to. Ale myslím, že mi to celkem vyšlo. No, kromě toho finále Wimbledonu. Tenis mi docela šel, ale člověk nemůže mít všechno. Dneska tady sedím a zkouším si představit naše děti, kluky a holky, kteří se narodili a narodí letos, v roce 2017. Jak budou žít v roce 2035, až jim bude osmnáct a budou dospělí.

Napadá mě, že mají štěstí, když přijdou na svět zrovna tady. Češi, Moravané a Slezané jsou národ výjimečně vynalézavých a kreativních lidí. I když naše země není tak velká jako Německo, Itálie nebo Polsko, jsme národ velký svým talentem správně se zorientovat a překvapit. Za první republiky býval jedním z těch, které hýbaly Evropou. Ve dvacátých letech minulého století jsme byli bohatší než Rakušani, Italové nebo Holanďani. Produktivnější než Němci. Byli jsme v desítce nejbohatších zemí světa. Hospodářský růst byl i dvouciferný, vyšší, než má dnes Čína.

Baťa, Škoda, ČKD, Tatra, Koh-i-noor, Jawa, zbrojovka ČZ, to byly už tehdy globální značky. Zůstalo nám neuvěřitelné architektonické dědictví, světová hudební kultura a technická virtuozita. Ani padesát let potlačování svobody a tvořivosti pak z lidí nevytlouklo odkaz Bati, schopnosti, které máme geneticky dané. Vynalézavost, kreativitu a neobyčejnou zručnost. A českou houževnatost. Sílu se znovu zvednout ze země.

Za posledních sto let se každá generace musela ptát: Tak co, kolik nás je? No, zase málo. O tisíce. O statisíce. První odcházeli už po roce 1918. Nacismus nepřežilo hodně přes 300 tisíc lidí, další uprchli. Komunistický puč vyřadil desetitisíce lidí. Další stovky lidí režim zavraždil, statisícům zničil život a promarnil jejich nadání. A po okupaci v roce 1968 a během normalizace odešlo postupně dalších aspoň 200 tisíc lidí.

A co se vždycky stalo? Každá další generace se znovu vzpamatovala a předvedla úžasné výkony ve všech možných oborech. V průmyslu, ve vědě, medicíně, kultuře, sportu... Často navzdory papalášům a tankům a často

doslova na koleně. Díky profesorovi Wichterlemu nemusíme hrát fotbal v brýlích, ale máme kontaktní čočky a taky silon. Profesor Heyrovský objevil polarografii a dostal Nobelovu cenu. Profesor Vojta vyvinul metodu, která po celém světě pomáhá dětem s obrnou. Egyptologové a etnografové sklízeli světové uznání. Na bruselském Expu v roce 1958 jsme triumfovali. Věra Čáslavská přivezla sedm zlatých z olympiády a její statečnosti tleskali na všech kontinentech. Martina Navrátilová vyhrála Wimbledon tolikrát, že už neměla kam dávat trofeje. Karel Gott se stal populární hvězdou i v Německu. A kolegové hned dodávají: Formanovy filmy, Kunderovy knihy, Kiliánovy a Radokovy inscenace obohatily světové umění...

A co teď? Nasekali jsme stovky chyb a středoevropské Švýcarsko nejsme ani náhodou. To jsme si tak jen malovali. Po listopadu 1989 od nás odešlo dalších nejméně dvě stě tisíc lidí, protože životní příležitost uviděli jinde.

Něco se děje

Ale za poslední měsíce jsem si všiml něčeho nového. Cítím trochu změnu. No, trochu dost. Jezdím po městech i malých obcích a vidím, že dost lidí se přestalo bát budoucnosti. Už nejsou tak ustaraní, že se neuživí, že nebude práce a bydlení, že inflace jim zlikviduje úspory, že se nenaučí nové technologie. Nadechli se a najednou si víc věří.

Zase máme generaci mimořádných osobností. Znáte určitě plastického chirurga Bohdana Pomahače. Profesor Jiří Bartek, nejcitovanější český vědec, zase zkoumá v Kodani a Olomouci, jak na rakovinu, a každý rok se šeptá o Nobelovce. V Ostravě pracuje jeden z nejvýkonnějších počítačů v Evropě. Objev Egyptologů kolem Miroslava Bárty už zase mění učebnice. Vladimír Mařík je eso v kybernetice. Máme Českou filharmonii. Máme elitní sportovce jako biatlonistku Gábinu Koukalovou. Tenis. Kvitovou, Berdycha nebo Plíškovou znají děti po celé zeměkouli. Máme Jágra, Čecha, veslaře Synka, džudistu Krpálka, snowboardistku Samkovou nebo letce Šonku. Podnikatele v nových technologiích, třeba Jana Řežába nebo Josefa Průšu. Mladý hudební skladatel Jaroslav Beck teď skládá v Hollywoodu hudbu pro počítačové hry. Absolutní extraliga.

Velké české rodinné značky dál žijí, třeba Koh-i-noor nebo výrobce klavírů Petrof. A vyrostly nové, extrémně úspěšné. Nejsou to montovny, ty nás

v budoucnu neuživí, ale firmy s vysokou přidanou hodnotou. Avast vymýšlí antivirové programy pro 400 milionů lidí. Sipral, rodinná firma, ta zase umí hliníkové a skleněné stavební systémy a dodává je nejlepším architektům od Spojených států po Británii nebo Dánsko. Liberecká firma Elmarco patří ke světovým lídrům v nanovlákních. František Piškanin vybudoval z firmy Hopi fungující logistický kolos. A je jich mnohem víc. Tihle jsou ale úplně vpředu.

A jako vždycky, změnu nastartovali silní a talentovaní lidé. Vidí věci jinak. Nikdy se nespokojí s tím, co mají. Najdou cestu a ukážou ji ostatním. K tomu přesně máme ten národní talent. Teď asi tušíte, že nemluvím jenom o elitě.

Obdivuju lidi, kteří dělají nenápadně důležité věci. Možná jste se už doslechli nebo jste četli o advokátce Aleně Vlachové, která zadarmo ve volném čase hájí práva opuštěných dětí po celé republice. Senior Pavel Floriš vymýšlí větrná čerpadla, která dávají vodu lidem v Africe. Vilém Štěpán sváží na svou faru v západních Čechách každý den děti ze čtyřiceti vesnic, kde nemají družinu. Takové příběhy čtu nebo slyším denně. Lidi se mění před očima. Učí se jazyky i ve věku, kdy je to fakt dřina. Jejich děti je zkoušejí. Paní z malých hospod a krámků mi sice někdy vynadají, ale s elektronickými pokladnami se nakonec skamarádily. A pak s počítačem. Rodiče makají za volantem, aby děti mohly sportovat, chodit na kroužky a do přírody. Něco se děje. A do toho jako by se všichni domluvili a říkají mi, že teď by to rozjeli. Jen kdyby bylo víc slušnosti, solidarity, spolupráce a pořádku.

A tak si říkám, že ty děti, ročník 2017, mají štěstí taky proto, že přišly na svět zrovna teď. Když nepromarníme tuhle šanci, tak snad v roce 2035

nevezmou nohy na ramena. Anebo si to venku jenom okouknou, naberou zkušenosti a vrátí se domů, protože tady je to super.

Tak co, kolik nás je? Deset? Sto? Milion? A nejsme to náhodou my všichni?

Díl první

ZEMĚ, KDE SE DOBŘE ŽIJE

SEN O ZEMI, KTERÁ FUNGUJE

Myslel jsem, že je to vtip.

Potřebujete novou občanku a taky řidičák. Musíte vystát dvě fronty, protože u jednoho okénka to nejde. U okénka s občankou si vás úředník vyfotí. Ale u toho, kde vyřizujete řidičský průkaz, po vás chtějí donést papírovou fotografii. I když se občanky i řidičáky často zařizují na jednom úřadě a výrobu zajišťuje jeden státní podnik.

Moc jsem tomu nevěřil, tak jsem se na ten úkaz podíval blíž. A není to vtip. Je to tak, že občanku nebo pas má na starosti ministerstvo vnitra a řidičák zase ministerstvo dopravy. A pokud náhodou potřebujete ještě živnostenské oprávnění, to dělá pro změnu ministerstvo průmyslu a obchodu. Samozřejmě taky u jiného okénka. Proč se proboha nedohodnou? Anebo proč to vlastně nedělá jediný úřad?

Tak já vám to prozradím. Za těch osmadvacet let od listopadu 1989 si nikdo z našich budovatelů fungujícího státu nepoložil jednu otázku. Přitom úplně nejdůležitější.

Jak se lidi cítí, když chtějí něco od státu?

Říká se tomu „UX“ neboli „user experience“, zjistit, jak se lidi cítí. Je to super obor, teď jsem ho objevil a chytlo mě to. Tak si říkám, jak se cítíte, když něco chcete od státu? Stavební povolení, trvalé bydliště, vzali jste se?

No, necítíte se moc dobře. Jasně, ve veřejné správě jsou fajn lidi. Někteří. Příjemní. Rychlí. Ale pak jsou tam i lidi, co moc fajn nejsou. Nemají zrovna den. Ale to asi není to nejhorší. Nejhorší je mizerná organizace, zaostalost a stovky hodin ztraceného času.

Našli jsme neuvěřitelný příklad. Rodiče přivedou na svět dítě v Černých Voděradech. To je hezké místo ve Středočeském kraji. Uprostřed lesů a přitom pár kilometrů od Prahy. Jenže když se vám narodí dítě, ze všeho nejdřív musíte:

- 1.** Jet pět kilometrů do Jevan na matriku, aby vám vystavili rodný list.
- 2.** Pak na radnici a přihlásit dítě k placení poplatku za svoz odpadu.
- 3.** Dvacet kilometrů jedete do Říčan na Úřad práce požádat o porodné a další dávky.
- 4.** A hurá do zacampané Prahy vyřídit mateřskou na České správě sociálního zabezpečení.

Je to už všechno? Ani náhodou.

- 5.** Dítě musíte nahlásit ještě zdravotní pojišťovně.

A všude samozřejmě vláčíte aktovku plnou dokladů, vyplněných formulářů a potvrzení.

Tak takhle si fungující stát nepředstavuju. Proč to nejde jednoduše? Proč první úřad, kam rodiče přijdou, třeba radnice, ostatním informace zkrátka nepředá a hotovo?

Docela jsme zaspali. I v Estonsku dřív potřebovali k vyřízení mateřské osm papírů. Dneska jediné, co musí Estonec udělat, je oznámit číslo účtu, kam si přeje poslat peníze – porodné, rodičovskou, mateřskou. Žádná lejstra, žádná potvrzení, žádné čekání na úřadech. Klidně z domova přes internet.

Tohle je kus budoucnosti, o jaké sním.

Chci digitální Česko

Lidi v Estonsku soutěží, kdo rychleji vyplní daňové přiznání přes mobilní telefon. Rekord je právě teď, když to píšu, něco kolem dvou minut. Jejich premiérovi to trvalo minuty čtyři. Na iPadu. Podával ho na letišti, když měl chvilku.

V Kataru si lidi vyřizují skoro veškerou komunikaci s veřejnou správou přes mobilní aplikaci. Bez čekání. Hned. Podnikatelé z Estonska dokážou založit novou firmu přes internet za 18 minut. Mladí politici z Finska nebo Kanady lákají do svých zemí technologické firmy a inovátory, kteří tam vytváří tisíce pracovních míst.

A když jsem nedávno viděl, jak se dva lidi hádají o tom, jestli vůbec někdy doženeme svým bohatstvím Německo nebo Rakousko, a vedle nich se sympatická dívka bavila přes Skype se svým kolegou, který byl podle přízvuku

někde v Americe, došlo mi to. Jediná možnost, jak předejít státům, které se léta snažíme dohnat, je začít hrát fakt úplně jinou hru.

Státy na Západě jsou sice vpředu, co se týče ekonomiky nebo průmyslu, ale v oblasti inovací a digitalizace máme úplně stejné šance. A my Češi máme veškeré předpoklady tuto revoluci využít a vrátit se tam, kde jsme před 100 lety byli. V desítce nejrozvinutějších států. Ve světové špičce. V oblasti technologií. A stát bude poskytovat svým občanům špičkové služby a nebude je zatěžovat. Vůbec.

Máme k digitalizaci talent. Jsme e-shopová velmoc. Jsme špička v antivirech na světě. České firmy prorazily ve Spojených státech s mobilními aplikacemi. Antiviry Avast. Liftago, se kterým jezdíme po Praze a Brně. Analytici sociálních sítí Socialbakers. Vývojáři mobilních aplikací STRV. Průša Research, nejlepší 3D tiskárna na světě. Nákupy letenek přes Kiwi.com. Keboola, která dělá big data. To jsou firmy, které obdivuju.

Když k tomu připočteme úžasnou průmyslovou tradici, „zlaté české ručičky“ a schopnost poradit si téměř s jakýmkoli úkolem, je to jasné jak facta. Tady je budoucnost. Musím vám říct, že když tohle píšu, tak mi jde až mráz po zádech, když si představím, co všechno můžeme dokázat.

Kde začneme?

Samozřejmě úplnou digitalizací státu. My totiž ještě pořád kolem dokola vyplňujeme papírové formuláře. Ručně. V roce 2017. A skoro vždycky data,

co už stát má. Rodné číslo. Jasně, máme ho, ale vy nám ho musíte ještě jednou vyplnit. Trvalé bydliště taky. A tak dále. To je hrůza, ne? Vždyť přece je potřeba se jenom identifikovat, že jste to vy. A data se můžou načíst z cloudu. Odkudkoliv. Všude, kde je internet. A ten bude všude. Chápete, kolik by se tím ušetřilo času? Prostě zrušily by se všechny formuláře.

A co senioři?

Samozřejmě, že senioři a další lidi, jako jsem já, co nejedou na počítači, by asi chtěli vyplňovat na papír, jak jsou zvyklí. S tím se počítá. Ale většinu lidí formuláře štvou. A je toho víc.

My totiž, když po státu něco chceme, tak:

- vyplňujeme,
- čekáme,
- platíme.

Pojďme to zrušit. Jako v Kataru, tam vám jenom naskenují oko a pak si můžete v automatu, co je na každém rohu, nebo v mobilní aplikaci zařídit hned a bez čekání například prodej bytu nebo přihlášení auta.

Místo papírování radši umožníme videohovory s úředníky. Budou, doufám, pořad dobře naložení. Veškeré služby státu budou vytvářeny jako ty nejlepší digitální služby, které znáte. Datová schránka jako na Seznamu. Nákup dálniční známky jako na Alze. Objednávka u notáře stejně snadná, jako když si objednáváte taxislužbu přes aplikaci. Hledání spolehlivých informací

o veřejných službách na jedno kliknutí. Zkrátka servis, který přinese lidem větší pohodlí a hlavně ušetří čas.

Kde to už umí?

Estonsko je totální lídr v oblasti digitalizace. Osmdesát procent lidí tam využívá e-government, jak tam tomu říkají. Blbě se to vyslovuje, ale jinak je to neuvěřitelný skok dopředu. Estonská vláda zavedla obrovskou škálu elektronických služeb přístupných prostřednictvím elektronického průkazu totožnosti.

Tahle kartička slouží jako digitální podpis taky při uzavírání smluv, hlasování, odevzdání daňových přiznání, nákupu jízdenky na veřejnou dopravu a taky ke kontrole prospěchu dětí ve škole. A lidi toho využívají: 95 % daňových přiznání v roce 2016 bylo podáno elektronicky.

Estonsko se prostě jako malá země bez přírodních zdrojů muselo vydat cestou inovace. Digitální služby jsou naprosto všude, i díky tomu mají skvělý hospodářský růst. E-government není jenom nějaké sdílení formulářů na internetu. Je to celková změna pro občany i pro fungování celé společnosti. Online jde všechno. Nejde jenom oženit se, rozvést a prodávat majetek.

Chcete založit firmu? Jasně. Online. Za 18 minut čistě na počítači. Daňová přiznání na internetu trvají tři minuty, přeplatek daně dostanete do pěti dnů.

Bankovníctví? 99,8 % plateb probíhá elektronicky. Minimální prostor pro šedou ekonomiku.

Jdete k doktorovi pro předpis? V Estonsku mu stačí zavolat a za pět minut si jdete vyzvednout lék, díky tomu jsou menší fronty v nemocnicích, běžné konzultace probíhají online.

V elektronickém správním výpisu každý občan vidí, kolikrát se na jeho údaje dívaly státní instituce, třeba policie. A může žádat vysvětlení, proč byl lustrován.

A samozřejmě ty jejich slavné elektronické volby. Jste občan Estonska? Fajn, volit můžete kdekoliv na světě. Spousta mladých lidí u nás si nevyřídí voličské průkazy, protože nemají cestu za rodiči, kde mají trvalé bydliště a kde volí, a jejich hlas tak propadne. Elektronická volba trvá tři minuty, je pro stát 2,5krát levnější než klasické volby.

To všechno se navíc vyplatí i finančně. Digitální podpis šetří Estonsku kolem 2 % HDP ročně, což je obranný rozpočet země. A přitom celé náklady na státní informační technologie jsou jen 50 milionů eur za rok.

Život v digitální zemi

Bohužel Česká republika se podle OSN v zavádění e-governmentu momentálně pohybuje kolem 50. místa na světě. Což je škoda, protože

digitální technologie ve službách veřejnosti, to zdaleka není jen omezení byrokracie.

Mám tady pár nápadů, které vás budou bavit.

Superrychlý internet pro každého zdarma

To myslím vážně. Vysokorychlostní sítě budou brzy dostupné nejen zdarma, ale doslova všude. I v malých obcích pod 2000 obyvatel, v autobusech i vlacích. To je dneska podmínka jakéhokoli dalšího rozvoje. Právo na připojení na internet bude pevně zakotveno v zákonech. Nedávno jsem byl v Němčovicích na Plzeňsku, kde starosta tuhle výhodu pro lidi už prosadil. Takže vidíte, že to jde.

Další dobrá zpráva je, že stát navíc zajistí lidem i víc bezpečnosti a soukromí na síti. Díky silným českým firmám budeme totiž nezpochybnitelný lídr v oblasti kybernetické bezpečnosti. Služby pak tyhle firmy poskytnou nejen komerčně, ale také jako součást internetového připojení všem občanům. A aby vymýšlely ještě lepší věci, stát je podpoří jako součást zajištění národní bezpečnosti. Kromě počítačů totiž budou k internetu připojeny taky auta, pračky, hodinky, ale i celé domy. A to po celém světě. Takže můžeme využít poptávku po bezpečnostních technologiích, které budou dělat naši lidé.

Stát bude „pracovat“ za nás

Asi to znáte, nebo jste takový příběh slyšeli: stavět u nás dům je horor. O tom mi napsal můj známý z Facebooku, šikovný mladý kluk, má malou firmu, dělá skvělé barevné fólie na auta. Vloni se oženil, chce založit rodinu a našel si pozemek na rodinný dům. Hledal ho dva roky a teď chce stavět. A samozřejmě mu řekli, že si musí sehnat asi dvacet osm razítek. Oběhat si to.

Takže to máme:

- Ověřit územní plán.
- Zjistit existující inženýrské sítě u jejich správců, těch může být spousta.
- Smlouvy o připojení domu k odběru elektřiny plynu, vody, kanalizace.
- Souhlasy sousedů a smlouvy s majiteli pozemků, po kterých povedou inženýrské sítě.
- Stanovisko místního úřadu.
- Povolení sjezdu a připojení domu na pozemní komunikaci.
- Krajská hygienická stanice, z hlediska okolního hluku.
- Zpráva o radonu.
- Stanovisko archeologů.
- Když je to větší dům, tak hasiči.

A tak dále a tak dále. Neverending story. Příprava staveb v Česku je jedna z nejdelších na světě. Ke stavebnímu záměru se vyjadřují

desítky úřadů a institucí a do stavební legislativy mluví nejméně pět ministerstev.

V digitálním Česku bych to viděl jinak. Nic byste nemuseli oběhávat. Prostě úřady by to zařídily za vás. Na klíč. Jeden stavební úřad bude odpovědný za všechno. Vy jen řeknete, co chcete stavět a kde.

Nejpozději do roku 2035 taky ztratí smysl pojem daňové přiznání. Prostě zmizí ze slovníku. Odborně řečeno: Přeneseme břemeno výpočtu daně z daňového poplatníka na daňový úřad. Jak to bude fungovat: Nic nevyplňujete. Ani přes počítač. Daňový úřad za vás sám vypočítá daň i zdravotní a sociální pojištění. Pošle vám elektronicky zprávu o výpočtu a o tom, kolik máte zaplatit. A pokud souhlasíte, zaplatíte. Tečka. Nebo se můžete odvolat.

Bezvadné na tom je, že zmizí i daňové riziko. I nejpoctivější člověk může udělat chybu, ale daň, kterou si úřad sám spočítal, nebude moci zpochybňovat a doměřovat.

Budeme hvězdičkovat státní zaměstnance

Úředníci nezmizí, ale jejich práce se naprosto změní. Z paní u okénka se stane spíš odborná poradkyně a podle toho by měla být zaplacená. I když s ní třeba budeme komunikovat jen elektronicky.

A mně se zalíbila jedna věc. Kolega mi ukazoval, jak si objednává taxíka přes mobilní aplikaci Liftago. Zaujalo mě, že když jedu s řidičem, tak ho po jízdě můžu zhodnotit, dát mu jednu až pět hvězdiček. Kdo má pět hvězd, s tím chce každý jezdit, takže má lepší kšefty a víc peněz. No a kdo nemá, tak musí asi víc makat. A oni slibují, že s řidičem, kterému jsem dal méně než tři hvězdičky, mě už nepropojí. Úplně stejný systém používají služby jako nákupy až domů od Rohlíku nebo obědy od Dámy jídlo – a teď už snad většina služeb, co jsou online.

A mě napadlo, že takhle bychom mohli hodnotit státní zaměstnance a úředníky, se kterými přijdeme do styku. Když bude ta paní profesionálka a dobře poradí, tak samozřejmě pět hvězd – a můžete i dopsat pochvalu. Když bude mít hodně dobrých hodnocení, dostane bonus. Protože co je víc než hodnocení od lidí?

A co naopak? Kdyby vás zajímalo, co dělá Liftago s řidiči, kteří se „vybodují“, tak... přesně to, co si myslíte. Vyřadí ho ze systému a už u nich nemůže jezdit. Nikdy. Trošku drsné, ale to je život.

Říkám si, co by to udělalo s tou naší státní správou? Petr Morcinek, majitel jedné z největších realitek v Česku, mi to vysvětlil. Když makléři přišla pochvala od klienta, začali je rozesílat e-mailem všem zaměstnancům. Lidi to brali jako spam a proč je otravují. Pak ale začali být trochu naštvaní, že jim žádná pochvala nechodí. A ti, kterým pochvaly přišly, je začali ukazovat doma ženě, rodičům nebo dětem. Takže to v realitce rozjeli naplno. Dneska tam platí, že část provize dostanou jen makléři, na které přišla příznivá reference. Kdo pochvalu nedostane, bere míň. Nulová tolerance.

Jasně, je to riziko, sáhnout lidem na peníze. Všichni o tom pořád mluví, ale málokdo to udělá. Každý se bojí, že mu lidi utečou. Ale makléři neutekli. Každý dneska rovnou řekne zákazníkovi, že firma by chtěla vědět, jak byl spokojený. Zákazníci pochopitelně nic psát nemusí, ale když vidí vstřícnost a slušnost na druhé straně, pišou. Lidem totiž víc slušnosti chybí, a když se s ní setkají, rádi se připojí.

Budeme mít legální sdílenou ekonomiku

To zatím nikdo na světě moc neumí. Neví se třeba, jak sdílenou ekonomiku rozumně zdanit. Jinak to je bezvadná věc, sdílet věci, které může využít ještě někdo jiný. Když jedete do zahraničí, možná hledáte nějaký pohodlný byt přes pronájem bytů Airbnb. Mezitím můžete svůj byt nebo chatu jednoduše a bezpečně pronajmout. Hlavně mladá generace má sklon různé věci spíš sdílet než vlastnit. Princip sdílení může jednou změnit celou ekonomiku.

Lidi budou brzy sdílet automobily, parkovací místa, byty a chaty. Budete si moci přivydělat tím, co umíte, nebo tím, co máte, bez jakékoli náročné administrativy. Budete moci každý měsíc dostávat nové hračky a ty zase vracet. Nebo nebudete muset vařit, protože si objednávejte jídlo od sousedky, která to umí skvěle.

Sdílená ekonomika sníží náklady téměř všem lidem a umožní řadě z nich pracovat pouze na snížený nebo částečný úvazek.

Budeme využívat surovinu 21. století

Líbí se mi myšlenka, že 95 % všech informací státu musí být veřejných. Vysvětlím proč.

Víte, kolik krádeží se za poslední týden stalo ve vaší ulici? Jestli je bezpečná? Ne. Britové to vědí.

Tak si to představte. Stěhujete se, hledáte bydlení. Líbí se vám domek od místní realitky, ale zajímalo by vás, jestli je to v bezpečné čtvrti. Děti už chodí samy do školy. To vám často prodejce neprozradí. Horší je, že vám to neprozradí ani stát.

Ve Velké Británii, která je světovým lídrem v oblasti transparentnosti a otevřeného vládnutí, takovou možnost mají. Na webové stránce **www.police.uk** se můžete podívat, jaká kriminalita byla spáchána nejenom v konkrétních čtvrtích, ale dokonce i v konkrétních ulicích. V kalifornském městě Santa Cruz to dotáhli ještě dál – najdete tam informace, ve který den nebo hodinu je největší riziko, že vám ukradnou auto.

Říká se tomu otevřená data. Přezdívá se jim také nové nerostné bohatství 21. století. Pro stát to jednoduše znamená: informace a údaje, které stát shromažďuje, také současně publikuje. Na internetu a hned.

Pomohou najít správného doktora, vhodnou školu pro děti, nápad na podnikání. Stát jich má plné počítače.

Na české stránce společnosti Otevřená data jsem objevil skvělý příklad. Už v roce 2005 si britský deník Guardian vyžádal data o úspěšnosti 400 tisíc kardiologických operací za posledních pět let. Když je analyzovali, efekt byl ohromující. Lidé si začali pro své operace vybírat nemocnice se statisticky významnější úspěšností. Úmrtnost během operací klesla o 21 %, u složitých typů zákroků až o třetinu.

Z pohledu ekonomů jsou data zvláštní surovina. Není k dispozici jen v omezeném množství a s každým použitím jí neubývá. Naopak. Už jen to,

že se objeví na internetu, jejich hodnotu znásobuje. Někdo se jich totiž chopí. Nevíme, kdo to bude a kdy, jestli vědci nebo začínající firma, nebo velký podnik, ale určitě v nich dřímají stovky projektů. Třeba i na export.

Pro zemi bez velkých surovinových zdrojů je to historická šance. Víc zemního plynu, uhlí nebo železa mít nikdy nebudeme. Zato dat ano. A lidé v Česku jsou na to šikovní.

První česká mapa kriminality už existuje. Vznikla podle policejních statistik. I když v neziskovce, ačkoli by to měl dělat stát. Kolik krádeží se stalo ve vaší ulici, tam sice ještě nenajdete, ale kolik ve vašem městě nebo čtvrti, to už snadno. Výborný projekt!

Díky otevření matrik máme několik webů, kde můžeme vyhledávat předky a zjistit, odkud pocházíme. Otevřená data o nepoctivých obchodnících dává Česká obchodní inspekce. Informace shromažďuje server Opendata. Máme webové srovnávače cen. Hlídače změn ve vedení firem. To už je úspěšný byznys. Máme registr smluv, aby bylo přehledné, za co stát utrácí a se kterými firmami obchoduje.

Loni nás Evropská komise posunula v hodnocení otevřenosti dat z kategorie „beginners“ do kategorie „followers“. Takže už nejsme začátečníci. Spolu se Slovenskem a Lucemburskem jsme udělali největší pokrok. Většina otevřených dat ale pořád pochází z privátních zdrojů. Shromažďují a zpracovávají je nadšenci a vizionáři, od úřadů je často doslova dolují. Teď je řada na státu. Pak budeme v roce 2035 obhajovat pozici v kategorii „leaders“.

Česko bude atraktivní světovou značkou

A teď to hlavní, na co celou dobu myslím. Talentovaní lidé už nebudou hledat štěstí v cizině. A ti, kteří se tam prosadili, se třeba vrátí domů.

Proč? Bude jasné, že země funguje a nezatěžuje lidi zbytečnou byrokracií. Že inovativní projekty u nás vznikají snadno a mohou nabízet nápaditým lidem skvělou práci. Že se o Česko právě proto zajímají zahraniční investoři, včetně těch, kteří novými technologiemi mění celý svět. Že i české firmy patří k technologické špičce.

Fungování státu budeme řídit především pomocí českých technologií, z českých firem. Dáme jim příležitost. A třeba i z českých garáží. V garáži mimochodem začínal Apple. I Microsoft. Ty fotky se dají najít na internetu, nebo jste třeba viděli některý z filmů o Stevu Jobsovi.

SEN O SOLIDARITĚ

Pojďme si teď říct, co je nejdůležitější věc v životě. Vztahy mezi lidmi. V rodině, v práci, všude. Když jsou vztahy zdravé, jsou firmy úspěšné, lidi dobře vydělávají, jednají spolu slušně, vychovávají prima děti, celá země prosperuje a žije se líp. No a když ne?

Normální je pracovat a postarat se o sebe. Normální je přivést na svět děti a postarat se o ně. Normální je postarat se o své rodiče. Normální je postarat se o slabší, když to sami nedovedou. To je u mě civilizace a solidarita.

Nenormální je, když skoro polovina důchodců přežívá na hranici chudoby, většinu penze utratí za bydlení a léky. Nenormální je, když tisíce dětí nemají na školní obědy. Ale nenormální taky je, když se lidem nevyplatí chodit do práce, leda by dostali plat třicet tisíc. To už není tak úplně civilizace a vůbec ne solidarita.

Solidarita má vždycky dvě stránky. Ta druhá se jmenuje odpovědnost. A o tom bude tahle kapitola.

Kdo to zaplatí?

Prohlížel jsem si seznam profesí, po kterých bude brzy největší shánka. Povolání budoucnosti, jak to vidí vědci z Národního vzdělávacího fondu. Jsou tam profese, které byste na seznamu ještě před deseti lety nenašli: fyzioterapeut, odborník na výživu, pečovatel v domácnosti, pečovatel v nemocnici, optik, dětská pečovatelka...

Je to jasné. Hledají se lidi, kteří se budou starat o jiné lidi. Těch, kdo pomoc potřebují, přibývá. Raketově. Tak především stárneme. Každý čtvrtý obyvatel Česka je už v důchodovém věku. Pár let to ještě náš penzijní systém utáhne, ale kolem roku 2035 nastane poplach. Do penze začnou odcházet silné ročníky narozené v sedmdesátých letech a brzy potom bude skoro třetina obyvatel Česka starší než 65 let. Podle některých prognóz až půl milionu lidí překročí pětadesát a polovina z nich nebude tak docela samostatná. Jak se o babičky a dědečky postaráme a kdo je uživí? A kdo vůbec uživí celou zemi?

To je naše kardinální otázka. Všechno začíná tím, že se rodí málo dětí. Kdybychom měli trochu větší porodnost, nic nemusíme řešit. Bude dost lidí na práci. Stát bude mít na slušné důchody a postará se bez problémů o každého, kterému osud nepřál. Právě když tohle píšu, mám na stole tři a půl tisíce žádostí, abych podpořil léčení nemocných dětí, přispěl na invalidní vozíky, dýchací přístroje nebo asistenty. Protože stát na všechno nemá.

Tady jsou dvě čísla, která ukazují náš problém.

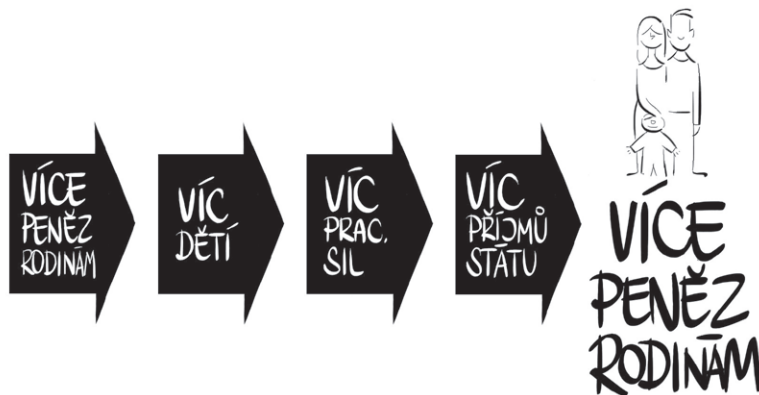
2,1

Tolik dětí by měla průměrně porodit každá žena, abychom nevymírali.

1,6

Tolik dětí se průměrně narodí jedné ženě v Česku.

Průšvih, co? Není to ale česká specialita. Pohybujeme se někde uprostřed evropského žebříčku. Hodnoty 2,1 nedosahuje v Evropské unii nikdo. Podle dat z roku 2015 se tomu blíží jen Francouzi a Irové. Vypadá to, že ani nejštědřejší sociální systémy, třeba německý, na slabou porodnost neplatí. Německo je na tom podobně jako my.

Populární recept vypadal několik desetiletí jako perpetuum mobile na děti a pracovní sílu.

A ono to přestalo fungovat. Co s tím? Nikdo neví. Na děti a rodinu nemáme čas. A zdá se, že ani náladu. Mladí často radši sedí u počítačů a bydlí u rodičů, kde mají „mamaservis“. Zralejší jsou zase pod obrovským tlakem na stále vyšší výkon. Anebo chtějí svoji pohodu, baví se a cestují. Vážně se rozhodují, jestli si pořídit dítě, nebo psa.

Jak je pak na tom naše rodina? Každé druhé dítě v Česku se rodí mimo manželství. Věk prvorodiček přesáhl 30 let. Každé druhé manželství se rozvádí. Každá čtvrtá rodina je neúplná. Naprostý masakr toho nejdůležitějšího, co máme. A když nejsou funkční rodiny, nestarají se ani o své slabší či nemohoucí příbuzné. Zase se čeká jenom na stát. Ale kdo to nakonec zaplatí?

Je to celé o penězích? Ano, taky. Jen abyste věděli, o jak velkých penězích: na sociální výdaje dneska putuje přes 600 miliard korun ročně. Polovina všech příjmů, které stát vybere. To je tak ohromující suma, že ji napíšu ještě jednou: přes 600 000 000 000 korun. Každý rok. V přepočtu na každého z nás včetně nemluvnat je to přes 60 tisíc. A suma pořád roste.

Co s tím? Zvýšit daně? Zvednout sociální odvody? To by nebyla země, kde se dobře žije a podniká. Dneska jsme s výškou daní kousek pod průměrem zemí OECD, to je klub nejvyspělejších zemí světa, a tak by to mělo zůstat. Nechceme být daňový ráj a konkurovat ultra nízkými sazbami. Myslím, že máme rozumné daně. Ale rozumné daně je normální platit. Rádi se oháníme solidaritou,

ale že jejím základem jsou právě daně, to ještě všichni neuznávají. Mám ale takový „daňový sen“.

Nespadl jsem z Měsíce a dobře vím, co si dost lidí myslí. Když jsme po roce 1989 začali budovat svobodný stát, byli jsme ještě optimisti. A pak jsme to viděli v přímém přenosu. Napřed privatizační korupce, pak veřejné zakázky, kde se rozkradly stamiliardy, pak korupce kolem dotací a fondů. Peníze jen přšely, ale zůstával nefunkční stát, zanedbané silnice a vodovody, bossové, kteří chovají tygry a kupují si haciendy v Karibiku za peníze původně vybrané pro všechny. Kvůli tomu máme platit daně?! To myslíte vážně?

Chápu. Ale dneska už hodně spravujeme, aby stát hospodařil odpovědně. Jednou mu lidi zase budou věřit. **Sním o tom, že budou pyšní na to, že platí daně.** Možná si člověk představí, že tenhle kus silnice, tenhle důchod, tohle místo ve školce jsou tady díky němu. Bude na to hrdý. Musí to ale fungovat jak „nahore“, tak „dole“.

Jediná cesta, jak si zachovat solidární zemi, je pracovat, mít vyspělý průmysl, vysoce kvalifikované lidi a platit daně i sociální odvody. Ale pracovat musí fakt všichni, kdo mohou. Musí se to vyplatit. Tak se podíváme, jak se to vyplatí dneska.

Dávky versus práce

Na Vysoké škole báňské v Ostravě jedna studentka píše studii o motivaci lidí k práci. Někde to vychází údajně tak, že aby se nezaměstnaným

vyplatilo pracovat, museli by dostat plat přes 30 tisíc. To už by byl totální kocourkov.

Požádal jsem kolegy, aby mi to spočítali přesněji. Srovnáme si tři domácnosti, které žijí v nájemním bytě v padesátitisícovém městě.

Máme rodinu číslo 1. Dva dospělí se dvěma dětmi. On pracuje ve fabrice, ona je prodavačka. Jejich hrubá mzda je 15 a 12 tisíc korun. Musí chodit do práce, platí zdravotní a sociální pojištění. Když propočítáme jejich čistý příjem včetně různých příspěvků od státu, je to něco málo přes 30 tisíc korun.

A pak máme rodinu číslo 2. Rodiče nepracují, mají dvě děti a pobírají spoustu dávek. Nemají žádné povinnosti. Nemusí platit zdravotní a sociální pojištění. Když se jim rozbije televize nebo lednička, mohou dostat novou v rámci mimořádné okamžité pomoci. Nemusí vstávat do práce, můžou topit pánubohu do oken a vodou šetřit nemusí, protože dostávají příplatky a doplatky na bydlení. Zato mají čas pracovat načerno, kdyby se jim chtělo. A jejich příjem – celkem od státu dostanou přes 20 tisíc korun měsíčně.

Takže na první pohled se rodině číslo 1 pracovat vyplatí. Jenže tak jednoduché to nebude. Rodina, kde otec a matka pracují, bude mít mnohem větší náklady než nezaměstnaní: za dopravu do práce, za obědy mimo domov, někdy i za pracovní oblečení. Taky mnohem víc starostí. A pokud si v rodině nezaměstnaných někdo bude přivydělávat načerno, rozdíl se rapidně zmenší.

Ale do třetice: hned vedle bydlí jeden mladý muž. Single. Moc toho možná neumí. Nebo umí, ale nemá lepší nabídku, tak dělá za minimální mzdu.

Dneska je to 11 tisíc. A pokud ho dojíždění do práce, obědy v kantýně a další náklady přijdou na dvě tisícovky, jeho měsíční příjem se oproti době, kdy byl nezaměstnaný, vůbec nezmění. Jakou má asi takový člověk motivaci pracovat?

To naprosto přesně ukazuje, jak to máme blbě spočítané. Pracovat se kolikrát nevyplatí. A tak se našim úřadům práce začalo přezdívat „dávkové úřady“. Nejdůležitější kancelář je tam pokladna. Lidi od úřadu chtějí dávky, ne nabídku práce. A firmy marně hledají zaměstnance. Vloni jich chybělo přes 130 tisíc.

Máme tak strašně složitý systém dávek a podpor, že vás tím vůbec nebudu unavovat. Jde o princip. Takzvaná solidarita je u nás postavená na hlavu. Spočítá se, kdo všechno žije v domácnosti a na co má nárok. Udělá se součet a pak se platí, doplácí, připlácí, podporuje.

Ale já myslím, že pravidla mají být jiná. Bude to potřeba spočítat jinak. Úplně jednoduchý princip:

Vždycky se musí vyplatit pracovat. Každý, kdo dělá, i kdyby pracoval jenom za minimální mzdu, musí mít vyšší příjem než zdravý člověk na dávkách.

Aktivní lidi na tom musí být v každé situaci dramaticky líp než pasivní.

Jasně, každý se může dostat do maléru. Přejde o práci, onemocní, žena zůstane sama s dítětem. A těm musíme my, šťastnější, pomoci. Ale jen než se zase postaví na vlastní nohy.

Ale kdyby se někdo pokusil udělat si ze života na dávkách bezva životní styl? Ani náhodou! Nezaměstnaní, kteří můžou pracovat, a přesto ohrnují nad nabídkou nos, protože se jim nechce, by neměli dostávat žádnou podporu. Nic. Odmítneš dvakrát práci, nazdar.

Na Slovensku už s tím pohnuli. Od roku 2014 platí novinka. Dávka v hmotné nouzi dělá něco přes 60 eur. To není moc. Ale Slováci ji vypláceli 187 tisícům lidí, a to už v přepočtu dělá skoro 5 miliard korun ročně. Tak teď už ji dostanou jen lidi, kteří měsíčně odpracují minimálně 32 hodin v obecních službách. Nic dramatického, je to sotva 8 hodin týdně. 90 % obcí to podpořilo a práce našly dost. Kdo odpracuje měsíčně 64 hodin, dostane vyšší příspěvek. A kdo pracovat odmítne?

Nula.

Byl kolem toho docela poprask. Zákon došel až k ústavnímu soudu a ten ho nezrušil. Tak to spustili a 80 tisíc lidí už najednou dávku nepotřebuje. Třeba ti, co brali dávky, ale zároveň jezdili pracovat načerno za hranice. A že by na Slovensku najednou přibýly desítky tisíc bezdomovců, to jsem tedy nezaznamenal.

A vylepšil bych to ještě o další povinnosti: děti musí chodit do školy. Dodržuje se domovní řád. Když je závislost, tak se nemocný léčí.

Cesta od dluhů k práci

Úplný mor je práce načerno. Dělalí jsme si velký průzkum a ukázalo se, že polovina národa někoho takového zná. To je dvojitá facka. Černým duším se vyplácejí dávky a ještě se z černé práce neplatí daně a sociální odvody. Hruža. A skoro všichni, aspoň podle našeho průzkumu, vědí, že pak chybí peníze třeba na důchody. Jenže třetina lidí by klidně černou práci vzala, kdyby si potřebovali víc vydělat.

Jde hlavně o půl milionu lidí, kteří spadli do dluhové pasti. To je jedno velké město, ještě větší než Brno. Víte, jak vypadá dluhová past? To si vyděláte dvacet tisíc za měsíc, jenže jenom úroky z vašich dluhů dělají dvacet pět tisíc. Takže budete třít bídu s nouzí, všechno odevzdávat svým věřitelům, a stejně budou vaše dluhy větší a větší a větší. Až do smrti. Řešení? Tak někteří si myslí, že je to právě práce načerno. A všechno, co si koupí, napíšu na manželku nebo na rodiče. Nebudou platit daně a dřív nebo později skončí na dávkách. Tak takhle fakt ne.

Jasně, dluhy se platit musí. Někdo se do dluhové pasti dostal lehkomyšlností. Ale někdo jiný důvěřivostí, někdo prostě jenom přišel o práci nebo dlouho marodil a najednou nemohl včas splácet, co si půjčil. Teď hledáme východisko pro půl milionu lidí.

Už jsme vymysleli jeden plán, tak vám ho popíšu. Ne jenom tak odpouštět dluhy. Každému nabídneme: Chcete se zbavit dluhů? Fajn, ale zadarmo to nebude. Klidně vám pomůžeme prodat váš majetek,

který nutně nepotřebujete, ve prospěch věřitelů. Pak se budete muset snažit, abyste měli dobře placenou práci a naučili se hospodařit. A když budete poctivě platit věřitelům, jednou vám zbytek dluhů smažeme. Bude to za tři roky, když se vám podaří splatit aspoň 50 % dluhů, za pět let, když aspoň 30 procent, anebo za sedm let, když ani to ne. Zní to férově? Aby to bylo opravdu bez podvodů, díky legální práci, na všechno bude dohlížet insolvenční správce a soudce. Ale pozor! Až se oddlužíte, nesmíte se v dalších letech zase zadlužit.

ZBAVÍME SE DLUHŮ

DOBA SPLÁCENÍ / V LETECH /	3	5	7
SPLACENO	50%	30%	0%
ODPUŠTĚNO	50%	70%	100%

Nezaměstnaní pak nesmějí mít na černou práci čas. Ne, že se budou formálně hlásit někde na úřadu nebo na poště, to už jsme zkoušeli a výsledky nic moc. Naplno by je měla zaměstnat příprava na nové povolání. Vzdělávání, rekvalifikace, učení. Úřad práce a obce ohlídají, aby se tomu vážně věnovali, pokud ne, sbohem dávky. Když ale odhalí černou práci, pak podle mě nestačí jenom trvat na vrácení dávek, které už byly vyplacené. Těžké sankce bych uvalil i na ty, kteří práci načerno nabízejí. Zarazit dotace, žádné veřejné zakázky a klidně i konec podnikání.

Ale teď pozitivně. Sním o tom, že lidem, kteří mají potíže s hledáním dobře placené práce, konečně uděláme slušnou nabídku.

Úřady práce už nebudou „dávkové úřady“, ale pracovní a vzdělávací agentury. Což by měly být už teď, jenže nejsou. Aby bylo jasné, co mají úřady práce dělat:

- Budou propojovat lidi, firmy a radnice, budou personální poradci všech. Na úřadech práce bude jasný přehled, co zaměstnavatelé potřebují a jak šikovné lidi máme. Uchazeče o práci může k přijímacímu pohovoru klidně doprovodit asistent. A naopak úřad může sám organizovat pro podnikatele výběrku, nebo radit, jaké pracovní úvazky by všem pomohly.
- Úřady práce pomůžou objevit v lidech nadání, kterého si nikdo dřív nevšiml. Dovedeme hodně, ale často člověka nenapadne, že by se mohl kutilstvím, zahrádkářením nebo vařením žít.

- A především: úřady práce budou organizovat a finančně podporovat vzdělávání, aby lidi získali novou a lepší kvalifikaci. A to po celý život. Pak najdou novou práci – a hlavně za víc, než je minimální mzda. Dělat za „minimálku“ je totiž začátek malérů.

To je solidní nabídka, ne? Práce je dost. A bude jí víc. Ale hlavně té kvalifikované.

Jak prospět rodinám

Celá Evropa vymýšlí bizarní metody, jak zvýšit porodnost. Dánové chtějí podpořit delší partnerské dovolené u moře. Jinde pořádají kurzy reprodukčního sexu a jinde zase radí lidem stěhování do velkých měst, kde je víc šancí na seznámení i vyšší příjmy. A nic.

Brněnský profesor Ladislav Rabušic stejně jako řada jeho zahraničních kolegů uvažuje, že by se snad dal prodloužit ten čas života, kdy ženy budou přivádět na svět potomky. První dítě brzy, k tomu kariéra, a další děti zase klidně později, medicína docela pokročila. Ale jistý recept to ani podle pana profesora není.

Privést na svět dítě, uživit rodinu a přitom děti dobře vychovat a umožnit jim vzdělání, to je velký úkol v životě. Asi ten hlavní, nejlepší. A nejdražší. A nemyslete, že tomu nepomáháme. Máme takové daňové slevy a bonusy pro rodiny, že jsme v tom podle průzkumů z předminulého roku

světová dvojka. Víc podporovalo rodiny už jenom Lichtenštejnsko. Teď už jsme možná první.

Ono to totiž nebude jenom v penězích. Madridský profesor Rafael Puyol mluví o „Evropě bez sentimentu“: „Zaměstnavatelé nevytvářejí podmínky pro vznik rodin. Když přivedete na svět dítě, vaše denní rutina se nedá zvládnout.“

Tady je podle mě cesta otevřená. Usnadnit rodičům, aby oba mohli pracovat a přitom se z toho nezbláznili. Tím zabijeme šest much jednou ranou.

- 1.** Zvýší se příjem rodin, a tím se zlepší jejich každodenní život a perspektivy.
- 2.** Sníží se nároky na dávky.
- 3.** Stát naopak získá nové daňové poplatníky.
- 4.** České firmy najdou spoustu potřebných lidí.
- 5.** Když ženy ztratí obavy o kariéru, možná se pak rozhodnou i pro další děti.
- 6.** Vzniknou nová pracovní místa pro lidi, kteří budou pomáhat s péčí o děti a domácnost.

A jak jsme na tom? Jen asi 40 % našich žen s dítětem do šesti let pracuje. Některé se jim chtějí věnovat, a to je v pořádku, rodina je důležitá. Jiné by se ale chtěly zároveň věnovat kariéře, jenže v tom jim moc nepomáháme. Třeba ve Francii se polovina žen objeví zase v práci do 18 měsíců. Francouzská matka na rozdíl od české nezůstává na rodičovské jen proto, že by neměla

postaráno o dítě. Pokud s ním chce zůstat déle, je to jen její svobodné rozhodnutí.

Kromě státních mateřských škol a jeslí mají totiž Francouzi, ale i Němci, Rakušani a další země spoustu dalších služeb pro rodinu a dům. To je třeba francouzský registr akreditovaných chův, do kterého se zapisují i jiné matky na mateřské. V Německu a Rakousku je to organizovaná vzájemná rodičovská výpomoc, kdy se mámy i tátové starají o malé děti jiným rodinám. Firemní školky. Dětské skupiny. Doprovody dětí do kroužků, pomoc s učením, nákupy, opravy a úklid, prostě všechno, co potřebují zaměstnaní rodiče. Je to skvělá šance pro studenty i starší lidi. V Belgii se takhle povedlo vytvořit přes 100 tisíc pracovních míst. I u nás některé rodiny tyhle služby využívají, bohužel většinou jde zase o práci načerno a ještě s riziky. Ne každý pomocník je důvěryhodný. A ne každá rodina. Stát a hlavně obce by ale mohly spolehlivost a kvalitu garantovat.

Představuji si to tak: rodiny, které pečují o děti, by mohly dostat „konto pro rodinu“. Nemyslím peníze, které se pak utratí za novou televizi, ale poukázky na služby. A samy si budou vybírat ze seznamu, za co je utratí: za školku, za pomocníci v domácnosti, za doučování... Kolik toho bude, by samozřejmě zase záviselo na konkrétní situaci rodiny a její aktivitě. Kdo pracuje nebo práci aktivně hledá, musí mít větší možnosti. Stejně jako neúplné rodiny s dětmi, těch je dneska asi 300 tisíc.

Číslo jedna na seznamu musí být školky. I nemajetné rodiny na ně musejí mít. Připravují děti na školu, učí je spolupracovat a často jim umožní dostat se z prostředí, kde se nezaměstnanost dědí z generace na generaci. Do školek bychom měli dostat všechny zdravé děti. Sto procent.

Hlavní trápení ale je, aby rodiče mohli zkombinovat děti a práci. A tady je míč na straně zaměstnavatelů. Proč musí děti vstávat do školky za tmy, aby rodiče stihli přijít včas do práce? Tak třeba proto, že počet částečných úvazků v Česku je dneska asi 6 %. V Evropské unii asi třikrát víc. Naše doba přitom dovoluje rozmanité pracovní doby a vůbec způsoby práce. To není jenom práce z domova, patří sem i pružná pracovní doba nebo sdílená pracovní místa, to znamená, že o jeden úvazek se dělí dva zaměstnanci. Ve Francii zaměstnavatelé, kteří taková místa vytvoří, získají daňové úlevy. To je taky podpora rodin.

Jak se postaráme o seniory?

Dostal jsem otázku na tělo: „Mám 64 let, jsem samozřejmě v důchodu, ale ta jeho výše je ani ne deset tisíc. Kdybych neměla manžela, bydlím pod mostem. Důchod by měl být alespoň 80 procent průměrné mzdy. Kdy to bude možné?“

Hm, minimální důchod na osmdesáti procentech průměrné mzdy, to je síla! To by totiž dneska znamenalo zvednout všechny penze přes dvacet tisíc

měsíčně! Byly by vlastně vyšší než čistý průměrný plat, protože z penzí se neplatí daně ani sociální odvody.

Dnešní důchod deset tisíc samozřejmě není vůbec v pořádku. Ještě v roce 2000 byly průměrné důchody na 48 procentech průměrné mzdy. Teď je to jen asi 43 procent. Průměrná penze letos přesahuje 11,5 tisíce korun, ale znáte to: statistika je vždycky trochu deformovaná. Proč mají někteří lidé tak nízké důchody? To je totiž potřeba rozlišovat. Tak teď naprosto otevřeně:

Zaprvé do penze dnes už odcházejí ti, kteří si platili jen minimální odvody. Pak mají penzi pod deseti tisíci.

Pak na tom nejsou dobře důchodci, kteří málo vydělávali. Možná se věnovali rodině, příbuzným a blízkým a pracovali jenom občas nebo na zkrácený úvazek. Možná nemohli před šedesátkou najít práci a řešili to předčasným důchodem.

Nefér taky je, když ženy, které se staraly o víc dětí nebo o jiného závislého člena rodiny, mají nízký důchod, protože jim chybí příjem. Ta doba se jim do důchodu započítává i dnes, ale chybí příjem, a tak je důchod nízký. Těm bychom měli poskytnout bonifikace za dobu, kdy o své blízké pečovali. Zaslouží si to.

Vrátím se ale k otázce 64leté penzistky. Jaké vlastně budou důchody? A kdy? 80 % minimum je zatím nereálných, ale troufl bych si na průměrný důchod 70 % průměrné mzdy. Ne hned, ale taky ne až za dvacet let. Záleží, jak na tom naše země bude, komu dají lidi důvěru naši zemi

spravovat. Záleží, jak bude stát umět vybrat daně a hospodařit. A kdo ho bude řídit.

Představuji si penzisty, kteří si mohou dovolit vyrazit do divadla, na dobrou večeři nebo na dovolenou. Babičky a dědečky, kteří mohou kupovat vnoučatům dárky, opravit starou střechu a pořídit si bez problémů novou televizi. Zkrátka normálně žít. Kde na to vezmeme? Vyděláme si na to. A ušetříme na to tam, kde peníze pořád ještě letí komínem. O tom prvním budu psát v celé téhle knížce. O tom druhém píšu už teď.

A co budoucí důchodci? Myslím, že na tom mohou být ještě líp, když se dohodneme na úplně jiné hře. Pravidla jsou jednoduchá. Stát může lidem garantovat solidní důchod, který zajistí živobytí, ale ne důchod královský. O ten se musí každý zdravý člověk postarat.

Zavedeme penzijní systém, který bude fungovat jako skutečné pojištění. Ne že o polovinu peněz, které jsme odvedli, při výpočtu penze přijdeme. Možná máte taky kapitálovou životní pojistku. Platíte pojišťovně deset nebo dvacet let domluvenou částku a pak vám pojišťovna vyplatí cílovou sumu. Normální investice.

Podobně bychom to udělali s důchody, ty by se samozřejmě vyplácely každý měsíc. Kdo třicet čtyřicet let platil slušné odvody, bude mít vysoký důchod až do smrti. Lidi musí vědět, že o své peníze nepřijdou, že je to bezpečná investice, za kterou odpovídá stát. Zajímavé to musí být i pro podnikatele a živnostníky, kteří dneska odvádějí do systému často jen povinné minimum. Když si totiž spočítají, co to hodí, je pro ně zatím lukrativnější investovat peníze jinak. A někdy i riskantně.

Objeví se novinka. Individuální penzijní účty. Tam bude moci i přes internet každý sledovat, kolik už do systému odvedl a jaký důchod ho čeká. Žádná překvapení po šedesátce.

A kromě toho bude stát samozřejmě podporovat i individuální komerční důchodové připojištění.

A v kolika půjdeme do důchodu? Celé to spočítáme tak, aby si člověk užil penze asi čtvrtinu svého života.

Ale ještě něco. Proč by měli odcházet do penze lidi, kteří už sice odpracovali své, ale chtějí být ještě pár let aktivní? Tisíce čerstvých penzistů tvrdí, že se jim na odpočinek, natož do předčasného důchodu nechce. Prý jich je i polovina. Že jsou zdraví a ve formě. Že museli. Tak si říkám, že bychom měli najít způsob, jak podpořit jejich elán a zkušenost. Měli by to dělat zaměstnavatelé, těm se erudice určitě vyplatí. A měly by se o to zajímat i obce a rozjet programy, kde budou penzisti k nezaplacení. Třeba můžou předávat své zkušenosti ve školách a učilištích. Bude to jiná práce, než na jakou byli zvyklí, ale třeba je povzbudí. Možná tomu ani „práce“ říkat nebudou.

Sociální péče: Kdo je první na řadě?

Tak tenhle příběh nemá chybu. Bohužel. V jednom domově pro seniory bydlela několik let stará paní. Sociální případ. Stát měsíčně doplácel pět

tisíc, aby tam mohla žít. No, když ale zemřela a vypořádávalo se dědictví, její příbuzní si přišli na 4 miliony. Není to absurdní?

U nás totiž nefunguje to, co v Německu, Rakousku nebo Švýcarsku. Kdyby ta stará paní bydlela v domově pro seniory ve Švýcarsku, stát by to nestálo navíc ani frank. Protože tam má každý povinnost pomoci si nejdříve sám, pak nastupuje rodina a teprve jako poslední pomoc v nouzi se volá stát.

Náklady na ubytování, stravu i ošetřování se hradí v tomhle pořadí:

- 1.** Starobní nebo invalidní důchod,
- 2.** dávky pro bezmocnost, které jsou nezávislé na majetku a příjmech (to je u nás příspěvek na péči),
- 3.** dobrovolné připojištění,
- 4.** finanční a nemovitý majetek – stát požaduje majetkové přiznání občana i majetkové přiznání nejbližších příbuzných,
- 5.** úhrady z obecních a kantonálních rozpočtů.

Takže stát vstupuje do financování jako úplně poslední. Jasně, ve Švýcarsku jsou lidi bohatší, mohou si dovolit platit sociální péči a stát k tomu nepotřebují. My ano, ale ta základní myšlenka finanční spolupráce státu, obcí i rodin, myšlenka solidarity dětí vůči rodičům by nám pomohla.

Máme přes dva tisíce poskytovatelů sociální péče. Desítky tisíc zaměstnanců různých domovů, hospiců a dalších center. To nezní špatně.

Ale nakonec je stejně problém najít odbornou pomoc pro tisíce babiček, dědečků a postižených.

Odpovědné rodiny to řeší samy, starají se o své blízké doma a zaslouží si medaili. Má to pár háčků. Péče pak nemusí být ani odborná, ani bezpečná. Trpí nemocní senioři a trpí i celé rodiny. Říká se tomu problém sendvičové generace – lidí ve středním věku, kteří se starají o děti a zároveň o nemocné rodiče. Jsou přetížení, v rodinných rozpočtech chybí peníze a lidi končí vyhořelí a s vyhlídkou na mizerný důchod. A tak bychom potřebovali mnohem víc pečovatelských domů a hospiců, ale i terénní péče, to znamená, že pečovatelé a asistenti jezdí k lidem domů a rodinám pomáhají.

Co bychom mohli dokázat za 18 let?

- Ve všech koutech země bude sociálních služeb právě tolik, kolik lidí je potřebuje. Aby to bylo možné zaplatit, na financování se budou podílet uživatelé a jejich rodiny, samosprávy i stát. Rodiny zaplatí podle svých možností. Ale budou se na těžké chvíle připravovat. Běžné bude speciální pojištění nebo spoření na sociální péči.
- Na výběr bude i terénní péče a spousta starých a nemocných lidí se doma bude cítit líp.
- Výdaje státu na sociální péči se v dnešní době každých deset let zdvojnásobí, a tak se bude víc dohlížet, aby směřovaly výhradně tam, kam mají. Místo vyplacení části peněz by proto mohlo být zavedené „konto sociálních služeb“. Poukázky nebo předplacené karty na akreditované služby.

- I vážně postižení by měli dostat šanci pracovat, když si to budou přát. A ne jenom v chráněných dílnách, ale v normálních firmách. Už se to dneska zkouší a pro každého se dá najít nějaká práce, kterou ocení i zaměstnavatelé. Navíc se postižení dostanou z izolace a lidi ve firmách se zase naučí, že všichni nejsme stejní a jak se máme k sobě chovat.
- Čtyři pětiny lidí si přejí dožít doma. Místo toho jich právě tolik končí život v nemocnicích a sociálních zařízeních. Ale terénní paliativní péči, tedy pomoc lékařů, jak zmírnit utrpení posledních dní, měsíců i let, úplně ignorujeme. Naše zdravotní pojišťovny ji vůbec nehradí. Dvacítka našich mobilních hospiců funguje jenom díky grantům, veřejným sbírkám a darům. V Německu nebo Rakousku je nárok na terénní paliativní péči zakotvený v zákoně. Takový mobilní hospic musí být v každém větším městě.
- To všechno přinese nová pracovní místa i v malých obcích a bude to práce kvalifikovaná, takže musí být adekvátně zaplacená. Tím se podpoří i život na venkově a příjmy lidí v regionech.

Lidi na dně

Každý jsme asi někoho takového potkali: člověka, který spadl na totální dno. Odhaduje se, že mezi námi žije skoro 70 tisíc bezdomovců. Přišli

o všechno. Víte proč. Dluhy, exekuce, drogy, alkohol, hazard. Bývají chronicky nemocní. Často jsou duševně postižení. Myslím, že velký úkol měst a obcí je pokusit se tyhle lidi restartovat. Potřebují odbornou asistenci, psychologickou, zdravotní a třeba i ústavní. Nemocní a závislí se mají léčit, zaostálí se mají něco naučit. A všem máme dát novou šanci bydlet, pracovat, vydělat si a žít mezi druhými. Žít, ne přežívat. Třeba ji odmítnou, to jsou patologické případy. Ale pomocnou ruku dostat musí.

Dalších asi 200 tisíc lidí má u nás tak nízké příjmy, že neznají domov, jak ho známe my. Odhaduje se, že mezi nimi je až 20 tisíc dětí. Celé jedno okresní město. Bydlí nouzově nebo na ubytovnách. Žijí v chudobě. Slyšel jsem o samoživitelce, která pracuje jako pomocná síla a nakonec jí rozpočet vyjde tak, že na jídlo pro sebe a dvě děti má sto korun denně. Dohromady. A pak se ukázalo, že ani nehledala sociální pomoc, kterou děti fakt potřebují. A nikoho nenapadlo jí tu pomoc nabídnout.

Kdo tady selhal? Zaprvé rodina, která se rozpadla. Zadruhé sama matka, která postrádá informace, kvalifikaci i orientaci. Zatřetí obec. Ano, sním o tom, že sociální pomoc budou organizovat obce. To znamená lidi, kteří vidí každou situaci zblízka. Ne někdo z okna úřadu ve vzdáleném městě nebo dokonce až v Praze z ministerstva. A že ji budou organizovat aktivně. Všimnou si, že děda už týden nebyl nakoupit. Že rodina na dávkách si může dovolit dvakrát ročně zabijačku, ale hned naproti mají děti na jídlo třicet korun denně a neznají ani koupelnu. Sním o tom, že obcím pomohou

i sousedi, když rodina selhává. Zkrátka, že k sobě budeme vřelejší a přátelšší. Zní to trochu naivně? Tak ve snu o zemi, kde se dobře žije, bych si přál, aby to takhle nějak bylo.

SEN O ZDRAVÝCH LIDECH

Volal mi známý. Naléhavě. Jestli bych nemohl pomoci jeho otci s objednááním u doktora. Potřeboval vyměnit kyčelní kloub. Doktor ho vyšetřil a dal mu termín na operaci za rok! I když do našeho zdravotnictví ročně teče zhruba 330 miliard korun, některé věci mu scházejí. Trocha pochopení. Trocha empatie. A trocha organizace.

Bylo by skvělé, kdyby mu ten doktor odpověděl: „U nás vás vezmeme za rok, ale tady vidím, že to může už příští měsíc udělat nemocnice v Brně. Dopravíte se tam? Vyhovuje vám to? Anebo pokud nechcete Brno, tak Hradec Králové, ten má volnou kapacitu za dva měsíce.“ Jako když si kupujete lístky do kina a paní pokladní vám ukáže, jaká jsou volná místa v sále.

Taková aplikace by už měla být brzy běžná, ne? Do systému by mohli přistupovat jak lékaři, tak pacienti... Měla by to mít na starost zdravotní pojišťovna, která nakupuje péči pro své pojištěnce a ručila by i za kvalitu služeb.

Vezmu to ale popořadě.

Prevence má přednost

„Prevence“ je nudné slovo, co? Asi jedno z nejnudnějších, které znám. Lepší ale nemám, když chci psát o tom, že nejlépe se „lčí“ nemoc, která vůbec nevznikne. Takže pozor, kapitola o prevenci!

Jak žijeme? No, asi to znáte. Rychlý životní styl. Kouření. Alkohol. Špatná životospráva. Nedostatek pohybu. Více než tři čtvrtiny výdajů na zdravotnictví v Česku jde na léčbu chronických nepřenositelných nemocí. Tedy nemocí,

které jsou do velké míry spojené se špatným životním stylem. Na cukrovku, astma, srdeční choroby či deprese. Jen spotřeba antidepresiv se za posledních patnáct let skoro ztrojnásobila. To je docela depka, ne?

Přitom podle Světové zdravotnické organizace je 80 % chronických onemocnění v Evropě „preventabilních“. Jinými slovy dá se předejít jejich vzniku. Na jejich léčení se u nás vynakládá odhadem 229 miliard Kč ročně. To jsou platy všech učitelů za posledních pět let!

Léčení těžce obézního pacienta stojí 100 tisíc korun ročně. V České republice to představuje 20 miliard. Léčba vysokého tlaku? 10 miliard. A tak dál. Prevencí by se dalo ušetřit. A nejen to. Mnohem důležitější je, že na tyhle nemoci lidi předčasně umírají. Jen kouření zabije ročně 15 500 lidí. A když se sečtou všechny ztracené roky, které mohli lidé v České republice prožít ve zdraví a místo toho jsou nemocní, dostaneme každý rok číslo 2 317 680 let.

Odborníci mluví o šesti hlavních opatřeních, která by měla pomoci:

- 1.** Prevence a kontrola obezity a cukrovky.
- 2.** Kontrola krevního tlaku jako prevence kardiovaskulárních opatření a mozkové mrtvice.
- 3.** Snížení příjmu soli.
- 4.** Zvýšení pohybové aktivity.
- 5.** Omezení kouření.
- 6.** Omezení nadměrné konzumace alkoholu.

Budoucností českého zdravotnictví by měla být prevence. Zní to banálně? Světová zdravotnická organizace odhaduje, že právě chování a životospráva

ovlivňují zdraví až z poloviny. To je dost, ne? A nejde vůbec jenom o peníze, které nás zanedbaná prevence stojí, důležitější je, že bychom prožili ve zdraví víc let.

Jaké jsou dnes výsledky českého zdravotnictví?

Očekávaná délka života v době narození (OECD 2014)

Česká republika	78,9
Švédsko	82,3
Německo	81,2
USA	78,8
Slovensko	76,9

Počet úmrtí na rakovinu v přepočtu na 100 tisíc obyvatel (OECD 2013)

Česká republika	229,8
Švédsko	186,2
USA	189,5
Německo	204,8
Slovensko	265

Kojenecká úmrtnost v přepočtu na 1000 živě narozených dětí (OECD 2013)

Česká republika	2,5
Švédsko	2,7
Německo	3,3
Slovensko	5,5
USA	6

České výsledky jsou velmi dobré, pokud jde o kojeneckou úmrtnost, ale u dalších věcí, třeba očekávané délky života, za vyspělými zeměmi zaostáváme.

Máme špičková medicínská centra a odborníky na úrovni, ale z hlediska organizace je náš zdravotnický systém zastaralý. Umíme sice řešit akutní stavy, zranění či krátkodobé nemoci, ovšem chronické nemoci vyžadují docela jiný pohled. České zdravotnictví stojí na nemocničním sektoru, tam směřuje čím dál víc peněz. Jenže i když budeme mít nejlepší nemocnice, tak to zdaleka neznamená, že budeme mít nejzdravější národ.

Jsme určitě rádi, že život se u nás prodlužuje. Věk dožití se jen za posledních 15 let zvýšil u mužů o 4,2 roku na 76 let a u žen o 3,4 roku na 82 let. Mám tady ale pro vás ještě jednu tabulku. Důležitou. Vypovídá o tom, kolik z těch roků prožijeme zdraví.

	MUŽI	ŽENY
1961	62,8	63,3
2015	62,2	64,5

DÉLKA VĚKU PROŽITÉHO VE ZDRAVÍ
/v letech/

Co se týká let prožitých ve zdraví, nejsme na tom tedy v zásadě líp než v roce 1961. To, co se prodlužuje, je život nemocných.

Především: za lidské zdraví by neměl odpovídat stát, pojišťovna nebo lékař, ale každý člověk sám. Lidi, kteří se o své zdraví budou starat, bych zvýhodnil. Myslím, že v roce 2035 to bude samozřejmost všude v Evropě, na tom principu bude zdravotní systém postaven.

Ale co lidi, kteří onemocní, i když se o zdraví starají? Co genetické sklony? To mě samozřejmě napadlo. A dostal jsem odpověď od expertů: Dnes se to obvykle u dvou hlavních rizikových faktorů pozná.

Při preventivní prohlídce se dá samozřejmě zjistit, jestli člověk kouří. Riziko kouření už snad dneska není potřeba vysvětlovat nikomu. Stejně tak se pozná, jestli ho ohrožuje obezita, to se dneska měří jednoduše podle obvodu pasu. Jestli vás to zajímá, tak průměrně vzrostlý dospělý muž by neměl mít víc než 94 centimetrů, žena přes 80 centimetrů. Každý se můžeme změřit. Právě velké množství tukových tkání ve vnitřních orgánech v oblasti břicha je dost zásadní znak, že člověk je ohrožený srdečními, cévními nebo metabolickými chorobami. Obezita se dá ovlivnit, i když k ní má člověk genetické sklony. A pokud je způsobená nějakým jiným onemocněním, taky to vyjde najevo. Abychom nikomu nekřivdili.

Takže docela prakticky: máme dva lidi. První pravidelně chodí na preventivní prohlídky, nekouří a není obézní. Výborně, měl by platit snížené pojistné. Ten druhý bude kuřák nebo obézní, lékař mu jasně doporučí,

aby to řešil, a on to vypustí z hlavy. Doktora ignoruje. No, pak si dokážu představit i přírážku na pojistném.

K prevenci ovšem patří i včasná diagnóza, například pokud máte vysoký krevní tlak či hladinu cukru krvi. Mnoho lidí o tom nemá vůbec ponětí. Diabetická asociace odhaduje, že čtvrt milionu Čechů vůbec neví, že má cukrovku. Obrovské číslo. Přitom čím dříve jsou odhaleny už první příznaky nemoci, tím vyšší šance na kvalitní život a samozřejmě i menší náklady na léčbu. Tyhle peníze pak můžeme použít třeba tak, že snížíme doplatky na léky nebo přidáme na drahou léčbu vážných nemocí. Proto je tolik nutné podporovat preventivní prohlídky a posílit roli praktických lékařů. Ti jsou oporou dobré medicíny.

Výborný „obvodák“, něco jako rodinný lékař, je ale dneska k nezaplacení. Četl jsem, jak jeden jihočeský starosta hledá praktického lékaře už skoro dva roky. Ten, který sloužil třicet let, odešel do penze, další to plánuje. V posledních letech jich chybějí stovky. A tak u nás dokonce ordinuje 250 praktiků, kteří překročili sedmdesátku. Klobouk dolů!

Co s tím? Tahle služba by měla být atraktivní pro absolventy medicíny a měli by sloužit i na venkově a v odlehklých částech země. To chce dvě změny.

- 1.** Podpořit školicí pracoviště praktických lékařů. Mladí lékaři i jejich školitelé by dostali finanční pobídky, samozřejmě s podmínkou, že po atestaci zůstane lékař alespoň pět let v kraji.
- 2.** Praktik by měl mít vyšší kompetence. On bude první, na koho se pacient obrátí a doktor ho nebude zbytečně odesílat dál, ke specialistovi, pokud

to není nezbytně nutné. Bude oprávněný ho sám léčit, bude dělat to, co se naučil a proč studoval. A vůbec nejlepší bude, když pacient dostane všechno na jednom místě, včetně léků.

Doktor v mobilu

Říká se tomu „telemedicína“. Společně s praktickým lékařem nás v budoucnu bude hlídat i mobil nebo náramek či hodinky k němu. Změří tlak, vyšetří cukr v krvi, spočítají tuky a nadváhu. Lékař pak může data vyhodnotit na dálku, a stejně tak na dálku poslat doporučení.

Na elektronizaci zdravotnictví ale musíme zapracovat mnohem víc. O systému, který pro vás najde rychlý termín na operaci, už jsem psal. Ale stejně důležitý je elektronický recept. O tom jsme všichni asi slyšeli, tedy hlavně o tom, že zatím u nás pořádně nefunguje.

Elektronický recept nebo elektronická karta jsou přitom důležité pro pohodlí pacienta i čas lékaře. Už jste asi zažili, že každému doktorovi pokaždé vyprávíte svou rodinnou anamnézu. Zdržuje to vás i jeho. Přitom ji může mít uloženou elektronicky.

Hlavní argument je ale bezpečí. Především potřebujeme sdílet data mezi lékaři. Například na nežádoucí lékové interakce u nás každý rok zemře 230 lidí jen kvůli tomu, že jeden lékař neví, co předepsal druhý.

Nemluvě o plýtvání penězi na duplicitní vyšetření, laboratorní testy a tak dále.

V Dánsku nebo Izraeli provozují hodně nemocnic prakticky bez papírů. Ať jde o sdílení klinických dat o pacientovi, elektronické žádanky na vyšetření, laboratorní rozbor, vyšetření na CT nebo magnetické rezonanci, anebo elektronické recepty.

K tomu všemu tam funguje intuitivní mobilní aplikace pro lékaře i pro pacienty, aby bylo sdílení dat co nejjednodušší. Pacient musí

mít co nejvíce informací. On je ten, kdo se rozhoduje, kam se půjde léčit.

Stárnout doma

I když se nám podaří zvýšit počet let prožitých ve zdraví, je jasné, že se stářím jsou spojené i nemoci. Čím starší budeme, tím více budeme potřebovat dlouhodobou odbornou péči. Říkáte si možná, že to bude stát desítky miliard. Nebo spíš stovky. Změna je ale nevyhnutelná a přitom až tak drahá být nemusí. Například některé menší nemocnice se budou transformovat na moderní zdravotně sociální instituce pro seniory. Je to trend, o kterém už nyní víme.

Ještě lepší je, pokud můžou senioři zůstat doma. Výborný příklad jsem našel ve Švédsku. Líbí se mi, jak tam má každý senior nárok na zajištění odpovídající péče, pokud ji potřebuje. Zkrátka když platí celý život daň, má právo, aby o něho bylo řádně postaráno, i když si na péči samozřejmě i něco připlácí.

Odpovědnost za zajištění péče nesou ve Švédsku obce, aby se dědeček nebo babička nemuseli obracet na nějaký úřad vzdálený stovky kilometrů, ale měli pomoc po ruce. Perfektně tam přitom funguje domácí péče. I dlouhodobě nemocní senioři zůstávají doma, kam za nimi chodí vyškolená zdravotní sestra. Samozřejmě se cítí a žijí líp, žijí mezi svými a díky terénní péči rodina netrpí. Cílem je, aby doma mohli žít co nejdéle.

A co financování?

Výdaje na zdravotnictví v % HDP (země OECD 2014)

Česká republika	7,7
USA	16,6
Švédsko	11,2
Německo	11
Slovensko	7

Česká republika nedosahuje ve výdajích úrovně západních zemí. Evropský průměr se pohybuje kolem 9 procent HDP. Tam bychom měli směřovat. Drtivou většinu výdajů, zhruba 85 %, u nás tvoří veřejné výdaje, tedy prostředky z veřejného zdravotního pojištění, státního rozpočtu a rozpočtů obcí nebo krajů. Aby se dalo financování utáhnout i v budoucnu, mělo by zvýšení prostředků směřujících do zdravotnictví probíhat jak na straně veřejných, tak na straně soukromých výdajů.

Veřejné peníze mají jít na to, co si člověk běžně nemůže dovolit. Na léčbu rakoviny, hemofilie nebo roztroušené sklerózy. Zkrátka na to, co zachraňuje život a léčí nás z těžkých nemocí. A proto z veřejných peněz nemůžeme v budoucnu hradit všechny jednodušší zákroky typu vypalování bradavic.

Měli bychom lidem umožnit, aby si na lepší péči dobrovolně připlatili. A to prostřednictvím dobrovolné spoluúčasti nebo zdravotního

připojištění. Mám jeden konkrétní příklad, jak si zatím komplikujeme život: pacient s šedým očním zákalem. To vyžaduje operační nahrazení oční čočky čočkou umělou. Ze zdravotního pojištění se ale hradí jenom operace, při které pacient dostane čirou čočku. Jsou ale lidé, kteří mají zároveň dioptrickou vadu a chtěli by ji řešit použitím umělé dioptrické čočky. A už je problém. V tomhle případě je totiž veškerá péče považována za nehrazenou. Jinými slovy musí si zaplatit ze svého kompletní operaci i novou čočku. Nelogické. Přitom by stačilo, aby si mohl připlatit rozdíl mezi základní čočkou a čočkou dioptrickou. To dneska legálně nejde.

Ale něco za něco. Pokud si něco málo připlatíme z vlastní kapsy anebo z připojištění, pak taky musejí být lepší služby. Co je totiž největší problém českého zdravotnictví? **U nás nikdo neměří kvalitu. Platíme za to, že se člověk léčí, ne za to, že se vyléčil.** A to by se mělo změnit. Třeba i tím, že pacienti budou moci hvězdičkovat lékaře a zdravotnická zařízení, stejně jako by to bylo dobré zavést u úředníků. To by určitě přispělo ke zdravé konkurenci. K ní právě můj sen směřuje, ale samotné hvězdičkování určitě nestačí.

Musíme se učit v zemích jako je Nizozemsko nebo Švýcarsko. Tam mají na rozdíl od nás **skutečné zdravotní pojištění**. To znamená, že zdravotní pojišťovny si mohou konkurovat v tom, jaké služby nabízejí, a taky v ceně pojistného.

K tomu je ale u nás třeba rozdělit odvody do systému veřejného zdravotního pojištění.

Jejich první část by tvořily jako doposud procentuální odvody podle příjmů. Peníze, které pak přerozděluje stát.

Pak by tu ale byla druhá část, zásadní změna. Osobní platba, kterou bychom platili přímo zvolené veřejné zdravotní pojišťovně. Každý by si vybral, které chce dát své peníze podle toho, co poskytuje. Pojišťovny pak totiž mohou nabízet třeba programy pro chronicky nemocné s možností bonifikace na základě jejich životního stylu. Nebo lepší péči o matky a děti. Programy na míru.

Celá tahle změna by znamenala cenovou konkurenci mezi pojišťovnami a profit pro pacienta. Stejně jako ve Švýcarsku nebo Nizozemsku by začala okamžitě fungovat konkurence i mezi zdravotnickými zařízeními. Pojišťovny tam nakupují péči pro své klienty na základě poměru ceny a kvality, tedy za co nejnižší náklady co nejvyšší kvalitu. Tomu se říká efektivita, která u nás zatím chybí, a to fest.

Když jsme ale u financování, sním hlavně o tom, že naše zdravotnictví bude průhledné. S transparentností jsme v době kamenné. O tom, za co přesně se utrácejí peníze, nemáme tak docela přehled. Měly by směřovat ve prospěch pacientů. Do koruny. Ale myslím, že to tak není. Jde mi o průhledné nastavování úhrad péče, informace o hospodaření nemocnic nebo nákupy. Ty je nutné postupně centralizovat, jak to ostatně dělají všude v Evropě.

Úspory, které se tím získají, by měly putovat mimo jiné i na zlepšení situace lékařů a sester. Bez kvalitních a spokojených odborníků nemůže nemocnice ani ordinace dobře fungovat. A nemyslím teď jenom na platy, i když vím, že hlavně u sester to je stará bolest. Myslím například na všechny

ty příběhy o mladých doktorech, které čteme v novinách. O tom, jak je léta nepustí starší kolegové k odbornější práci, nebo o tom, jak musí sloužit každý druhý víkend nepřetržité směny a odnášejí to rodiny.

Přál bych si, aby hlavně mladí lékaři a kvalifikované sestry neodcházeli do ciziny. Vystudovali tady, měli by být prospěšní doma. Co bychom jim měli nabídnout kromě dobrých platů? Stáže, zahraniční výměny, podíl na zahraničních projektech, možnost dostat se k operacím a odborné práci, lepší systém vzdělávání, ohodnocení, když přijdou s inovacemi, záruky, že nebudou věčně přetíženi... Musí dostat perspektivu a jistotu, že jejich poslání rozumíme a dovedeme je ocenit. Nakonec na nich často závisí náš život.

SEN O FAIR PLAY

Asi jste si všimli, že se nám rodí přes sto tisíc dětí ročně. A celkem jich máme asi půldruhého milionu ve věku do patnácti let. Třetina z nich ale nemůže sportovat z finančních důvodů. **To je půl milionu.** Sport dětí a mládeže je v absolutní většině financovaný rodinami. Pokud na to mají.

Český olympijský výbor spočítal, že za sport utratíme ročně asi 125 miliard a 80 % z toho táhnou rodiny. To je nepřijatelná suma a mizerná vizitka státu, krajů i obcí.

Kdo financuje sport. Porovnání České republiky a EU (v %)

	<i>Stát</i>	<i>Regiony</i>	<i>Obce</i>	<i>Podniky</i>	<i>Domácnosti</i>
ČR	3	1,5	9	6,5	80
EU	12	5	19	14	50

Stát a obce dávají v České republice na sport jen čtvrtinu toho, co je průměr v EU. Obce a podniky jen polovinu průměru zemí EU. Drtivou

většinu peněz vynakládají rodiny. A mají je? Půl milionu z nich ne. Blbě, co?

Sport by měl být normální veřejnou službou, jako jsou třeba knihovny, silnice nebo nemocnice. Zatím veřejnou službou není a lidi v Česku, děti i dospělí, se přestávají hýbat. Jednou nebo dvakrát týdně u nás sportuje jen každý čtvrtý člověk (28 % populace). V Evropě to je skoro polovina lidí a třeba v Německu tři čtvrtiny.

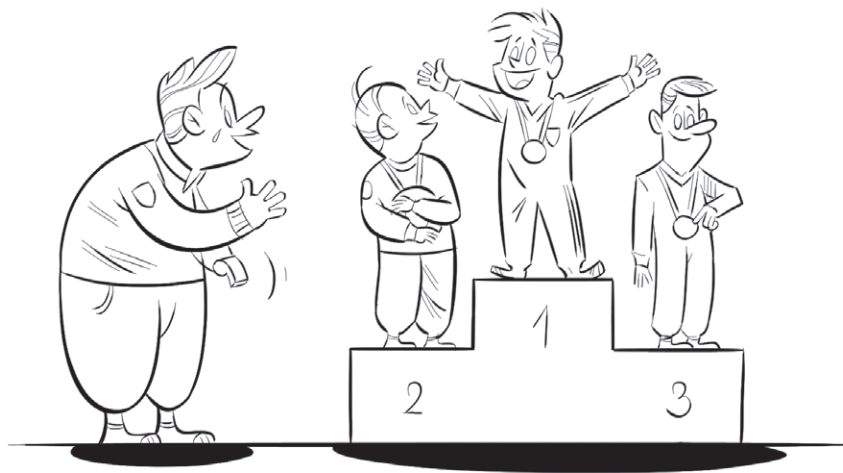
A to je strašná škoda. Jde samozřejmě o zdraví celého národa, ale nejen o zdraví. Sport je totiž úžasný. Pěstuje ty nejdůležitější vlastnosti potřebné k úspěšnému životu, jako jsou píle, pracovitost, cílevědomost, pokora, disciplína, zodpovědnost. Taky umění rychle se rozhodovat. A spolupracovat.

Můj dobrý známý Milan Hnilička, hokejový brankář, olympijský vítěz z Nagana, mi vyprávěl tuhle příhodu. Musím říct, že mě chytla, tak ji připojím:

„Ve Spojených státech přijdete do kanceláře státního úředníka, právního zástupce, nebo do ordinace a oni tam mají vystavené dresy nebo trofeje z různých sportů. Ačkoliv se považují za člověka, který je pohlčený sportem, tak velmi často mi jména týmů na trofejích nebyla vůbec povědomá. Zeptal jsem se. Jasně. Většina z nich pochází ještě ze studentských let.

Lidi v Americe sport milují. Snad všichni mají svůj oblíbený sportovní klub, ke kterému se hlásí s obrovskou hrdostí. Americká společnost totiž nezískává svůj vztah ke sportu pouze ve sportovních klubech, ale právě

na školách, středních školách a později na univerzitách. Školní sport je tam neuvěřitelně populární. Je to díky zapojení opravdu skoro všech studentů do školního týmu. Samozřejmě ne všichni můžou být vrcholoví sportovci. Ale školy tam mají systém nastavený tak, že se většina studentů cítí být nepostradatelnou součástí organizace. Každá škola má svou doprovodnou

kapelu, která se skládá z muzikantů, mažoretek, dirigentů a kolikrát čítá až 350 studentů. Jiní studenti jsou zase zapojeni jako kustodi, asistenti nebo nosiči vody, starají se o marketing, produkci a organizaci.

Tak vlastně pokryjeme celé spektrum profesí běžných v reálném životě. Efekt univerzitního sportu v USA je obrovský. Respekt k tradicím, možnost vzdělání za zvýhodněných podmínek, stipendia a samozřejmě, to, co sport umí nejlíp: socializuje, sdružuje lidi a pomáhá jim v přirozeném rozdělení rolí.“

Hezky se to čte, vidíte? A teď jedna standardní situace od nás.

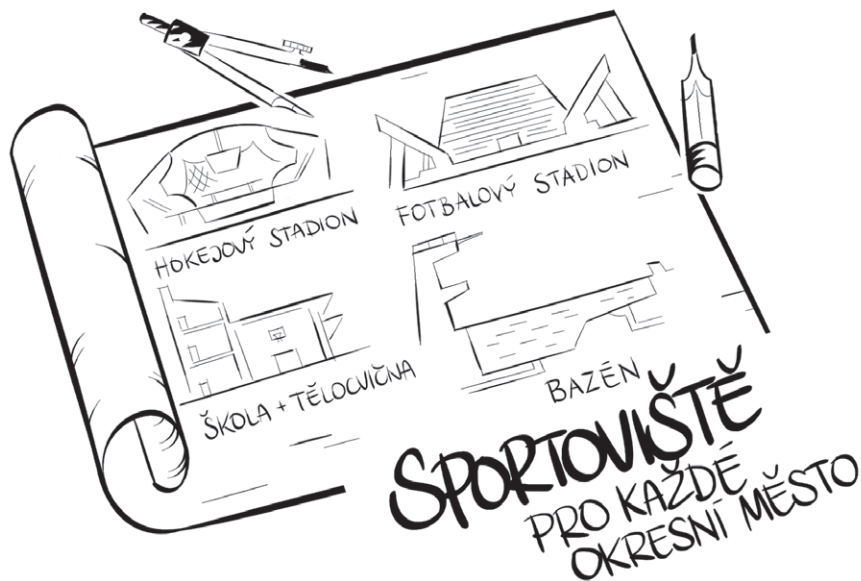
V tisícovkách rodin se několikrát týdně budí malý hokejista s otázkou: Proč musím tak brzy vstávat? Proč trénujeme od šesti od rána, než začne škola? No to je jednoduché. Protože odpoledne jsou na většině zimáků žákovské, dorostenecké a juniorské týmy, večer áčko a po něm tzv. teplákové ligy dospělých, které výrazně přispívají do oddílové kasičky. Navíc ten zimák je až v sousedním městě. Je tam málo kabin a kluk si nemá kde pořádně usušit po tréninku výstroj. Rodiče ho podporují už tím, že ho vozí 20 kilometrů na tréninky a pak rychle do školy.

Tak si to srovnajme. Náš hokejový svaz musel nedávno konstatovat, že v Česku je třikrát až čtyřikrát méně krytých zimních stadionů než ve Finsku a Švédsku. V milionové Praze jich je jenom deset.

Máme několiknásobnou olympijskou vítězku Martinu Sáblíkovou a další úspěšné rychlobruslařky, ale ani jediný umělý rychlobruslařský ovál. To fakt nejde.

Budou sportovní centra všude? Určitě.

Tak tohle je můj první sportovní sen. V každé větší obci a městě budou multifunkční sportoviště pro veřejnost. Nejlepší hned u školy. Takové malé sportovní „supermarkety“ pro všechny. Ideálně zimní stadion, hřiště pod širým nebem, bazén, tělocvična. Všechno pohromadě. Hokejisté už vytipovali 131 měst, kde by se to hodilo.

To bude stát peněz! Samozřejmě. Všechno stojí peníze. Ale není to fikce. Byl jsem v Nehvizdech, kousek od Prahy, kde už lidi část takového snu uskutečnili. A převážně za vlastní peníze. Za 62 milionů, ze kterých 28 připadá na státní dotaci, si tam u školy postavili superhalu. Stavěla ji obecní firma a úvěr chtějí Nehvizdy splatit do čtyř let. I olympijský výbor na to zíral. Starosta Vladimír Nekolný mi vyprávěl, že když to olympionici viděli, řekli, že takové využití „tělocvičny“ u nás ještě nezažili. Tartanová dráha, hřiště pro futsal, florbal, badminton, minitenis, nohejbal, lezecká stěna, stolní tenis, co jen si představíte. V Nehvizdech je to promyšlené tak, aby mohla sportovat celá rodina.

Něco podobného jsem viděl ve 120tisícovém bavorském okrese Pfaffenhofen, kde je celá síť sportovišť i celých areálů přístupných většinou zdarma. Sportují tam všichni – od dětí po seniory. Jsou to areály obecní a na tom je přesně vidět, jak se proti nám obce v Německu o sport starají.

Ve Švýcarsku pro podobná centra využívají ty nejmodernější technologie, které spoří náklady. Najdete tam plno malých zimních stadionů pod jednou střechou, nebo v těsném sousedství aquaparku. Tohle spojení jim umožní využívat přebytečné teplo z mražení ledové plochy k vytápění vody v bazénu. Geniální a praktické. Ale jde to i u nás, třeba v České Lípě už takový komplex mají.

Tak o takových sportovních centrech sním.

Každé z nich by mělo zaměstnávat odborníky, kteří lidem poradí při sportování a zároveň si všimnou talentovaných dětí. V každém

sportovním klubu by měli být kvalitní profesionální trenéři, kteří budou pracovat nejen s dětmi, ale především budou iniciátory místního sportovního dění pro všechny věkové kategorie. Sportovní kluby si zatím stěžují na nedostatek trenérů. Co školy, které mají trenéry vychovávat? Kde jsou jejich absolventi?

Vůbec nejlepší by bylo, kdyby se malé místní kluby spojily se školami, dokonce by mohly být přímo součástí školy. Bylo by fajn, kdyby si na základce, třeba na třetí hodině tělocviku, někdo všimnul talentu toho vašeho kluka nebo holky a začal s nimi pracovat. Aby každé dítě mělo možnost dělat sport, ke kterému má vloh, a hlavně který ho baví. A jaké sporty? No přece ty olympijské. I když se třeba nikdy nedostane na olympiádu. A třeba dostane.

Právě tihle trenéři budou oporou celého systému, který by pak podporoval stát, obce i sponzoři.

Škola základ sportování

Ještě v roce 1995 se naše děti hýbaly až tři hodiny denně. Dnes už to je průměrně jenom 45 minut. Říkaly, že tělocvik je nejoblíbenější předmět. Dnes se stal jedním ze tří nejméně oblíbených společně s matematikou a fyzikou. Třetinu dětí jejich rodiče z hodin omlouvají. Čtyři hodiny denně naopak polovina z nich tráví u počítače. Středoškoláci i šest, jak odhalila Evropská

školní studie o alkoholu a jiných drogách. Šest hodin denně! To není nic proti počítačům, chceme mít hodně IT odborníků, ale i ti by měli být zdraví a plní energie. A věřte mi, že sport k tomu vede, poznal jsem to na sobě. Celý život jsem sportoval, cvičil každé ráno od pěti do půl sedmé, pět dní v týdnu. Ano, vstávám brzo, takže jsem i brzo cvičil. A nic mě nebolelo a měl jsem radost už od rána.

Takže ve školních osnovách se musí něco změnit. Představuju si, že děti budou mít pět hodin tělocviku týdně. Hodinu každý den, jako ve Francii nebo ve Švýcarsku. Ale jiného tělocviku! Místo výkonnostních cvičení zážitkové sporty. S florbalem už leckde začali, ale děti baví i lezení po stěnách, skateboarding, ping-pong, koloběžky, kola. Ve škole, a nejlépe už ve školce, by se děti měly automaticky naučit plavat, bruslit nebo jezdit na kole. A protože okolní svět, jak vidíme, je stále agresivnější, školy najdou čas taky na výuku sebeobranu a chování v krizových situacích. Myslím si, že tohle děti bude bavit.

Po skončení vyučování se školní areály promění v místo pro rodiny. Tomu se dá taky pomoci. Například organizací soutěží a akcí právě ve spolupráci s místními sportovními kluby a trenéry. Zasportují si i rodiče, když je fandění omrzí. A fandit budou děti. Určitě nadšeně. Na takový turnaj rodičů v ping-pongu dlouho nezapomenou.

A hlavně žádné známkování podle výkonů. Hodnotit by se měla snaha a vztah k pohybu. Jde o to ukázat dětem, jak je zdravý pohyb krásný. Jak skvělé je soupeření. Oproti hrám ve virtuálním světě...

Na vysokých školách je situace ještě horší. Míří tam polovina mladých lidí, ale 80 % z nich studuje na školách, kde byla zrušena nebo omezena povinná výuka tělesné výchovy. Ano, čtete dobře. Konec pohybu v rámci školy.

Sportovní centra na vysokých školách v současné době v podstatě neexistují, evidujeme sice jedno při ministerstvu školství, ale tam se jedná spíš o podporu přípravy vrcholových sportovců. Existuje Česká asociace univerzitního sportu s více než 25 000 členy, a přesto nemáme funkční univerzitní ligy. Jen nárazové akce jako České akademické hry.

Vysokoškolské soutěže nemají prestiž a kredit, jako je tomu v jiných zemích. Medializace a propagace prakticky chybí. Ne vždy se jich zúčastňují ti nejlepší sportovci, studenti, kteří často složitě propojují studium a vrcholový sport. Většinou to končí tak, že si vrcholový sportovec musí vybrat. Školu, nebo sport. Není to nesmysl?

Takže musíme zabrat. Založit soutěže a univerzitní ligy, aby v nich mohli soupeřit i studenti, kteří nemají dost talentu na profesionální sport. K tomu samozřejmě patří sportovní centra a trenéři na každé vysoké škole a soustavná sportovní příprava.

A pozor, chceme taky, aby ke sportovním výsledkům školy přihlížely, když studenti žádají o přijetí nebo o stipendium. Stejně jako ve Spojených státech nebo v Kanadě.

Když na věc půjdeme systematicky přes školy, předpokládám, že nám během deseti let vyroste zdravější, soutěživější, sportovně laděná a hrdá generace se vztahem k fair play. A když to neuděláme? No, jednak to bude velice smutný pohled a jednak budeme nemocní.

Už jsem to psal v kapitole o zdraví. Odborníci dramaticky mluví o časované bombě a – něco na tom je. Nedostatek pohybu zabíjí asi půl milionu Evropanů ročně a stává se větší hrozbou než kouření. Pravidelná pohybová aktivita je primární prevencí mnoha nemocí: srdečních a oběhových, nádorových, duševních a samozřejmě metabolických, jako je cukrovka. Už teď u nás přes polovinu lidí trpí nadváhou nebo obezitou. Četl jsem studii, podle které vědci zjistili, že třetina lidí v Česku se pohybovým aktivitám nevěnuje vůbec a v souvislosti s takovým nicneděláním asi 17 % obyvatel umírá na nemoci, kterým lze předejít pravidelným pohybem.

Co potřebuje vrcholový sport?

Budou pak taky ty zlaté olympijské? No, neumím si představit, že by nebyly. Pak budou Nagana. Bude nový Zátopek, Jágr, Čáslavská, Železný, Krpálek, Synek, Kvitová nebo Koukalová. Sportovci, kteří silně ovlivnili duše mnoha malých kluků a holek. A zvedli sebevědomí a hrdost celému národu.

Bohužel těchto úspěchů a vzorů máme čím dál méně. To všichni víme. Takže to chce taky trochu lepší systém. Konkrétně:

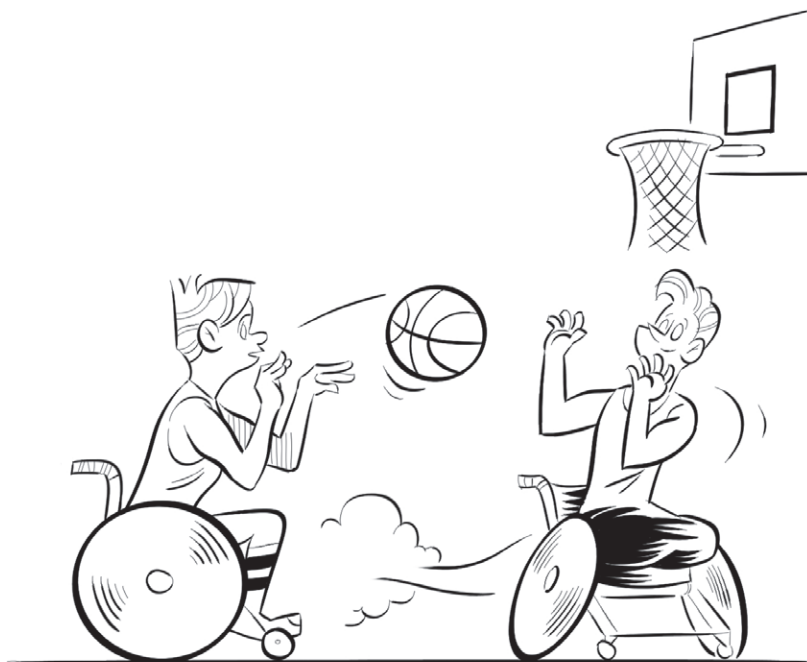
- Vzdělané profesionální trenéry talentované mládeže. Budou spolupracovat se školami a pak prostřednictvím sítě Sportovních akademií systematicky připravovat elitní sportovce, pro které už školní úroveň sportu nestačí.
- Prioritní sporty. Zkrátka vytipovat odvětví, k nimž máme nadání a zkušenosti, a na ta se soustředit ještě víc než na ostatní. Samozřejmě hlavně z těch olympijských a kolektivních. Jako to udělali Maďaři, vybrali si a třeba ve vodních sportech, kanoistice, plavání nebo vodním pólu vozí desítky medailí.
- Špičkové odborné znalosti. Tím myslím vědecký rozvoj oborů specializovaných na optimální výkon lidí: sportovní medicína, fyzioterapie, rehabilitace, regenerace, psychologie, koučink, výzkum v oblasti sportovního výkonu nebo stravy.
- A světová sportoviště. My dnes ani nemáme úplný přehled o tom, kolik jich máme a v jakém stavu jsou. To se netýká jenom reprezentačních stadionů nebo hal. Nemáme přehled ani o těch rekreačních. Chtělo by to něco jako „mapu sportovišť“. Spoustu z nich by určitě stačilo opravit a modernizovat. Až úplně na špičce pyramidy by měla být Olympijská sportovní centra, jako jsou třeba Nymburk nebo Račice, kde se budou moci na světové úrovni připravovat naši reprezentanti a budoucí olympijští medailisté.

Ale pozor, při projektování a rekonstrukcích sportovních areálů musíme myslet ještě na jednu skupinu obyvatel. Na hendikepované. Na to, aby sportoviště odpovídala pravidlům Mezinárodního paralympijského výboru. A když jsme u toho, tak taky zavést úplně stejný systém organizace sportu pro hendikepované. Včetně práce s talentovanou mládeží, dospělými sportovci a vrcholovými paralympioniky.

Férová hra s hendikepovanými

Na život hendikepovaných lidí v poslední době často myslím. Potřebují nejen podporu a účast, ale taky příležitosti. A vím, že sport jim naprosto zásadně pomáhá. Mohou se díky němu realizovat i přes nepřízeň osudu, najít přátele a kamarády. Hodně mě zaujal příběh Josefa Camfrly, který je nevidomý. Vyrůstal v Bílovci na Moravě v rodině horníka, v mládí mu otec zemřel a matka s ním bydlela v rodinném domku. Poblíž se stavěla dálnice, a tak matka hledala nový domov, kde by se dobře žilo i jejímu synovi.

Tehdy se dozvěděli o Centru zdravotně postižených v Českých Budějovicích a přijeli se tam podívat. V jednom areálu tam mohou lidé se zrakovým, sluchovým, tělesným i intelektuálním hendikepem sportovat, vzdělávat se nebo se věnovat kultuře. Ta návštěva rozhodla, že nový domov

rodina najde tam, na druhém konci republiky. Josefovi bylo tehdy 17 let a pustil se do sportu. Tím naše země nakonec získala reprezentanta ve vzpírání, který vozil medaile z mistrovství světa hendikepovaných. A uplatnil se i ve veslování. Josefova matka se tehdy rozhodla skvěle, protože v Bílovci doteď žádné podobné centrum nevzniklo.

Hlavně je to ale jeden z mnoha příběhů, jak mohou hendikepovaní lidé hodnotně využít čas, aby nezůstávali izolovaní doma a nebyli hendikepovaní dvojnásobně.

Tak takových center bychom měli mít co nejvíc. Tady šetřit nemůžeme. To je u mě fair play.

SEN O ČISTÉ KRAJINĚ

Nedávno jsem viděl na YouTube prezentaci Elona Muska, toho asi budete znát. Elektromobily Tesla, rakety SpaceX. Ten, co poprvé představil let na Mars. Ty rakety, co se nezničí ve vesmíru, ale vrátí

se na místo, odkud vystartovaly. Musk zrovna mluvil o tom, že máme za oběžnou dráhou šikovnou malou elektrárnu – Slunce. A že si stačí koupit jeho novou baterii a můžete mít soběstačný dům, když si opatříte solární články. Jeho nová baterie umí uchovat energii i přes noc a navíc má úžasný design. Dáte si ji na dům a hotovo. Můžete se odpojit od elektrické sítě.

Teď si radši sedněte, protože na vás nahrnu tak trošku depresivní fakta o tom, jak tady žijeme. Ať víte to, co se dostalo ke mně.

My žijeme tak, že například naprosto barbarsky likvidujeme odpad. Skoro polovinu odpadů z domácností ukládáme do země a ze skládek se během let stávají nebezpečné chemické zbraně.

Docela se dusíme. Každá druhá česká rodina si zkracuje život, protože žije v místech, kde dávky jedů obsažené v prachu pravidelně překračují všechny hygienické normy. Kvůli tomu u nás zemře každý rok šest tisíc lidí.

Co pitná voda? Je až stokrát dražší než před dvaceti lety, ale k obyvatelům mnoha měst teče v trubkách starých desítky let. Miliony litrů se ztratí kvůli technickému stavu, protože do starých rozvodů léta nikdo pořádně neinvestuje. A my s ní splachujeme a někdy i zaléváme zahrady.

Tak, to je naše životní prostředí. Jasně, je mnohem lepší než před rokem 1989, kdy kyselé deště prakticky zničily lesy v našich horách. Pokud ale chceme čistší, a tedy zdravější Česko, musíme se pořádně rozhlédnout po světě a přidat plyn. Krajina je naším domovem.

Jak budeme dýchat?

Víte, čemu se říká „ostravská raketa“? PET lahev naplnit pilinami a zalít vyjetým olejem s trochou nafty – výborně se tím prý roztápí. To jsem se dočetl na internetu. No „super“! A abych nekřivdil obyvatelům Ostravska, tak spoustu dalších věcí. Úplně mě odbourala historka z České Kamenice. Lidé tam nechali žluté pytle s prázdnými PET lahvemi před vraty, ale pak zjistili, že třídili zbytečně. Než přijeli popeláři, sebrali je lidé, kteří s nimi topí. Dva tři čmoudilové pak přidusí celou vesnici.

Chápu, že většinu lidí to pobuřuje. Chtěli by tvrdý zásah. Možná že jejich kotle ale nekouří o moc míň. A jsou jich statisíce. Loni jsme schválili zákon, že kontrola kotlů může v krajním případě přijít až k vám domů. A hned se spustil povyk a zákon zamířil k ústavnímu soudu. Prý porušování domovní svobody. No, v Německu, Švédsku nebo Rakousku umožňují zákony kontrolovat topení v domácnostech taky a nevšiml jsem si, že by to tam měli se svobodou nějak nahnuté.

V Polsku zase mohou samosprávy úplně zakázat topení uhlím. Chopili se toho v Krakově. Dali si několik let na přípravu a od září 2019 tam už do kamen nenaspete ani lopatku.

Takže bez tvrdších pravidel by to nešlo. Rozumní lidé to podpoří, nejsou hloupí. Ale často nemají zrovna peníze na úsporný kotel nebo na nové auto. A na nejnovější energetické technologie ani náhodou. Takže na to musíme chytřeji a souhlasím s ekology, kteří to odhadují na dvacet let. OK, já říkám osmnáct. Nové technologie nám nahrávají.

S ovzduším je to totiž tak: První velká vlna čištění vzduchu v devadesátých letech se povedla, protože v roce 1991 dostal ČEZ a další na vybranou: buď své elektrárny a továrny do sedmi let odsíří, nebo zavřou krám. Během jediné dekády jsme měli mnohem zdravější vzduch.

Pak se to ale zadrhlo. Dnes je největší průšvih polétavý prach. A v něm je ošklivá látka, která se jmenuje benzo(a)pyren. Vzniká při spalování uhlí nebo benzínu a vyvolává spoustu nemocí včetně poškození DNA novorozenců a rakoviny. Víc než my ho mají ve vzduchu jenom dva státy Evropské unie, Polsko a Bulharsko. V průmyslových aglomeracích ho chrlí komíny, ve velkých městech výfuky a v menších obcích a městech kotle na uhlí.

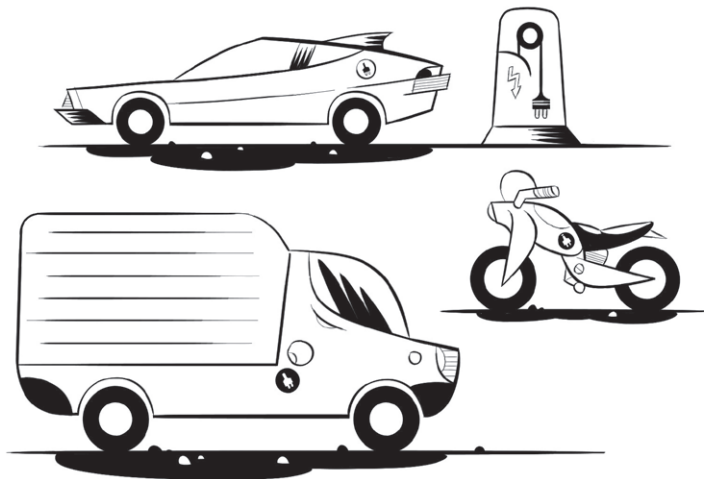
U kotlů už jsme začali. Asi jste slyšeli o kotlíkové revoluci. Prostě vyměňujeme staré kotle za nové a lidi dostanou až 100% dotaci. Zájem je obrovský. Těch starých kotlů máme 350 tisíc. Třicet tisíc už jsme jich vyměnili, do roku 2020 to bude sto tisíc a od roku 2022 musí podle zákona skončit všechny nejstarší kotle na pevná paliva. Hledají se peníze, jak v tom lidem pomoci. Bezva, má to ale háček.

Zatím jsme často vyměňovali staré kotle jen za lepší. Dobré. Ale ne úžasné. Teď budeme dotovat hlavně ty nejmodernější, které nejsou založené na spalování uhlí. Produkuji stokrát méně prachu a tisíckrát méně rakovinotvorných látek než staré. Pokročilé kotle budou umět vyrábět teplo a elektřinu zároveň a jejich provoz bude mnohem úspornější.

Kotel na uhlí je pořád kotel na uhlí. Těžba se nevyplácí, dřív nebo později dojde, je to nepraktické, špinavé a neefektivní.

Tak pojdme vytápění uhlím a taky topnými oleji úplně zrušit. V roce 2035 to bude jen výjimka a většina měst a obcí ho na svém území úplně zakáže, jako to udělali v Krakově. Energie budoucnosti je elektřina a zemní plyn. V průmyslu i doma.

Brzy se už naplno připojíme na Slunce, aby z toho měli prospěch všichni. Solární baroni už se připojili. My teď musíme naopak podpořit malé elektrárničky. Myslím naše domy a byty. Fotovoltaické panely na každé střeše už jsou běžné, sluneční energii ale dovedou zachycovat i střešní krytiny a speciální fólie na oknech. Větší solární elektrárny by se zase daly úspěšně stavět v bývalých průmyslových a těžebních lokalitách, pro které zatím nemáme jiné využití.

Jasně, fotovoltaika je dneska hit. Už jsem i četl, že v Americe se chystají na solární dálnice. Auta budou místo po asfaltu jezdit po speciálním povrchu a rovnou se dobíjet. My sice nejsme v Kalifornii, Nevadě nebo Texasu, kde slunce svítí skoro pořád, ale brzy můžeme mít jinou chytrou technologii.

Přesně tu, o které mluvil Elon Musk, jenže lepší. Elektřina se dá akumulovat. Domy si proto vybavíme vysokokapacitními bateriemi a doma vyrobenou elektřinu bude možné skladovat nejen přes noc, ale mnoho dní. A když dojde, pomůžeme si jinými lokálními zdroji. Stlačeným zemním plynem ze zásobníku, energií z bioplynových stanic nebo z ekologického spalování odpadu. To všechno podpoří větrné nebo vodní zdroje a tepelná čerpadla, kde to jen půjde.

Nejsilnější myšlenka budoucí energetiky tedy zní: malé lokální zdroje. Každý dům, každá obec bude taková malá elektrárna a teplárna v jednom. Budou úsporné a ekologické. Víte asi taky, že v plánu jsou další desítky tisíc projektů energetických úspor v rodinných a bytových domech, podpory půjdou třeba na lepší izolace a další vychytávky. To je zase program Nová zelená úsporám.

V roce 2035 nám budou běžně pomáhat inteligentní domy. Z těch jsou teď hlavně mladí úplně nadšení. Samy rozsvěcují a zhasínají podle programu nebo venkovního světla. Saunu si pustíte přes mobil, než dojedete domů. Hlídkají bezpečnost, samy zavolají policii. Umějí pustit babičce domácí kino... Nebo jí ho pustíte z práce přes internet. Je to atrakce.

Mohou ale taky perfektně regulovat vytápění, větrání nebo nastavovat žaluzie tak, aby v pravou chvíli proudilo do domu teplo. Taky zapnout pračku právě když je elektřina nejdostupnější, protože slunce praží, anebo u Baltu a Severního moře zafoukalo a Němci nevědí, co s přebytky. Inteligentní dům bude prostě hospodařit s energií inteligentně. Efektivněji, než to umím já nebo vy.

Čím budeme jezdit?

Asi už tušíte... Já tedy elektromobil nemám. Ale bez auta se neobejdu, jako vy. O elektromobilu taky někdy uvažuju. Asi tušíte, že moje audi nebo mercedes moc nečoudí, ani jiná nová auta ne, ale na elektromobil vážně nemají. Zrovna Mercedes se v tom docela angažuje. V Německu považují elektromobily za jasnou volbu budoucnosti. Loni jejich náměstek ministra hospodářství Rainer Baake prohlásil, že po roce 2030 by se měly prodávat už jen elektromobily.

U nás to určitě nebude o moc jinak. Chápu, zatím jsou drahé, letos jsme si za první čtvrtletí pořídili jen necelou stovku elektromobilů. Dojezd zatím nic moc. „Palivo“ nenatankujete za rohem a za minutu. Teď. Ale celý svět roztočil motory. VW, Škoda, Nissan, Peugeot, Renault, BMW, Kia... Všichni se předhánějí. Svůj model už představila i naše škodovka. Mistrovství světa v inovacích.

Nejlacinější elektromobily budou zanedlouho i s dotacemi stát pod půl milionu. A spotřeba na kilometr může být 50 haléřů. Spotřeba je totiž podstatná. Podívejte se na německý výhled přepočtený na koruny.

<i>Typ vozidla</i>	<i>Pořizovací cena</i>	<i>Náklady na palivo 400 000 km</i>	<i>Celkové náklady</i>
Auto na benzín	200 000 Kč	640 000 Kč	840 000 Kč
Auto na plyn (CNG)	270 000 Kč	360 000 Kč	630 000 Kč
Elektromobil	600 000 Kč	200 000 Kč	800 000 Kč

Z tabulky, kterou vydal německý energetický koncern E.ON, vidíte, že elektromobily a auta na stlačený zemní plyn jsou rozumné alternativy budoucnosti. A pokud navíc budete mít doma solární zdroje a baterii, určitě tuhle rallye jednou musí vyhrát elektromobil.

Podpoří to stát? To je bez debaty. Tak jako v Německu, kde na nákup elektromobilu dostává každý 4000 euro jako dotaci od státu a výrobců. Od loňska už dotujeme elektromobily i my – obcím, krajům a podnikatelům. Brzy dojde i na všechny obyvatele.

Taky městská hromadná doprava, státní i obecní úřady a instituce budou jezdit výhradně na stlačený zemní plyn nebo elektřinu. Povinně. Už začínáme. V Třinci si pořídili flotilu deseti elektrobusů, aby ulevili znečištěnému vzduchu. Je to největší počín tohoto druhu v Česku, i když to zatím není laciné. Klasický autobus přijde na 5 milionů a elektrobus na 13 milionů. Ale ty provozní náklady! Třinecký elektrobus ujede kilometr asi za 2 koruny, autobus na naftu je zhruba třikrát dražší. Na jedno nabití zvládne třinecký elektrobus asi 110 až 150 kilometrů jízdy. A to už jde, ne?

Nejmodernější typy akumulátorů umožní dojezd osobního elektromobilu až tisíc kilometrů a dobijete si je za pár minut skoro všude. I doma nebo v obchodáku. Výstavbu dobíjecích a plnicích stanic (to pro auta na zemní plyn) na všech hlavních silnicích podpoří stát už teď.

Když se ještě přidají obchvaty všech měst a nové vysokorychlostní železnice přesvědčí lidi, že auta zdržují, brzy se v pohodě nadechneme.

Odpady jsou peníze

V Německu platí už od roku 2009 zákon: Nic, co se dá znovu využít, nesmí přijít na skládku. Jakmile to zakázali, objevily se nové technologie, jak třídit, zpracovávat, kompostovat nebo moderně spalovat. Všichni to pochopili: Odpad nejen ničí krajinu. Odpad jsou peníze. Odpad je surovina.

Bavil jsem se s odborníky a u nás bychom to mohli zavést tak od roku 2024. Takže skládkařská lobby a hluboký spánek nás připravily o 15 let. Nejméně. Zatím 50 % odpadů skládkujeme. Zahrabáváme peníze pod zem. V Nizozemsku, Belgii nebo Rakousku zavázeli na skládky méně než desetinu všech odpadů už v roce 2012. To jenom abychom si udělali obrázek. Příjemné naopak je, že každý obyvatel Česka „vyrobí“ za rok „jen“ něco přes dvě tuny odpadu, kdežto v Evropě asi pět tun. A lidi se docela naučili recyklovat. Podle žebříčku Eurostatu jsme v roce 2015 recyklovali 70 % všech obalů a byli jsme šestí v EU. Ve třídění plastů nám patřila dokonce stříbrná příčka.

A tak si dovedu představit, že už dávno před rokem 2035 budeme „normální“ evropská země. Většinu odpadů vrátíme jako surovinu průmyslu nebo energetice.

Budeme skládkovat maximálně desetinu komunálního odpadu.

Rozebereme většinu skládek, protože to je zlatý důl. Co se nebude hodit k recyklaci, poslouží spolu s novým odpadem jako surovina pro moderní spalovny.

Nových odpadů bude vznikat minimum, protože je budeme umět preventivně omezit a daleko lépe třídit. Výkonný systém sběrných dvorů, chytrých svozových systémů, kontejnerů na tříděný odpad je v Evropě dávno vyzkoušený.

Výrobci jakéhokoliv zboží budou odpovídat i za to, co se s ním stane, až přestane sloužit. A bude to platit i na obaly.

Bioodpad se uplatní v bioplynových stanicích a kompostárnách. Všechno 100 %. Miliony tun kompostu pak zlepší kvalitu půdy, která bude úrodnější a bude lépe zadržovat vodu.

Země tisíců rybníků

Voda je výzva. Absolutně. Celosvětově. Asi to bude největší výzva tohoto století. Kvůli vodě se mohou dát na pochod stovky milionů lidí v Africe a Asii. Kvůli suchu se v Evropě mění celé zemědělství, aby nás uživilo. A Česko by si mělo dát zvlášť velký pozor.

Jsme totiž střecha Evropy, což je výhoda i nevýhoda zároveň. Všechna voda od nás řekami odtéká, ale žádná nepřitéká. Jsme totálně závislí na dešti a sněhu. Takže o vodě rozhodujeme první my a musíme ji udržet doma. Co nejčistší. A hospodařit s ní jako na poušti.

Třeba v Izraeli znají cenu vody od počátku historie. Ale v posledních desetiletích vyvinuli skvělé technologie, jak o ni nepřijít. V Tel Avivu

například všechnu splaškovou vodu plně recyklují a vracejí ji do oběhu. Samozřejmostí jsou kapkové závlahy. To je systém úsporného dávkování vody, který umožňuje zavlažovat jen kořeny rostlin a oblast kolem nich. V Izraeli tím uspořili v zemědělství až 90 % vody a pro naše pole a zahrady je to jasná inspirace.

Především naprosto strašidelně plýtváme pitnou vodou. Splachujeme. Pereme. Myjeme podlahy. Myjeme auta. A zaléváme. Stovky obcí to musely v minulosti už dokonce zatrhnout, protože jim vysychaly studny a musely zásobovat lidi vodou z cisteren. Ani nejstarší pamětníci často nic takového ještě nezažili.

To v roce 2035 nepůjde ani omylem. Pitnou vodu budeme používat skutečně jen k pití, sprchování a v potravinářství. Na všechno ostatní jediné dešťovku. To nejsou jen nějaké sudy pod okapem. Každý dům bude mít vlastní velkou nádrž na dešťovou vodu a vymyšlený systém, jak ji zachycovat a rozvádět třeba i k pračce. U nových domů to bude podmínka. Vodu z umyvadla nebo vany lze taky přefiltrat a použít podruhé třeba ke splachování. Všechno to jde zařídit i ve velkoměstě. Na Postupimském náměstí přímo v centru Berlína takový rezervoár dešťové vody vybudovali a využívají ji třeba pro veřejné toalety nebo jako zásobu pro případ požáru.

V Česku jsme právě odstartovali. Na nádrž na dešťovou vodu, rozvody a čerpadlo mohou lidé získat dotaci až 50 %. Podporovat ale budeme taky využití takzvané šedé vody, tedy přečištěné vody z koupelen. Navíc za pár let se náklady vrátí, protože ušetříme za čím dál cennější pitnou vodu.

O vodárenství se moc nestaráme. Řada obcí se po roce 1989 nesmyslně zbavila kontroly nad distribucí vody. Z toho profitovaly jen vodárenské kolosy, mnohdy ovládané zahraničními vlastníky. Logicky měly zájem spíš na zvýšené spotřebě vody, rostly tím jejich příjmy.

My teď musíme najít cestu, jak vrátit vodohospodářský majetek zpět do rukou samospráv a řádně do něj všude investovat. A propojíme vodárenské soustavy, aby se dalo regionům postiženým suchem pomoci ze vzdálených vodních zdrojů. Sucha a záplavy jsou totiž jenom dvě strany jedné mince, budou se objevovat pospolu, střídát se a my musíme přebytky vody při velkých deštích umět zachytit a pak využít.

Sto let se snažíme vodu z krajiny spíš odvádět než ji zadržet. To končí. Změníme krajinu. Až pojedete venkovem, mnohem častěji než dnes tam uvidíte hospodářská zvířata, ovce, kozy a krávy. Zvýšení organické hmoty v půdě o jedno jediné procento udrží v každém hektaru o 35 tisíc litrů vody víc. Změníme pěstování některých plodin a upravíme systém lesních a polních cest, aby krajina vodu lépe uchovávala. Postavíme nové přehrady, ale hlavně – obnovíme tisíce rybníků, tůň, mokřadů. Kultivovanou přírodu, kde lidé, rostliny i zvířata žijí v harmonii. Možná ji pak najdete i v místech, kde byste to nečekali. Tak třeba na území plném hald, jako je Karvinsko, vznikly díky poklesům rozsáhlé vodní plochy, které čekají například na rybáře. Takový nápad už se objevil. A všechny podobné projekty navíc vrátí do krajiny přirozený život.

Takovou zemi jsme tu měli. Kdysi. V 16. století se o Pardubickou říkalo, že páni z Pernštejna tam mohou každý den vylovit jeden rybník. Protože každý rybník se lovil jednou za tři roky, představovalo to tisíc rybníků jen v jednom jediném regionu! Naši předkové věděli, co dělají, tak se snad poučíme.

SEN O SPRAVEDLNOSTI

Taky si pamatujete ten den, když jste četli, že Davida Ratha nachytali s krabicí plnou peněz? Už je to pět let, co to viděla celá země v přímém přenosu... a nic? Že vás to šťve? Tak to nejste sami.

Říkám tomu české Palermo. A rád bych připomenul, co to je.

České Palermo jsou zaprvé strany, které tady od revoluce vyrobily nejvíc korupčních skandálů, odpovídají za miliardové rozkrádačky, a kdo sedí? Snad jen pár úředníků a regionálních politiků.

České Palermo, to jsou soudci, kteří soudí na objednávku. To je ta justiční mafie, insolvenční mafie, to je případ soudce Berky.

České Palermo, to jsou ty rozkradené peníze z dotačních fondů. A když někoho zavřou, jako kmotra Alexandra Nováka, za dva roky ho pustí. Na záruku motorkářů, které sponzoruje. Jenom v severních Čechách se vypařilo přes deset miliard, Novákovi prokázali, že vzal úplatek 43 milionů, a jakou pokutu u soudu vyfasoval? Pět milionů. To mi hlava nebere.

A co kauza OKD? Vláda dala v roce 2004 ostravské doly Zdeňku Bakalovi pod cenou a ještě zdarma přihodila 44 tisíc bytů. Za 46 procent akcií dostal

stát přes 4 miliardy. A ejhle, když si o dva roky později nechal Bakala firmu ocenit, vyšlo mu, že má hodnotu 52 miliard. Neuvěřitelný „obchod“. Takže stát přišel o desítky miliard, vládě to předkládal tehdejší ministr financí Sobotka, a obžalovaní jsou jen úředníci. Je to už 13 let, soud sotva běží, donekonečna se čeká na další posudek, a jestli bude letos nějaký výsledek, tak jsem svatý Mikuláš.

V Karviné jsem potkal pána, kterému je 88 let. Je nájemníkem jednoho z „Bakalových RPG bytů“, důchod má 11 tisíc a platí přes 7 tisíc za bydlení v 1+1. To je tak asi jediný výsledek. Takhle zasahuje české Palermo do života všem. Slušné lidi takové věci uráží, i když o nich jen čteme.

Nespravedlnost často zažíváme na vlastní kůži.

Nevidomý pán, který může městskou dopravou jezdit zadarmo, ale soud na něj spustil 7 exekucí kvůli jízdě na černo. A nikomu to nebylo divné, ani exekutorům, ani soudům.

Lidé, kteří mají zaplatit desetitisíce za odvoz odpadu v době, kdy ještě byli děti a nemohli ovlivnit, jestli za ně rodiče nebo dětské domovy poplatek hradí.

Podnikatelé, co to museli zabalit, protože jim partner neplatil a obchodní spor tady průměrně trvá čtyři roky. No, někdy i deset, to jsem sám zažil a dlužník se mi taky smál do očí.

Z toho je vidět, že dosažitelnou spravedlnost dřív nebo později může potřebovat každý. I když si zrovna teď myslí, že jeho se to netýká.

Mám ale taky dobrou zprávu. Jak se setkávám s lidmi, potvrzují mi, že všichni chceme totéž a rozumíme tomu všichni stejně. Doufáme, že dobré

bude nakonec oplaceno dobrým a zlé potrestáno. Když ne, tak si mezi sebou nevěříme. To bývá konec konstruktivní spolupráce mezi lidmi. Každého snu. A nakonec každého svobodného státu.

Tak, a takhle to vidím já.

Poctivější soudci

Slyšel jsem odhad, že ze tří tisíc soudců, které máme, je asi stovka nepoctivých. Nevím, žádná oficiální statistika samozřejmě neexistuje, ale taky si myslím, že většina soudců hraje fér. To ale neznamená, že 2900 jich je bezvadných a zrovna ten váš případ rozhodnou spravedlivě.

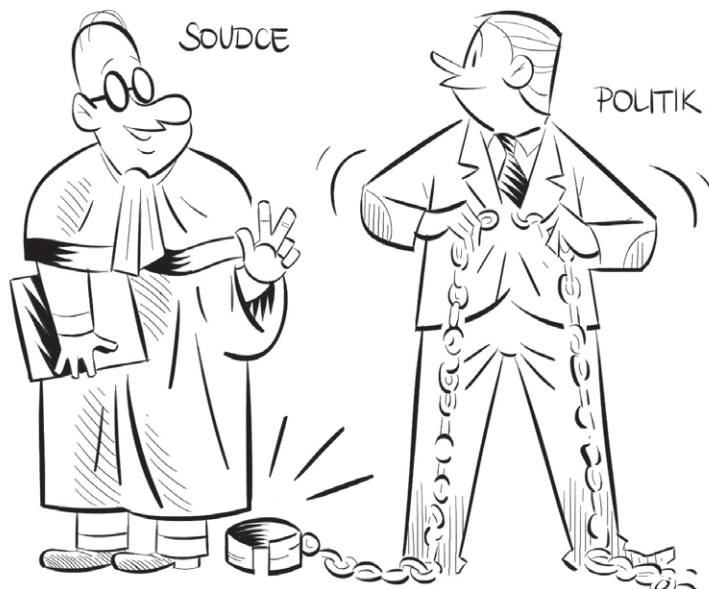
Jaké kauzy bude soudce soudit? Systém přidělování případů je stále možné ovlivnit. Bude soudce jmenován do nějaké funkce, povýšen k vyššímu soudu nebo pojede na stáž? To je na předsedovi soudu. Jak by se měl soudce dál vzdělávat? Nemusí. Kolik práce má odvést. Nejasné.

Jasně naopak je, co to s člověkem za čtyřicet let života udělá. Hlavně nevybočit z řady. Nerozhodnout nic, co by se nelíbilo šéfovi, nebo dokonce jeho kamarádům.

Takže zaprvé by bylo fajn zavést pevná pravidla, kariérní řád. O jejich kariéře přestane rozhodovat přízeň mocných soudních funkcionářů. Naroste jim sebedůvěra a budou soudit natvrdo podle znalostí a svědomí, ne podle pokynů z nějakého palerma, na kterém závisí jejich kariéra. Teprve tomu se

říká nezávislost. Už to bude největší proměna v naší justici za posledních pětadvacet let. A vlastně za skoro osmdesát let, jak mě upozornili kolegové právníci.

Jaké kauzy bude soudce soudit? O tom musí rozhodnout náhodné přidělování. Normální los. Pojistka, aby vás přece jen soudce nezařízl

za odměnu, nebo pro kamaráda. A protože máme tři stupně, soud prvoinstanční, odvolací a pak třeba ještě nejvyšší, určitě nikdo nebude mít na soudce smůlu hned třikrát.

Jak odměníme poctivé soudce, kteří celou kariéru soudili svědomitě a bez problémů? Ti by měli dostat výsluhy, jako je mají třeba policisti.

Jak budeme soudce vybírat? No, nejprve vám řeknu, jak se člověk stane soudcem dneska. Tomu se až nechce věřit. Dneska je nejlepší znát se s konkrétním soudcem, aby vám to domluvil. Předseda krajského soudu si vás pak vybere jako asistenta, uděláte justiční zkoušky a rozběhne se proces jmenování. Ministerstvo spravedlnosti to nemůže příliš kontrolovat. Přitom soudce má být absolutní autorita, profesionální i morální. Vždyť na něm závisí osudy lidí.

Takže by to chtělo jasný plán. Jeden už vzniká, tak vám ho trochu popíšu. Zájemce o práci v justici se zapíše do databáze ministerstva spravedlnosti. Pak tři roky praxe v roli asistenta. Zkouška. Výběr do závěrečné přípravy. Ta by měla trvat dva roky a uchazeč by měl sloužit ideálně u nějakého vyššího soudu, aby poznal práci zkušených soudců. Nakonec přijde velký test: složitý simulovaný proces, kde je fakt těžké rozhodnout spravedlivě. Teprve když obstojí i v něm, může se stát soudcem. Těžká cesta, ale myslím, že správně těžká.

Dál už je to jenom na policii. Co se soudci, kteří berou? Přesně to, co si myslíme všichni. Aby to ale měla policie a žalobci lehčí, musí dostat lepší šanci zasahovat v justici. Zatím jsou dost svázaní. Jeden příklad: Když dnes půjdou po soudci krajského soudu v Plzni, o povolení odposlechů musí žádat... kde myslíte? No u soudu v Plzni...

Zbraně proti korupci

Korupce je trestný čin, ze kterého mají prospěch obě strany. Proto se tak těžko odhaluje, když nemáte dobré zbraně. A to zatím nemáme, taky se v indexu vnímání korupce pohybuje mezi 30. a 50. místem na světě. Už jsme pronikli aspoň do první padesátky, to je jasný pokrok, ale všechny vyspělé státy, snad kromě Itálie, jsou před námi, my se držíme na úrovni Malty a Kypru. V Evropě jsme až devatenáctí.

No, není divu. Jak uvádí Transparency International, korupce se sofistikovala, probíhá v rukavičkách. „Vlivné zájmové skupiny už nepotřebují porušovat zákon, spíš prosadí jeho změnu a svou činnost tím legalizují,“ říká Transparency International ve své zprávě. Korupci je ale třeba zabránit a k tomu potřebujeme tvrdé zákony. Ale často proti nim byly i některé parlamentní strany. Chcete pár příkladů, jak se „vlivné zájmové skupiny“ činí? Například u mého návrhu navýšit daň z hazardu hlasovaly všechny tradiční politické strany proti nám a veřejné rozpočty přišly o 450 milionů korun ročně.

Tak třeba zákon o whistleblowingu, o kterém se nemůžeme dohodnout ani v koalici. Měl by pomoci lidem, kteří upozorní na porušení zákona. To je v právním státě dokonce povinnost. Když je to ale kriminalita ve firmě nebo ve veřejné správě, tak lidi, kteří na ni upozorní, často ztratí zaměstnání. Jdou po nich, čelí nátlaku a vyhrožování. Spojí se proti nim kde kdo. A dokonce mohou přijít o majetek.

Tady je jeden příběh. Podnikatel Vladimír Sitta v roce 2011 upozornil policii na podivné zakázky pražského dopravního podniku. Měl podezření, že z každé vytištěné jízdenky jdou skandální provize do karibských daňových rájů. A co se stalo? Vypadá to jako spiknutí. Vyhrabali na něj obvinění, že tuneluje vlastní firmu. Vyšetřovala to policie, například šéf odboru hospodářské kriminality v Praze Pavel Klučka a jeho spolupracovník Pavel Nevτίpil. Státní zástupkyně Dagmar Máchová zablokovala Sittovi akcie jeho firmy Neograph, tím ztratil možnost ji ovládat. A jeho společníci? Využili situace, získali nad firmou kontrolu a Sittu z ní vystrnadili. Odhaduje, že přišel o dobrých 200 milionů a soudy doteď běží. A jak to bylo s jízdenkami, to mimochodem stále není rozhodnuté.

Je to ukázkový příklad, proč bychom měli whistleblowerům pomoci. V zákoně stanovit seznam důvodů, proč takového člověka nikdo nemůže vyhodit z práce. Jak ochránit jejich majetek. A podpořit je aspoň finančně, když je přece vyhodí. Ten zákon má v parlamentu ale stále tolik odpůrců, že ho nedokážeme prosadit. Můžete hádat proč.

Anebo další zákon, který má sice logiku, ale o to víc odpůrců. Zákon, který přidá pravomoci státním zástupcům, aby jim nikdo nemohl zasahovat do konkrétního případu. Stanoví pravidla, kdo může udělovat pokyny a kdy je může žalobce odmítnout. Připravili jsme ho, ale v parlamentu to zařídli.

Třetí příklad: Aby zkrotily policii, podařilo se těm „vlivným zájmovým skupinám“ reorganizovat elitní policejní útvary. Tam evidentně nešlo o nic jiného než rozprášit protimafiánský útvar vedený Robertem Šlachtou. Ano, tím, který se nebál zasahovat na úřadu vlády za premiérování Petra Nečase

a pak šel po nezákonnostech ČSSD. Takže reorganizace byl zase politický zájem. Tak jako kdysi začala politikům vadit finanční policie a Ivan Langer ji zrušil, tak loni zase zrušili Šlachťův útvar. Prosadil to ministr vnitra Chovanec a vedení policie. Pak se k tomu vytvořila poslanecká vyšetřovací komise, ale její složení zase namíchaly „vlivné zájmové skupiny“. A výsledek byl: reorganizace je v pořádku. A ještě omezte ty státní zástupce. A tak jsem potom řekl i v parlamentu: „Gratuluji českému Palermu!“

A skóre nakonec někteří poslanci „vylepšili“ tím, že navrhli vykostit zákon o registru smluv, který má ukazovat, jestli nejsou veřejné zakázky státu cinknuté, jestli se neutrácí za nesmysly a jestli to nemůže být levnější. Firmy, které ovládá stát, by podle těch poslanců zveřejňovat smlouvy neměly... Dovedete si představit ten volný ring pro všelijaké zájmy a korupci? No, já bych ten zákon taky změnil. Ale opačným směrem. Je totiž měkčí, než jsme si představovali. Zatím se musí zveřejňovat zakázky nad 50 tisíc. A já myslím, že zveřejňovat by se měly úplně všechny.

Tohle bude asi maratón, ale sníme o zemi, kde se bude dobře žít a kde nebude ani minimální prostor pro korupci. U soudů ani nikde jinde.

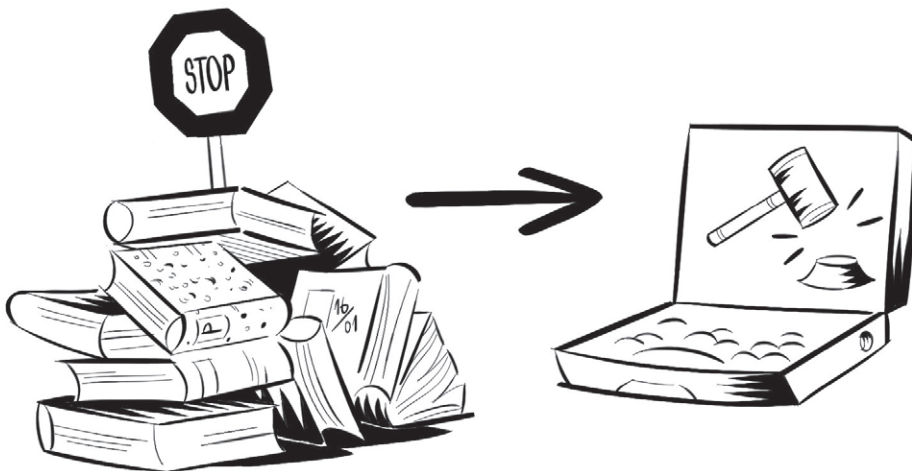
Rychlejší soudy

Průměrně v Česku trvá složitý soudní spor asi 3,5 roku! Šest let, když je to obchodní spor. V zákulisí soudů to totiž vypadá jako v předválečném filmu.

Hory papírů. Všechno je na papíře. V jednom exempláři. Proto půl roku nemůže pokračovat řízení, protože o nějaké drobnosti musí rozhodnout jiný soud. Celý spis je tam a žádný druhý není. Nebo soudce měsíc čeká, než mu zapisovatelka přepíše nahrávku. A všichni čekáme, až nám soud něco pošle poštou. Strašné.

Takže celé soudnictví musí být bezpapírové.

Musíte se soudit – žalobu podáte klidně přes internetovou aplikaci. I z mobilu. Tam taky najdete všechny informace z procesu, protože

spis bude digitální a uvidí do něj všichni účastníci. Hned. Tím ubude lidí, kteří čekají na rozhodnutí jen proto, že mezi soudy pomalu kolují dokumenty.

Když bude třeba něco soudu dodat, dostanete okamžitě zprávu, třeba zase do mobilu. Běžným, srozumitelným jazykem, ne právnickým.

Všechna jednání se budou přepisovat automaticky.

S každou lapálií nepoběžíme hned k advokátovi. Napřed zkusíme chytrý internetový portál, který odpoví na většinu základních právních otázek. A kdo se s technologiemi nekamarádí, tomu pomohou na úřadech právní informační kiosky.

Právníci, se kterými se znám, vypočetli, že už jen digitalizací by se soudy zrychlily o 80 %. Místo za 3,5 roku by bylo hotovo za 8 měsíců. Obchodní spor místo šesti let půldruhého roku.

To je pořád dlouho, co? Tak ještě musíme zrušit polovinu sporů. Třeba se snažit o víc mimosoudních řešení. Ale měl bych ještě jeden návrh.

Exekuční zastávka

Skoro polovina našich soudních řízení jsou drobné dluhy, které nejspíš nikdy nikdo nezaplatí. Jen ve dvaceti procentech případů. V dobře fungujícím systému by si dal věřitel pozor a člověku, na kterého už je pár exekucí, by nikdy nepůjčil ani korunu. U nás ale máme brutální exekuční pravidla.

Tím nemyslím, že máme hájit dlužníky, kteří si půjčují nezodpovědně. Jde o to, abychom tomu ještě nepomáhali.

Lidi v exekuci totiž platí nejen náklady vymáhání, ale i mastnou přírážku. Nakonec je to z každé tisícovky dluhu 10 tisíc. Do loňska to bylo dokonce osmnáct tisíc, to už jsme změnili. Ale v Německu jsou to necelé 3 tisíce.

A teď k čemu to u nás vede.

Ty malé dluhy zaplatí jen jeden z pěti dlužníků, u kterého se přece nějaký majetek najde. Ale přírážka bohatě stačí, aby se třeba úvěrovým společnostem uhradily i všechny náklady na marné vymáhání od dalších čtyř dlužníků, od kterých nikdy neuvidí ani korunu. Půjčovat nalevo napravo se proto rentuje.

A tak dál vesele půjčují, žalují, inkasují. A i kdyby nechtěli dluhy soudně vymáhat, zákon jim to ukládá, aby tyhle dluhy mohli označit jako nedobytné a odepsat si je z daní.

Přesně tenhle systém podporuje nezodpovědnost lidí, kteří pak padají do dluhové pasti. Ne všichni vlastní vinou, některé tam poslala nešťastná životní událost. Nicméně v exekuci už je přes 800 tisíc lidí a máme zaděláno na obrovský sociální malér. Určitě jste na internetu viděli mapu exekucí. Podle statistik exekutorské komory za sebou táhneme 4,5 milionu nevyřešených exekucí a dvě třetiny jsou vedeny na lidi v dluhové pasti, z nichž nevymůžeme nikdy nic. Asi 140 tisíc lidí má na sebe víc než deset exekucí. Mezi vymahači dluhů kolují historky o rekordmanech, na které je přes sto exekucí. Jak to, že jim ještě někdo půjčí?

A tohle řeší i soudy. Tak co kdybychom to udělali jinak?

BRUTÁLNÍ EXEKUČNÍ PRAVIDLA

1 000,- DLUH

9 000,- VYMÁHÁNÍ + PŘÍRÁŽKA

10 000,- EXEKUCE !!!

BUBOST!

Dlužník, který má peníze, samozřejmě zaplatí dluh i se všemi náklady vymáhání. Ale bez nafouknutých přírážek, ani korunu navíc.

Pokud dlužník peníze nemá, ponese náklady marného vymáhání věřitel. Hnat dluh k soudu se mu najednou nevyplatí. Spíš by měl přemýšlet, komu půjčovat nebo poskytovat služby bez pořádného zajištění.

Tak by měl počet sporů klesnout asi na polovinu, jako třeba v Rakousku. A soudy tam mají čas věnovat se skutečným sporům. A jako bonus tím vyřešíme průšvih s dluhovou pastí dřív, než přeroste v sociální kalamitu.

Lepší zákony

„Zákony jsou dnes čtyřikrát až pětkrát delší než před pětadvaceti lety,“ postěžoval si mi známý právník. Učí na fakultě. Navíc prý měníme zákony tak zběsile, že je sotva stihne přečíst, než o nich jde přednášet studentům. A z toho prý rostou jen pořád horší právníci, kteří potom píší další a další zákony, které jsou zase delší a horší než předchozí.

Vzpomněl jsem si na skvělou myšlenku.

„Jediná půda, z níž mohou vyrůst dlouhodobé cíle i stoprocentní příčinnivost občanů, je právní jistota. Právní jistota znamená více, než dobře fungující soudnictví – znamená trvalost právního stavu. Tato jistota začíná u tvorby zákonů, v jejich zpracování, v jejich počtu a jejich trvalosti a obecnosti. Čím více zákonů, tím méně právního pořádku a jistoty. Čím větší rychlost ve výrobě zákonů, tím kratší trvání a tím větší chaos.“

Tak začíná Jan Antonín Baťa v roce 1937 svou kapitolu o právu. Jako by to psal dneska.

Začali jsme před 25 lety a od té doby si naše zákony měníme pořád dokola. Tak třeba zákon o dani z příjmu existuje 25 let a za tu dobu byl asi

stopadesátkrát novelizovaný. Je to totálně nepřehledné. Než ho novelizovat po stopadesáté první, rozhodli jsme radši napsat úplně nový zákon. Takový, aby ho politici znovu jen nekomplikovali. Případně jen změni daňové sazby, výše odpočtů a podobně. Na tom pracujeme právě teď. Ale takových zákonů jsou stovky. Říká se jim špagety. Se spoustou paragrafů, s odkazy na jiné zákony, které zase odkazují na další zákony, takže je to složité i pro právníky, kteří psali první verze. A někteří poslanci, kteří je schvalovali, se v nich nevyznají ani náhodou, to vám můžu říct rovnou.

Představuju si například, že budeme mít jasné a jednoduché zákony pro spotřebitele. Aby si je mohli vzít do obchodu a ukázat prodavači, že mají na něco právo. Dneska je spotřebitelské právo rozdělené do několika zákonů, které na sebe navíc různě odkazují. To by bylo dobré dostat do jednoho spotřebitelského zákoníku a napsat ho srozumitelně. A vůbec všechny zákony, které se dotýkají našeho denního, obyčejného života: daňové zákony, zákony o zdravotnictví, sociální péči a školství, zákony pro podnikání. Jasné, pak máme odborné zákony, třeba o jaderných elektrárnách. Ty ať zůstanou pro experty.

Inspirace můžeme najít i za hranicemi. Zákony tam jsou totiž i sto let staré. My si musíme přiznat, že s naší krátkou zkušeností asi těžko vymyslíme něco lepšího, než k čemu dospěly rozvinutější právní systémy. Všude, kde to bude možné, bychom měli převzít vyzkoušený zahraniční zákon. Nejraději německý nebo rakouský, protože to jsou země, se kterými sdílíme společné právní kořeny.

Měli jsme to udělat hned po roce 1989. To ale byla všude samá „česká cesta“. Teď bohužel musíme spěchat a zahraniční vzory nám mohou pomoci. Proč spěchat? Zákony, které otevrou cestu pro inovace, technologie, efektivní správu, lepší zdravotnictví, kvalitnější vzdělávání, o národní bezpečnosti nemluvě, zkrátka zákony pro 21. století nemůžeme vyrábět šest nebo deset let.

Vizionář Baťa měl sice pravdu, že čím větší spěch, tím větší chaos, ale to, jak my „nespěcháme“, by ho asi dost vyděsilo. To asi neměl na mysli. Povím vám, co potkalo třeba zákon o řízení a kontrole veřejných financí.

To je zákon, jehož název je sice dost nuda, ale strašně důležitý. Jde jednoduše o to, aby politici a úředníci, kteří rozhodují o veřejných výdajích, za to byli taky zodpovědní. Aby se dalo dohledat, kdo peníze utratil rozumně a kdo je prošustroval nebo dokonce přihrál kamarádům.

Tak tenhle klíčový zákon, to byla hotová anabáze. Jako by se do něj nikomu nechtělo.

Napřed byl materiál s názvem „Návrh zákona o řídicím a kontrolním systému veřejné správy“. To bylo v srpnu 2010.

Pak materiál „Návrh zákona o řídicím a kontrolním systému ve veřejné správě“. (2013)

Následoval „Návrh zákona o integrovaném rámci systémů vnitřního řízení a kontroly“. (2015)

Výsledkem byl „Návrh zákona o řízení a kontrole veřejných financí“. (2015)

Vláda ho nakonec schválila až v prosinci 2016. Pak se konečně dostal do parlamentu a všichni byli napnutí, co s ním kdo provede, jaké zájmy do něj

bude pašovat. Zákon je konečně před finálním schválením ve sněmovně a když budete číst tuhle knížku, tak snad už bude schválen.

Že to může jít rychleji, ukazuje třeba zákon o regulaci hazardu, myslím, že zlomový. Ten jsme protlačili za dva roky. Ale to je skoro unikum, je k tomu zapotřebí hodně práce, kompetence i dobré vůle. A méně osobních zájmů. Jasně, že se teď dotýkám politiky. Politiků. Systému vlády. Jestli chceme fungující zemi, musí se změnit politika.

Jak dlouho trvá schvalování zákona

To máte věcný záměr (i desítky měsíců), vnitroresortní připomínkové řízení (nejméně měsíc), meziresortní připomínkové řízení (2 až 3 měsíce), legislativní rada vlády (standardně 60 dnů, ale i řada měsíců), paragrafované znění (to všechno předtím násobte dvěma). Sněmovna, Senát, prezident: 4 až 6 měsíců. Když to jde mimořádně dobře. Suma sumárum trvá proces tři čtyři roky i déle.

SEN O POCTIVÉ POLITICE

V devadesátých letech se u nás vytvořil pochybný styl politiky. O tom, kdo u nás vládne, rozhoduje tak jedno procento obyvatelstva. Maximálně. Řekněme asi sto tisíc členů politických stran. A ve skutečnosti trochu méně, protože jen část z nich vybírá kandidáty do voleb. Voliči už jen rozhodují o tom, co se jim nabízí. Volební systém, který máme, pak zajistí, že vybraní se k moci dostanou.

No a to má pět fakt „bezvadných“ výsledků:

- 1.** Zkušení a poctiví lidé, kteří už něco dokázali, do politiky nejdou, protože na stranické kšefty nemají žaludek. Staří matadoři se dovedou efektivně bránit, jak mezi sebe cizí „náplavy“ nepustit.
- 2.** Politiku dělají dvacet let stále ti samí lidé, kteří se od školy nikdy neživilí ničím jiným. Copak mohou něco vědět o problémech běžných rodin, živnostníků, podnikatelů?
- 3.** Funkcí je pořád víc, protože za věrnost a podporu je potřeba odměnit další a další straníky. A když funkce dojdou, vymyslí se kraje, nebo nové úřady, nové instituce a nové pozice.

4. A když už nové funkce a úřady, tak i noví poslušní úředníci, akorát se bojí sami rozhodovat, aby nešlápli vedle a politici je náhodou nevyhodili.
5. Občan dospěl k přesvědčení, že politici dávají lidem mizerný příklad a otravují charakter celého národa. Lidi už věří málokomu a přestali mezi jednotlivými politiky a politickými subjekty rozlišovat.

Nejsem žádný politolog, ale poznal jsem za necelé čtyři roky ve vládě politiku blíží než většina z nich. Rozhodně blíží než by mi bylo milé. A už ji samozřejmě sleduju dlouho.

Od roku 1993 jsme měli 13 vlád. Z toho tři úřednické. A víte, kolik vlád řádně dokončilo funkční období?

Dvě.

S tou současnou jsme se taky hodně snažili a udělali všechno, co šlo.

Průměrná délka jedné vlády v historii České republiky je přibližně dva roky! Je to asi tak na úrovni Itálie, která je pro mnoho z Čechů synonymem

politického chaosu. Když se pak ptáme, proč v Česku věci nejdou, proč se rozhoduje chaoticky, proč se neplánuje systematicky, pak počátek je právě tady. Zaprvé všechno komplikují koaliční spory, anebo než se vláda rozkouká, tak končí. Kterou vládu v minulosti si pamatujeme jako silnou a akční vládu, která něco dělala pro lidi, a ne jako kočkopsa, který sotva stál na nohou, natož aby se hýbal? Přál bych si, aby se na vládu, která vznikla v roce 2014, vzpomínalo líp. Ale ideální spolupráce to taky nebyla, to určitě víte. Vypadalo to slibně, ale premiér tuhle úspěšnou vládu zásadně poškodil a zneužil k politickému boji. Na základě stokrát opakovaných lží mě z vlády odvolal. Zanechal po sobě pachuť, pošlapal práci spousty lidí, kteří tři roky makali. Ta vláda měla na to, aby vstoupila do historie jako nejúspěšnější. No nic. No, prostě to nedal.

A tak se už pár měsíců ptám lidí, jestli to vidí podobně. Co jim na naší politice vadí? Dostal jsem třicet tisíc odpovědí, tak pro vás vyberu pár nejčastějších, slovo od slova.

„Politici nejsou schopni spolupracovat. Nikdo neuzná, že se něco povedlo. Hlavně pořád nadávat, urážet a pošpinit toho druhého. To je skutečně úroveň. A to má být elita národa!“

„Země má fungovat od obcí nahoru. Většina pravomocí co nejbliž občanům.“

„Politiků je moc, do všeho se hrabou a komplikují život i těm, kteří něco pro lidi dělají.“

„Velká nekompetentnost! Proč nejde do politiky víc chytrých a moudrých lidí, za kterými je vidět, co dobrého dokázali?“

„Hašteření politiků, zájem o své prebendy a občan je jim šumafuk.“

„Politici jsou strašně nenažraní, je jich pořád víc a chtějí pořád víc.

Je nutné je umravnit.“

„Bylo by potřeba je všechny vyměnit, ať jdou ukázat, co dovedou v normálním životě.“

Asi tak. **Po 28 letech demokracie lidem na politice nejvíc vadí politici.** Když ale sním o roce 2035, nemám před očima zemi bez politiků. Naopak. Svobodná a demokratická země se bez dobrých a spolupracujících politiků neobejde. **Je nejvyšší čas zahájit diskusi, jak do politiky dostat víc schopných lidí.** Diskusi všech občanů, protože na tom se musíme shodnout. Jak si to tedy představuju za 18 let, aby se poctiví lidé do politiky hrnuli?

Silné radnice

Nejdůležitější politik bude starosta. Samozřejmě přímo volený. Máme asi 6250 starostů a primátorů a ti budou doopravdy vládnout. Většinu pravomocí dostanou města a obce. Bydlení, podnikání a práce,

stavebnictví, dopravní obsluha, sociální služby, kultura, sport, cestovní ruch, zdravotní střediska, školy... Z radnice je vidět nejpřesněji, co lidi potřebují. Znam spoustu starostů, kteří to fakt umějí a umějí se mezi sebou dohodnout. Když dostanou příležitost. Občané si navíc budou sami rozhodovat o určité části rozpočtů. Hlasovat přímo o investicích, jestli chtějí nové sportovní centrum, nebo radši nové chodníky.

Stát bude štihlejší

V principu bude mít na starosti jen pět oblastí.

1. Bezpečnost a spravedlnost.
2. Infrastrukturu od páteční dopravní a energetické sítě, přes hospodaření s vodou a velké nemocnice až po informatiku.
3. Mezinárodní vztahy.
4. Měnu, daně a financování celého systému.
5. Strategii celé společnosti: jaké chceme standardy vzdělávání, zdravotnictví, sociální péče, jaké životní prostředí nebo jaké směry podnikání a občanských aktivit máme podporovat.

A mezi státem a obcemi?

Myslím, že by stálo za to odstartovat diskusi, jestli fakt potřebujeme kraje a jejich samosprávy. Proč vlastně vznikly, na to jsou dvě odpovědi. První je napsaná v zákoně: „Kraj pečuje o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů; při plnění svých úkolů chrání též veřejný zájem vyjádřený v zákonech a jiných právních předpisech.“ No, na to by snad stačily **dvě** instituce. Efektivní stát, který má vizi a umí využít obrovské množství informací. A odpovědné obce podpořené službami efektivního státu.

Tak já bych měl ještě jednu odpověď, proč taky vznikly kraje, i když se o ní v žádném zákoně nedočtete: mimo jiné kvůli rozdělování regionálních dotací. Byla to za posledních sedm let ohromující suma: jen v ROPEch, regionálních operačních programech, se rozdělilo z evropských peněz přes 120 miliard. A výsledek? Nic nezpůsobilo Česku v dotační politice takovou ostudu jako porcování bruselských dotací v režii krajů. Regionální evropské dotace ale končí. Přijdeme sice o úžasné historky o losovačkách nebo žlutoučkových penížkách, ale když zrušíme kraje, něco ušetříme (výdaje na provoz krajů dnes představují asi deset miliard ročně) a zredukujeme trochu náš politický provoz (675 krajských zastupitelů, přes 8 tisíc úředníků). Z mnoha krajských politiků by mohli být skvělí starostové a za část peněz bychom mohli postavit každý rok desítky kulturních, zdravotních nebo sportovních center po celé zemi.

Například Sasko je velké jako polovina České republiky a žádný mezistupeň jako kraje tam nepotřebují. I nám bude stačit centrum a obce. Pravomoci krajů by klidně mohly přejít na stát a na obce s rozšířenou působností. Chytré informační systémy pomohou s efektivní státní správou a službami a radnice dostanou šanci vládnout.

Efektivní parlament

Tak zaprvé by zákonodárců mělo být méně. Poslanců jen polovina.

101. Lichý počet by měl zabránit patům. Když jsem to na konci února

nastínil, jedním z argumentů proti bylo, že máme hodně poslanců proto, aby reprezentovali co největší spektrum voličů. Když ale budeme mít 101 poslanců, každý by reprezentoval zhruba 100 tisíc lidí, podobně jako ve Velké Británii, Nizozemsku nebo Francii. Nemyslím, že by si tam společnost stěžovala na demokratický deficit.

Kvůli přepracování by se sněmovna asi taky nezhroutila. Pokud si dobře pamatuju, dobrá polovina poslanců nikdy nic pořádného nenavrhla a neprosadila. Nula. Zero. Velká část z nich má vůbec problém veřejně vystupovat. Fungují jenom jako stroje na hlasování a průtahy.

Zadruhé by si poslance měli lidi volit v přímé volbě, podobně jako prezidenta. Ale jen v jednom kole. Jeden volební obvod, jeden vítěz. Většinový systém. Tak jako to mají ve Velké Británii, umožňuje i střídání jednobarevných vlád, které jsou výkonnější a stabilnější, než bývají vlády koaliční. A hlavně vás ujišťuju, že když Angličan řekne „můj poslanec“, přesně ví, který to je. U nás můžeme své favority kroužkovat, ale to dělá jen část voličů. Ostatní volí prostě strany. Konkrétní poslance, které zvolili, si někdy ani nepamatují.

Zatřetí, každý by mohl být poslancem jen třikrát za sebou, potom nejméně čtyři roky pauza. Tím by se do parlamentu nemohli dvacet let vracet stále ti samí lidé. Dostali by příležitost osvěžit si své kvality na trhu práce, což řadě z nich určitě prospěje. Ve staré římské republice dokonce platilo, že politický úřad mohl občan vykonávat jen jednou za život.

Co Senát? Údajná pojistka demokracie. Myslím, že voliči několikrát za sebou odpověděli dost srozumitelně. Na rozdíl od voleb do sněmovny, voleb krajských nebo obecních, o volby do Senátu zájem není. Naposledy volilo senátory ve druhém kole jen 15 % lidí. To asi jako zpráva stačí. Voliči o Senát nestojí. Zrušit Senát, to by nebyl žádný divoký experiment. Jednokomorové parlamenty má většina evropských zemí, například celá Skandinávie. A k čemu to vede? Zákony se schvalují rychleji a hlavně jsou tam poslanci odpovědnější za to, jak rozhodnou. Proto jim lidi víc věří. Vidí totiž nějaké výsledky častěji a rychleji. Znaří tváře konkrétních lidí, kteří se o ně zasloužili. Navíc: kdyby platilo, že Senát je pojistka a kontrola správnosti zákonů, měl se za jeho existence už dávno snížit počet novel a novel těchto novel, kde se upravuje, opravuje a napravuje kolem dokola. A to se nestalo.

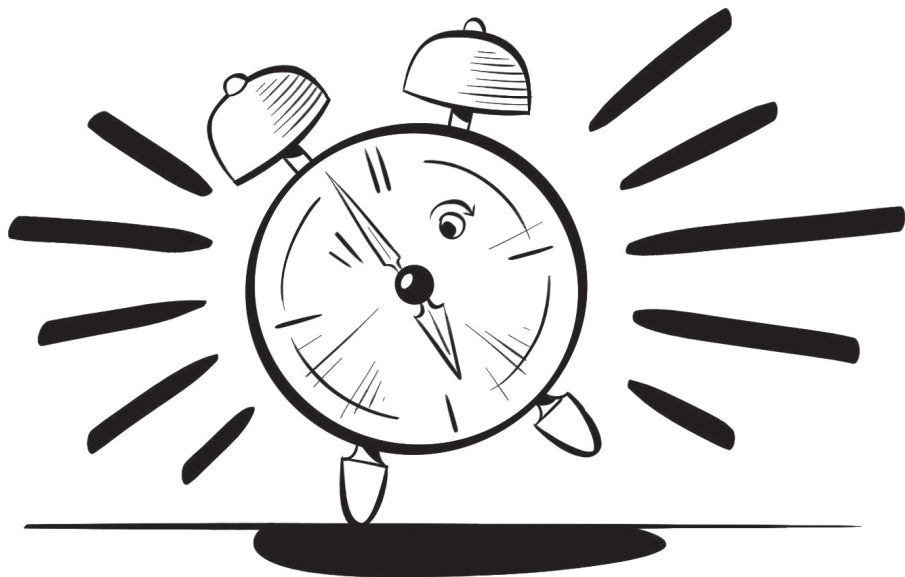
Jasně, Senát má taky nějaké pravomoci, třeba jak zabránit bezvládí nebo násilným ústavním změnám. Tak ty by mohl převzít prezident, když už ho volíme přímo. A o nejdůležitějších změnách, změnách ústavy nebo mezinárodních paktech by rozhodovali všichni v referendu.

A ještě něco k parlamentu. Jednou jsem si naběhl, když jsem řekl, že parlament je žvanírna. A hned jsem to schytl, že chci zrušit parlament. Nesmysl. Sním ale o tom, že bude pracovat efektivně. Pokud jste si někdy pustili v televizi přenos z jednání, tak víte, o čem mluvím. Zdržovačky, obstrukce, opakování spousty řečí, které už dávno zazněly. Chuť spolupracovat? Nic moc. Hlavně se dostat do zpráv, když řeknu něco hodně ostrého.

Už jsem lidem svůj názor na řadě setkání vysvětloval, ale řeknu to ještě jednou a jasně. Nikdy by mě nenapadlo rušit politické strany. Jenom si myslím, že systém, o kterém sním, by je uzdravil, kultivoval, to znamená: přivedl by do politiky novou krev. To je hlavní. Nechci rušit parlament, chci, aby dobře pracoval. A to bude chtít spoustu dobré vůle. A třeba taky upravit jednací řád.

Co se totiž dostane do zákonů? O pár stránek dřív jsem popisoval, jak komplikovaně vznikají vládní zákony. Roky odborné přípravy. A pak ke změně může stačit pozměňovací návrh poslance nebo skupiny poslanců, který kolikrát není pořádně odůvodněný ani odborně vyhodnocený. Výsledkem jsou nepřehledné a zmatené zákony. Tak tohle by chtělo opravit. A zase: nemyslím zrušit pozměňovací návrhy, od toho parlament máme. Ale zavést pravidla tak, aby i ty pozměňovány byly připravené stejně dobře jako vládní návrhy.

A pak je tu samotný průběh jednání, který mě irituje. Jednací řád naší sněmovny dovoluje skoro neomezené obstrukce. V roce 2010 vydržela ODS blokovat sněmovnu tři měsíce. Pak nejde schválit ani jeden zákon, stačí zdržovat. To jsou desítky procedurálních návrhů, dlouhé řečnění, samé přestávky na jednání klubů... Pár poslanců může sněmovnu paralyzovat. Máme sice stav legislativní nouze, pak se může řečnění zkrátit i na pět minut, ale ten se může vyhlásit, jenom když jsou zásadně ohroženy práva a svobody, když jde o bezpečnost nebo velké ekonomické ztráty.

Tak jen pro příklad: Dobrá pravidla má třeba německý Bundestag. Tam se určí, jak dlouho se bude každé téma projednávat a strany mají přesně stanovený počet hodin rozpravy. Skvělé a efektivní!

To by zabralo i u nás. Všechny takové změny ale musí schválit ústavní většina parlamentu. Anebo ještě lépe bychom o nich měli všichni rozhodnout v referendu. Nicméně jsou to změny, o kterých musíme začít přemýšlet okamžitě.

Kolik by mohlo být ministerstev?

Dnes máme ministerstev čtrnáct! Švýcarům stačí sedm. Devět resortů chtěla kdysi ODS a můžete třikrát hádat, proč to zhaslo. Jasně, trochu přetlak. Trochu moc politiků a trochu moc stran se hlásilo o trochu vlivu a velkou kancelář.

Takže nakonec přijde člověk na úřady a tři nebo čtyři ministerstva ho ženou od okénka k okénku, protože si na to své nenechají sáhnout. Aby měly co dělat. Nebo kdo u nás mluví do stavebnictví? Doprava, průmysl, životní prostředí, zemědělství, místní rozvoj... Každý chce kus pravomoci a každý občan nebo podnikatel pak lítá jako blázen. Každé ministerstvo si nakupuje individuálně po svém všechno od papíru do tiskáren až po informační systémy a auta. Kdybychom měli centralizované nákupy, stát by ušetřil i miliardy.

A tak bych si dovedl představit, že ministerstev bude jenom jedenáct. Momentálně. V budoucnu možná i méně. Kolik lidí z které koaliční strany se musí uspokojit funkcí, na to už by se nehrálo. Konec sázek. Ve většinovém volebním systému, kdy se střídají jednobarevné vlády, by to šlo transparentně a efektivně. Ministři spolupracují, jsou jasné a rychlé výsledky, jasná odpovědnost.

Jaká ministerstva bychom tedy měli mít?

Obory, které patří k sobě, by měly být spolu. Stejně jako lidi. My to máme zatím docela rozházené. Takže tady je 11 ministerstev, jak bych je viděl dnes.

- Ministerstvo hospodářství, kam by patřila i doprava, veškerá infrastruktura, podnikání a mimo jiné i pošta.
- Ministerstvo veřejných investic, které by se staralo o regionální rozvoj, veřejnou správu a dotace.
- Ministerstvo zemědělství a životního prostředí.
- Ministerstvo zdravotnictví a sociálních věcí.
- Ministerstvo školství.
- Ministerstvo financí.
- Ministerstvo obrany.
- Ministerstvo vnitra.
- Ministerstvo spravedlnosti.
- Ministerstvo zahraničních věcí.
- Ministerstvo kultury a cestovního ruchu.

Sport, který nutně potřebuje konečně jasné řízení a transparentní rozdělování peněz, by měla na starost vládní agentura.

A co úředníci?

Víte, proč se stranám říká partaje? To vzniklo za první republiky z němčiny. Partei ale neznamena jenom „strana“, znamená i „nájemník“. A tak to taky už od roku 1918 fungovalo. Strana dostane ministerstvo, všechny vyháží a nastěhuje své lidi všude od sekretariátu ministra až po

vrátníci a řidiče. Normální nájemníci. Profesionalita? No, co byste řekli...? Konkurence? Jak partaj dovolí. Kontinuita – nulová. Čtyři roky a potopa.

Proto jsme zavedli služební zákon, aby se úředníci každé čtyři roky neměnili podle toho, kdo je zrovna ministr, a rozhodovali nezávisle podle zákona. Odborně se tomu říká odpolitizování státní správy. Jenomže se to trochu nepovedlo. Chtěli jsme chránit dobré úředníky před politickým nátlakem, a přitom jsme zabetonovali v kancelářích i tisíce rutinérů. Vyměnit se moc nedají. Nové profíky tam nepustí. A byl to i politický zájem ČSSD, aby vás, ještě než začal služební zákon platit, dosadila do úřadů dost svých věrných. Tak jaképak odpolitizování.

Ale to není na konto služebního zákona vůbec všechno.

Když se bude hledat nový vysoký úředník, ukáže se, že se dá podle zákona vybrat jen z pár lidí v republice. Kde jsou ti mladí profesionálové, kteří by státu pomohli? Jsou skoro bez šance. Šéfové si nemohou vybírat svobodně své podřízené.

Systém výběrových řízení je příšerně složitý. Jedna naše ministryně nemohla skoro půl roku přijmout náměstka pro veřejné zakázky, protože podmínky jsou tak přísné, že do výběrového řízení se nepřihlásil vůbec nikdo.

Úřady nemohou zaplatit špičkové odborníky například v oblastech informačních technologií. Soukromé firmy jim nabídnou i sto tisíc měsíčně, a to stát podle zákona nemůže. Pak se mu samozřejmě nedostává expertů.

Zkrátka a dobře, služební zákon je potřebná a důležitá norma, ale bude potřeba ji zrevidovat, aby sloužila odpolitizování, ale nebránila kvalitní práci úřadů.

Viditelná a neviditelná politika

Tak co tomu říkáte? Co na to říkají politici tradičních stran, vím naprosto přesně. Nejvíc jsou vyděšení, že férovější pravidla politické hry by mezi ně přivedla nadupané, chytré a odpovědné lidi. Odpovědné voličům, ne stranickým bossům. Kompetentní v oborech, kterým na rozdíl od profesionálních politiků rozumějí, kde už něco dokázali a teď své schopnosti nabídnou všem.

Být politik, bude uznávaná služba. Už to v průzkumech mínění nebude vycházet jako nejpochybnější profese, ale profese prestižní. Ano, politici mají být uznávaní.

Sním o tom, že noví politici nebudou neviditelní. To se tak říkalo před dvaceti lety: jak se mají ve spoustě zemí na Západě fajn, že se vlastně o politiku ani nemusejí starat, že je neviditelná. Jenže v některých zemích, se nestarali až moc, a dopadlo to všelijak. Zadlužení, regulace, kam se podíváš, alibismus v Bruselu i doma, děravé hranice, logicky pak protestní hnutí. To je varování. Já sním o politicích, kteří budou vidět, budou aktivní, nebudou se bát jít mezi lidi i jindy než měsíc před

volbami. K volbám bude chodit mnohem víc voličů než doposud. Budou své starosty, poslance a ministry kontrolovat. A budou svým politikům věřit.

Díl druhý

JAK TO ROZJEDEME

SEN O TOM, CO BUDOU NAŠE DĚTI UMĚT

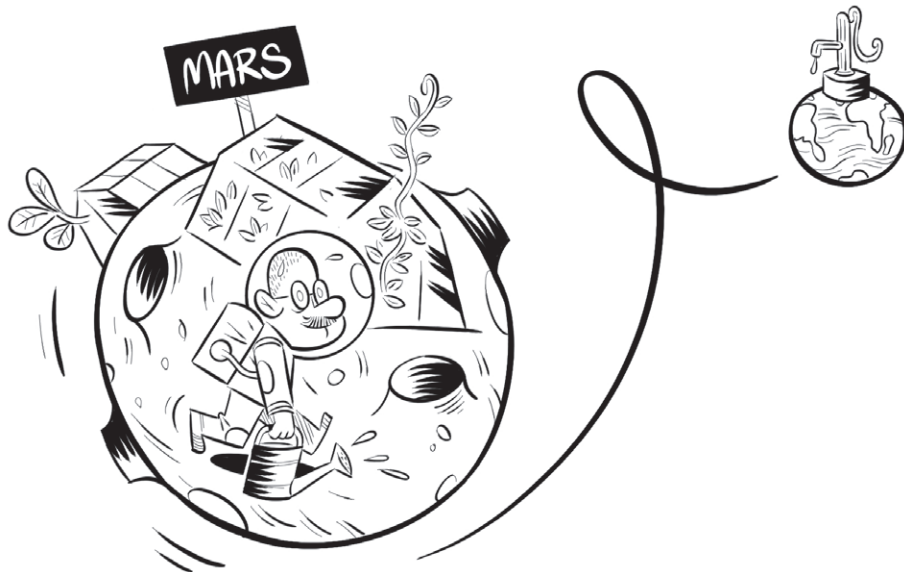
Jak by se vám ve škole líbil předmět „kolonizace Marsu“? Teď se ho chystá zavést jako doplněk studia jedna nová střední škola v Praze. Držím palce. Předmět „kolonizace Marsu“ totiž reprezentuje skoro všechno, co čeká naše školy, jestli nechceme být jen chudá montovna.

No představte si to.

Když máte přemýšlet o kolonizaci Marsu, potřebujete matematiku, kybernetiku, fyziku, chemii, přírodovědu, medicínu, ale taky právo, jazyky, sociologii, ekologii, demografii, psychologii... Ale všechno najednou. V kontextu. Nabífená teorie je na dvě věci, když ji děti nebudou umět použít, aby třeba zjistily, jak pěstovat na Marsu zeleninu. Jasně, chce to fantazii, myslet, třídit a kombinovat informace.

Je to předmět o technologické budoucnosti, ne o tom, co bylo a už nebude.

Je to předmět, který se v jednom kuse mění, protože se mění plány na dobytí Marsu a taky technika. Doslova každý den. Nebylo by možné učit podle deset let starých osnov. Obsah se musí přizpůsobovat každý měsíc.

Aby to fungovalo, ve škole se musí střídat experti z praxe a z vědeckých center. Jen učitelé, to by bylo málo.

A hlavně studenty bude taková škola zaručeně bavit. Míň memorování. Žádná otrava. Teď budou spolupracovat na projektech, takže se naučí taky dorozumět a obhájit výsledky. Takhle se dneska dělá vzdělávání.

Kdo se uplatní v roce 2035?

Když přemýšlím o našich dětech, vybaví se mi, co řekl král hokejistů Wayne Gretzky: „Dobrý hokejista je tam, kde je puk. A nejlepší je tam, kde puk bude.“ Bezva myšlenka pro hokej a vůbec pro život. A pro vzdělání absolutně rozhodující. Tak si řekněme, co mají naše děti umět, aby byly v roce 2035 tam, kam zamíří puk.

Jednoduchá manuální a rutinní práce skoro vymizí. Kdo se pak uplatní? Teď se dost mluví o principu 3K, to je taková módní zkratka tří cizích slov, ale je docela přesná, tak ji vysvětlím úplně jednoduše. Znamená: lidi kognitivní, kreativní a komunikativní.

Kognitivní lidi, jednoduše řečeno ti, kteří dovedou zpracovat a použít poznatky, se budou umět pružně zapojit do spolupráce mezi novými stroji, počítači, chytrými věcmi a lidmi. Organizovat tu spolupráci třeba každý den jinak, podle potřeby. Novinky se budou učit denně, jinak smůla.

Uspějí **kreativní** lidi, když vymyslí co nejchytřejší a nejzajímavější výrobky nebo služby, ale i cesty, jak je produkovat.

A pak **komunikativní** lidi, kteří je budou umět prodat zákazníkům. Komunikace bude něco jako první přírodní zákon. Lidi budou totiž spolupracovat víc a jinak než dneska. V denním kontaktu budou desítky kolegů, zákazníků, firem, nezávislých profesionálů. A sestava se každý den promění. Trochu blázeň. Úplně jiný cvrkot.

Všichni budou umět jazyky a počítačové programy a rozhodovat se samostatně, nečekat pořád, co řekne šéf. Několikrát za život budou muset

změnit svou profesi. Možná mnohokrát. A učit se až do penze. Ostatní? Budou out.

A teď si řekněme, jestli k tomu vychovává děti česká škola. Respektive jestli pro to má podmínky, abychom spoustě dobrých učitelů nekřivdili. Máte taky děti? Tak to umíte posoudit.

Být Evropan už v roce 2035 nebude automatická poukázka na vysokou životní úroveň. Svět ani náhodou nespí. Perfektně je to vidět na posledních výsledcích testů PISA, to je naprosto uznávané srovnání, co umějí patnáctiletí. A co myslíte, kdo je na tom nejlíp?

Nejlepší jsou Singapur, Japonsko, Tchaj-wan, Čína, Kanada, Hong-Kong, Jižní Korea. Z Evropy jim stačí jenom mladí Finové, Estonci nebo Švýcaři.

A Česko? V roce 2006 jsme byli dost nahoře. Loni jsme spadli do průměru. V Evropě se pohybujeme na konci druhé desítky. Míň než před deseti lety toho umí děti ve **všech** oblastech, co se testují – v přírodních vědách, matematice i ve čtenářské gramotnosti. A to i studenti z elitních osmiletých gymnázií. Každý pátý teenager už je hluboce podprůměrný.

Ale nemusíme mít hned testy PISA, abychom viděli, že něco děláme špatně. Historky o úpadku znalostí se šíří jako vtipy. Jedny noviny nedávno napsaly, že v kilogramu potravin je 2400 gramů škodlivých látek a většině čtenářů to nepřišlo divné. Lidi si nejsou schopni spočítat, kolik je osm procent z pětistovky. A když se reportéři na ulici zeptají mladých, co se stalo v roce 1968, dozvíme se taky, že nás Rusové osvobodili a Američani zabili Hitlera. No nic. Jde o to, aby se dnešní děti naučily mnoho věcí zároveň: měly široké znalosti, dovedly komunikovat, najít ověřené a pravdivé informace pro denní život a ještě používat zdravý selský rozum. Bude toho na ně docela dost.

Kdo bude učit?

Od roku 2006, kdy jsme byli ještě nadprůměrní, sedělo v čele školství 12 šéfů. A pořád slyšíme samé řeči o reformě systému. Houby reforma systému. Já nevěřím na systém, věřím konkrétním lidem.

Buď budeme mít dobré učitelky a učitele, nebo to prohrajeme. Poslouchal jsem na jedné konferenci Pavla Kysilku. To je bývalý šéf České spořitelny, dvakrát bankéř roku a hodně chytrý chlap, který rozumí tomu, co se teď ve světě děje. A ten tam řekl něco, z čeho byli lidi úplně hotoví: „Nejlepší lidi musí jít do škol. Dramaticky na tom stojí budoucnost Česka. A nejlepší do škol nedostaneme, když tam nebudeme mít nejlepší platy. Myslím to úplně vážně, když říkám, že učitelé musí dostat přidáno nejméně 50 procent.“

To by byla bomba. Padesát procent! Jak říká pan Kysilka: „Budoucnost národa v téhle chvíli spočívá hlavně na jedné profesi. A to je učitelství.“

Jakou finanční motivaci ale mají mladí, aby se rozhodli učit? Znáte to úsloví „chudý jako kantor“? Když ve vyspělých zemích učitelé a profesori porovnají svůj plat se stejně vzdělanými lidmi z jiných oborů, tak jsou asi na 85 %. V Česku je to něco přes 50 % platu. Když bude učit špičkový technik, dostane dneska ve škole třeba jen třetinu čtvrtinu platu, jaký by dostával ve firmě. To fakt není zrovna atraktivní profese, když něco umíte.

Takže názor Pavla Kysilky podepisuju. Absolutně. Učitelé na tom musí být stejně jako právníci nebo doktoři. Finančně i společensky. Takovou mají mít autoritu. Vrchol kariéry už nebude stát se úředníkem na ministerstvu

školství. A nikoho z nich nenapadne, že si v létě budou muset přivydělávat po brigádách. Nejvíc přidáno musí dostat ti, kteří na fakultách vzdělávají budoucí učitele. A potom každý, kdo vyvíjí nové metody a zpracovává učebnice, aby bylo podle čeho učit.

Aby učitelé rozuměli světu, na jaký děti připravují, musí taky dostat čas a příležitost jezdit na stáže. Do firem i do zahraničí. Povinně. A budou na tom záviset i jejich platy.

Učitelům pak budou pomáhat lidi z firem a z vědeckých a veřejných institucí. Měli by normálně přednášet a učit. Školy prostě musí otevřít dveře zaměstnavatelům. Vzdělávání a práce patří k sobě.

Tak ať se od nich děti dozvědí, jak se co dělá, jak svět funguje a jaké novinky se objevují, ale do osnov ještě nedorazily. Nesmíme tomu bránit nesmyslnými pravidly. Takový expert se dnes vůbec nemůže postavit před děti – přes všechny svoje tituly nesplní podmínky. Nestudoval přece pedagogiku! Co na tom, že o daném oboru ví víc, než všichni na škole dohromady.

Má to i další bonusy. Děti se budou setkávat s autoritami. S lidmi, kteří něco dokázali. Jinde je většinou nepotkají. A může to být podnikatel, lékař stejně jako inženýr z laboratoře. Každý, kdo chce a umí něco naučit a děti nadchnout. Ukázat jim obor, který by je mohl zajímat. To může dělat i člověk před důchodem. Třeba složitě hledá motivaci a uplatnění, tak proč by nepomohl dětem?

A konečně je to i životní zájem firem. Potřebují se opřít o nové generace chytrých zaměstnanců. Když umožní svým lidem učit, přednášet a vést studentské práce, dostanou daňové zvýhodnění. Firmy pak budou taky hodně

hlasitě mluvit do toho, co vlastně mají absolventi škol umět. Zatím jsme se jich moc neptali.

Kde vzít inspiraci?

Slyšel jsem pěknou myšlenku: Jestli chcete mít vzdělanější lidi, musíte to udělat ve třídě. Jinde to neuděláte. Tak se pojďme podívat, jak na to jdou nejlepší.

Finsko je evropská hvězda ve vzdělávání a vědě. I ty výsledky testování PISA to potvrdily. Teď zrovna ruší předměty. Slyšíte dobře. Prostě studentům od šestnácti let můžou školy úplně zrušit fyziku, matematiku, dějepis a tak dál. Budou mít třeba předměty „druhá světová válka“, „práce v kavárně“ nebo „počasí“. Do těch se vejde historie, matematika, zeměpis, přírodní vědy, kus fyziky, ekonomiky i jazyky. Budou to předměty třeba jen na měsíc a pak zase nové. A budou je moci navrhovat i sami studenti.

To by u nás zatím nešlo, jak je to zabarikádované. Jenže Finové před lety zjistili, že v žebříčcích jsou na tom sice slušně, no jo, ale děti nejsou připravené na život a práci. Tak to udělali jinak. Naprosto tvrdě určili, co má každý na konci školy umět. To my máme hodně nejasné, neumíme se zatím ani dohodnout, pro koho má být povinná maturita z matematiky. Ve Finsku si to ujasnili a pak nechali na školách a radnicích, ať si poradí. Školy a učitelé dostali obrovskou autonomii, bez ustavičného drezúrování inspekce, normami a žebříčky. Záleží jen na nich, jaké metody výuky zvolí, a tak děti škola víc baví.

O učitelské povolání je u nich rvačka. Na „peřáky“ se dostane jenom desetina uchazečů, takže mají na výběr z těch nejlepších. U nás se často volí pedagogika jako nouzovka. Studenti pedagogiky ve Finsku pak pracují na školách. Ale ne několik týdnů jako u nás. Průběžně celý rok. Tak se učitelské praxi věnuje až třetina studia. U nás to bývá tak pětina.

Celostátní testy, žebříčky škol nebo inspekce tam neexistují. Střední školy se klidně obejdou i bez známek. Jediná standardní zkouška je až na konci – maturita. To zase učí studenty odpovědnosti a samostatnosti, a tak

roste sebevědomí. Škola má vychovávat i budoucí lídry, na to se u nás docela zapomnělo. Tak bychom měli naše děti vyučovat taky. Naše škola je zatím připravuje spíš pro roli rutinních zaměstnanců nadnárodních firem a jejich českých subdodavatelů.

A kde jsou dneska finské děti? Pokud bychom přepočítali žebříčky PISA, pak české patnáctileté školáky předbíhají o celý rok. Víc než polovina Finů pracuje v kvalifikačně náročných profesích. V Česku to není ani třetina.

Co budou naše děti umět?

V čem budou jednou dobré naše děti, až dokončí školu, kterou si vybraly? Musí se orientovat ve všem. Fakt ve všem. Protože celý život budou měnit profese a domlouvat se s jinými specialisty. Pak jsou ale přinejmenším tři oblasti, ve kterých musí být lepší než dobré. Špičkové.

1. Budou muset výborně ovládat počítače. K tomu patří taky programování, matematika, technické obory a přírodní vědy. Čtvrtá průmyslová revoluce, která už pěkně frčí, to je umělá inteligence, robotika, chytré sítě, přesné senzory, nanotechnologie, zkrátka technologický věk. Pro naši starší generaci je to trochu sci-fi, ale už odstartoval. Máme nejvyšší čas, v tomhle bychom jako malý, ale nápaditý národ mohli být hodně vepředu. Zatím máme naopak problém. Svaz průmyslu nedávno zjistil, že polovině firem chybí technicky vzdělaní vysokoškoláci a středoškoláci.

Zaměstnavatelé se přitom docela snaží. Každá druhá firma by chtěla pomáhat školám s matematikou, fyzikou, chemií nebo elektrotechnikou, nabízejí taky, že darují nebo vyrobí sofistikované pomůcky. Ale stejně tolik firem říká: Školy nemají zájem o to, co požaduje praxe. Tak to by nešlo.

2. Jazyky, jazyky, jazyky. V Česku se plynne anglicky domluví jenom třetina procent populace. V Dánsku nebo Švédsku to je ale kolem 90 %. My potřebujeme, aby jazyky uměli všichni. Hlavní ještě dlouho zůstane angličtina, tak ta by měla být jasně povinná a důležitá stejně jako čeština. Některé předměty se budou učit dvojjazyčně. Od základní školy by všichni měli dosáhnout úrovně A2, to znamená rozumět a konverzovat v základních situacích a číst jednoduché texty. Po maturitě už by měl každý zvládnout úroveň B2, umět bez potíží konverzovat s rodilými mluvčími, číst knížky psané aktuálním jazykem. A to už je úroveň, která umožňuje výuku v angličtině na vysokých školách. Tam pak budou podmínkou dokončení studia zahraniční stáž nebo spolupráce. A odborné práce, bakalářská, magisterská a doktorská by měly být zpracovány v angličtině. Anebo v jiném světovém jazyce. Skvělé by bylo, kdyby každý vysokoškolák ovládal aspoň dva.

3. Informační gramotnost. Většinu informací děti čerpají z internetu. A víte, jaký to je guláš. Jsou dokonce šéfredaktoři, kteří suverénně veřejně prohlásí, že na pravdě až tak nezáleží. Takže se děti od základky až po studenty univerzit musí naučit, jak ověřit, co se dočetli. Jak rozeznat dobré médium od manipulativního. Že jeden zdroj informací prostě nestačí. A že jednou získaná informace už za měsíc nemusí platit.

A co „manuální profese“? Jasně, zůstane pár profesí, kde se bude muset pořád dělat rukama. Manuální práce je úctyhodné povolání jako všechna ostatní. Když to umíte. A řemeslníci budou čím dál líp placení, to je jisté. Ale zedník, co mu stačí jenom míchačka a lžíce, to teda nebude. I řemeslná práce bude složitější. Body jedna až tři platí pro každého. Národní ústav pro vzdělávání si všiml, že nové nedostatkové profese jsou řemeslníci s kombinovanými znalostmi. Ferda Mravenec, práce všeho druhu. Tak třeba stavebnictví – elektrotechnika – automatizační technika – IT, to se dneska chce. Jak jinak by mohli stavět chytré domy, které si samy opatří elektřinu? To samé bude s instalatéry, topenáři, pokrývači, malíři...

Rodiče bohužel často dětem radí, ať jdou radši studovat. Prvotřídní řemeslník je ale vždycky lepší než slabý absolvent střední školy, který skončí za pokladnou v supermarketu (jestli tam ještě v roce 2035 pokladny budou, myslím, že ne).

Jenže prvotřídního řemeslníka a technika „nevyrobí“ škola. To umějí jediné firmy. A tak bychom se měli vrátit k systému duálního vzdělávání. Bezvadně funguje v Německu. Tam na školách a učilištích působí profesionálové z praxe. Platí je firma, stejně jako celé technické vybavení. A může si to dát do nákladů. Vychovává si tím zaměstnance. Už během učení jsou studenti zaměstnanci firem, pracují pro ně a dostanou se i k super technologiím a pokročilým materiálům. Učitele všeobecných předmětů pak platí obec.

Až do 90. let byl tenhle systém vlastně československý. Přizpůsobili si ho ale Němci (taky Rakušani, Dánové nebo Nizozemci) a neuvěřitelně jim pomohl v době poslední krize. Z duálního vzdělávání totiž těží jejich malé

a střední firmy, německá střední třída, slavný Mittelstand. No a v letech 2008 až 2013, kdy kolosy propouštěly, tam tyhle firmy vytvořily 1,6 milionu pracovních míst.

My jsme duální vzdělávání pomalu opustili a teď ho budeme od Němců opisovat. Není to ultra paradox? Ale už se snažíme, třeba pražská Akademie řemesel Zelený pruh takhle začala vychovávat profíky pro desítky firem, se kterými má smlouvy. Zkouší to Bosch a další firmy a s nimi učiliště. TOS Varnsdorf, Škoda Auto nebo Slovácké strojírny si na to založily vlastní školy.

No, není to levné. Bosch si před časem spočítal, že jeden absolvent duálního programu ho vyjde až na 4 miliony. Rozdíl mezi „obyčejným manuálem“ a profíkem je ale zkrátka takhle veliký.

Co je hlavní úkol školy?

To je otázka na tisíc knížek. A já si teď troufnu napsat něco hodně netradičního. **Myslím, že hlavní úkol školy je zjistit, v čem je kdo silný. K čemu má nadání.** A podle toho dětem a rodičům pomáhat. Každý jsme jiný a neměli bychom s dětmi zacházet, jako by byli všichni na jedno kopyto.

Vzdělání na míru, tak se tomu říká. Když se u nás ale mluví o vzdělávání na míru, většinou je řeč jenom o nejsilnějších, anebo o nejslabších. Na jedné straně o znevýhodněných dětech. Tam je to samozřejmost a naše povinnost,

i ty musí dostat šanci naučit se všechno, i když někdy pomaleji. Anebo se naopak mluví zase o supertalentech. Ale já myslím vzdělání na míru úplně pro každé dítě.

Základem školy budou programy, které objeví a podpoří přirozené nadání. A kantoři pak budou s každým dítětem pracovat individuálně. Samozřejmě společně s rodiči, protože jejich odpovědnost škola nemůže nikdy převzít. To má dvě „malé“ podmínky: třídy budou menší, aby učitelé měli na jednotlivé děti víc času, a rodiče budou učitelům naslouchat jako odborníkům.

Vznikne fond vzdělávání a z toho bude možné podpořit to, co děti baví. Aby mohly všechny chodit do kroužků a klubů v jakémkoli oboru, jezdit na soutěže a pak jednou na vědecké a vysokoškolské stáže. A když budou mít výsledky, školy je uznají při známkování. Učitelé, kteří budou objevovat talenty a radit jim, si víc vydělají. Fond vzdělávání ale bude fungovat i pro dospělé.

Budeme mít unikátní vzdělávací portál a ten bude člověka provázet od školky až po univerzitu třetího věku. Budou tam všechny informace o vzdělávání a jak je kdo daleko. Co kdo umí. O předmětech, známkách, učitelích. Samozřejmě nabídka kroužků, kurzů a různých škol, i těch, kde se lidi učí přes internet. Taky definice, co má která profese právě teď umět, a nabídky práce.

A tenhle portál pak může i monitorovat, jak se na něm dítě pohybuje. Tak se třeba zjistí, že třeták si prohlíží kurzy práce na počítači a v diskuzi se chlubí, co už dovede na svém notebooku. Díky tomu systém vyhodnotí,

že IT dítě baví, a informuje o tom rodiče i školu. Odkáže na nejlepší články, doporučí kroužky nebo kluby. Až dítě povyroste, připojí se do hry i kariérové a vzdělávací poradenství. Pak zaměstnavatelé. Úřady práce. Univerzity. Programy péče o talenty. Stipendijní fondy.

Lidi budou muset objevovat, co v nich je, vážně až do důchodu. A učit se třeba i přes internet. Tlačit je do toho budou firmy, to je jasné, ale pomůže jim, když přidáme vzdělávací vouchery z fondu vzdělávání. Každý na ně musí mít celý život nárok a budou fungovat podobně jako stravenky do restaurace. Počítám, že přijde neuvěřitelný boom vzdělávacích projektů pro dospělé. Každý si vybere, v jaké „restauraci“, tedy vzdělávací instituci, ho utratí. Část nákladů si zaplatí sám, část může platit zaměstnavatel, který si to zahrne do nákladů, a část se uhradí právě voucherem. A stát si pohlídlá kvalitu „restaurací“, kde bude možné vouchery uplatnit.

V každém regionu budou páteční školy. Otevrou se všem jako centra, kde se bude organizovat celoživotní vzdělávání.

Vysoké školy by pak měly rozjet vzdělávání na dálku. Například „muky“. To je poslední desetiletí ve světě obrovský hit pro miliony lidí, kteří se chtějí učit. Správně se to píše MOOC a je to zkratka Massive Open Online Courses. Velké světové univerzity, i ty nejprestižnější jako Oxford nebo Harvard, umožňují lidem bez ohledu na hranice studovat u nich na dálku. Po internetu. S diplomy z kamenných škol se zatím jejich certifikáty nedají srovnávat, ale online studium je obrovská příležitost pro mladé i pokročilé. České vysoké školy něco takového určitě jednou nastartují. Otevrou vlastní

hodnotné programy a budou uznávat kredity, které lidi získají v podobných programech na světových univerzitách.

Už teď jsou nesmírně populární světové online kurzy, jako je Khan Academy nebo Coursera. Začal s tím podle mě TED, kde jsou online ty nejlepší přednášky. No a já myslím, že až se do toho dají špičkové české univerzity, bude to paráda.

A jdeme na vysokou

Máme na nich spoustu uznávaných vědců, tak ještě abychom měli taky spoustu dobrých absolventů po promoci. Na vysokou jde víc než polovina našich maturantů. Dobrá zpráva. Vždyť dneska nemá ani pětina českých zaměstnanců vysokou školu. V Německu je to třetina a v Nizozemsku 40 %. To docela reprezentuje skladbu našich profesí a ekonomiky. Jde ale o to, jací jsou absolventi. A tam je to nějaké divné. U nás totiž máme vlastně čtyři typy lidí s diplomem.

Jeden náš profesor si mi stěžoval, že máme:

- Techniky, kteří se ale nedomluví cizí řečí, chybí jim kulturní rozhled, neumějí svou práci obhájit a komunikace nic moc.
- „Netechniky“, kteří zase tápou, když se řekne informatika, technologie, systémový přístup. Jenže konstruktéra můžete přeškolit na marketingového manažera, ale naopak to nejde.

- Oběma typům pak prý chybí podnikavost, samostatnost a tvůrčí elán. I odborné vysokoškolské vzdělání prostě musí být širší. Ani univerzita není jenom nacvičit si profesi a nazdar.

Jiný náš profesor, dokonce je to rektor, to zase popisuje takhle:

- Máme „akademiky“, většina našich vysokých škol vychovává lidi spíš pro vědu a další studium, pro profesní uplatnění už míň.
- A lidi pro praxi, ale na ty se až tak nesoustřeďujeme. Nikdo to po školách totiž nechce.

Tak asi nemusím dlouho vysvětlovat, co dál. V Německu jsou luxusní univerzity mezinárodního věhlasu s vědeckými výsledky na úrovni Nobelových cen. Ale taky tam jsou profesní školy nebo fakulty, říkájí jim Fachhochschule. A těch je většina.

Exkluzivní až kuriózní profese jako religionistu se znalostí malajštiny potřebujeme taky, proč ne. Můžeme umět všechno. Ale to je obor pro pár absolventů několika univerzit na mezinárodní úrovni. Jinak by měly školy pracovat na objednávku. V Rakousku mají vysoké školy kontrakty se státem, normální smlouvy, jaké absolventy mají vychovat. Když to nedělají, finance se revidují.

Když se u nás řekne financování, dost vysokých škol se zmiňuje o zavedení školného. Slyšel jsem třeba návrh 10 tisíc ročně. Osobně si nemyslím, že je to perspektivní cesta, a to ze dvou důvodů. Není dobré zadlužovat mladé hned na začátku kariéry. Ale hlavně, bezplatné vysoké školy jsou investice společnosti do budoucnosti země. Já bych ale viděl jiný zdroj příjmů.

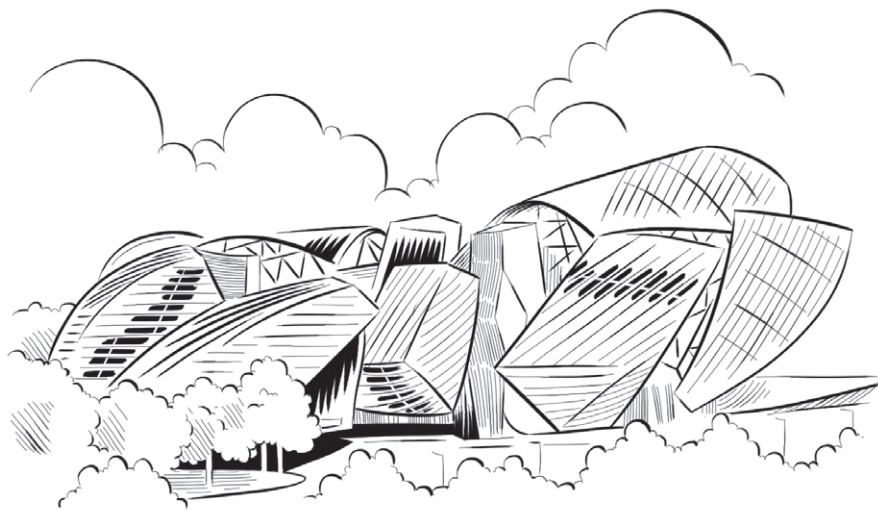
Kontrakty škol s firmami, ať už dostanou peníze za konkrétní absolventy nebo za výzkum. Ať to počítám, jak to počítám, mělo by to přinést víc. Když poplatky za studium, tak snad jen pro „věčné studenty“. I vysoké školy se musí otevřít potřebám průmyslu. A taky zahraničním studentům i pedagogům. Trocha konkurence všem jenom prospěje.

SEN O KULTUŘE PRO VŠECHNY

Setkal jsem se vloni s kolegou podnikatelem. No, „kolegou“ ... je to v byznysu obrovské jméno. Jedno z největších. Bernard Arnault, nejbohatší Francouz. Možná jste slyšeli o značkách Hennessy, Louis Vuitton nebo Moët Chandon. Luxusní zboží, koňaky, šampaňské, móda. Tak to je on. Už v roce 2001 zmiňoval, že má velký kulturní projekt pro Paříž. Říkáte si, copak zrovna Paříž potřebuje další velký kulturní projekt? Paříž, kam přijedete popáté a pořád jste ještě neviděli ani půlku jejich kulturního bohatství? No, má to smysl.

A když přemýšlím o naší kultuře, chuť udělat něco takového mě docela drží.

Ten projekt se otevřel před třemi lety. Dnes je druhým nejnavštěvovanějším místem v Paříži. Hned po Eiffelovce. Je to palác Nadace Louise Vuittona. Říká se mu „lod“ a stojí v Bouloňském lesíku. Navrhnul ho architekt Frank Gehry. Ten, co v Praze postavil s Vladem Miluničem Tančící dům na nábreží. Tak tahle loď je jednak nepopsatelná moderní stavba. Podívejte se na web a budete zírat, jak může vypadat dnešní architektura. A jednak je to centrum umění, ale toho nejlepšího. Vystavuje především unikátní výtvarnou sbírku

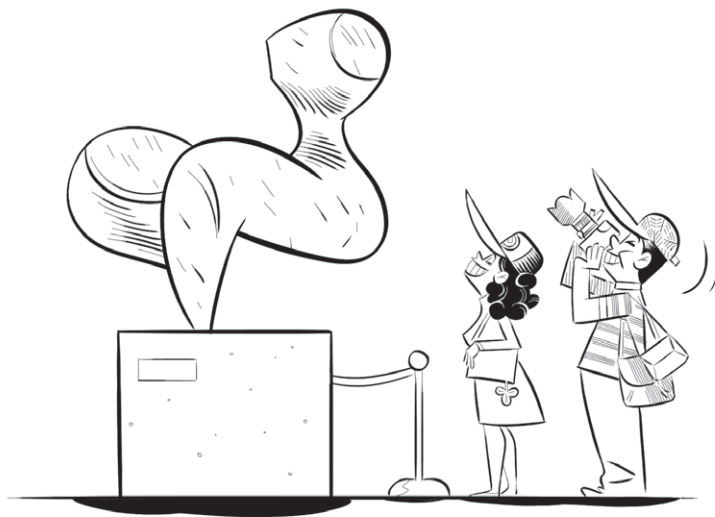
Nadace Louise Vuittona, ale celkem je tam přes deset galerií, výstavy klasiky, moderny i současných experimentů, velká koncertní a taneční síň, kde se špičkoví Francouzi střídají se světovými hvězdami několikrát týdně.

Aby ho mohli postavit, schválili dokonce zvláštní zákon, že stavba je ve veřejném zájmu. A tohle dělají poslední století Francouzi skoro každou dekádu. Nestačí jim Louvre nebo Eiffelova věž. Postaví si Centre de Charles Pompidou, skleněnou pyramidu na nádvoří Louvru nebo hypermoderní čtvrt La Défense. Vždycky jde o to nejmodernější, co svět umí, čím se Francouzi

mohou chlubit a co definuje úroveň, na kterou se dostali. Pár lidí na začátku vždycky řekne, že je to úlet. Ale kulturu často nastartují „úlety“.

Teď mají „lod“ a zblízka se na ni jezdí dívat celý svět. A samozřejmě francouzské rodiny a francouzské děti, to je totiž taky důležité. A když jsem se dozvěděl, že na fasádách spolupracovala česká firma Sipral (už jsem na ni vzpomínal), vím, že je to určitě první díl mého snu o české kultuře pro všechny.

Takové centrum totiž může změnit mnohem víc než panorama města. A to je na delší vyprávění.

Co dokáže kultura

Znáte to: když se porcují peníze, tak na kulturu a umění většinou dojde až naposled. Chodí to tak v rodině, na radnici a nakonec i ve vládě. Vždycky je na stole něco důležitějšího. V České republice bohužel stále přetrvává názor, že kultura je nadstavba, zvláštní elitářská aktivita pro zasvěcené umělce a intelektuály. Tak, vážení, to je naprostý nesmysl.

Kultura buduje naši národní identitu. To je, prosím pěkně, to, co nás ve světě odlišuje. Vymezuje. Dělá jedinečnými. Umožňuje jiným národům porozumět, co jsme vlastně zač.

Kultura je všude, vidíme ji na každém kroku, ovlivňuje naše jednání a vyjadřování, kultivuje prostředí, ve kterém žijeme.

Kultura nám taky dává pocit hrdosti. Jasně, každý jsme hrdý, když získáme olympijskou medaili. Když vyhraje mistrovství světa. Když vyleze Čech na nejvyšší přírodní stěnu ve Spojených státech. Jenže to není každý den. Ale pocit hrdosti potřebujeme každý den. Naša Goryczková, přední česká památkářka, mi vyprávěla, že byla v Londýně a na Trafalgarském náměstí se každé tři měsíce střídaly sochy různých umělců. Lidi pak hlasovali, která socha má zůstat natrvalo. Jak si myslíte, že se cítí lidi, kteří chodí kolem těch soch? Řeknu vám to. Mají pak lepší den.

Jsou země a města, které na tom postavily celou svou image. Vídeň, kde jsme asi všichni byli. Ta má dokonalý kulturní marketing, který můžeme jenom závidět. Rakousko je neoddiskutovatelným lídrem

ve vnímání kultury jako základní platformy společnosti, jeho úspěch je založený na propracovaném systému podpory umělecké tvorby skoro ve všech disciplínách. Jde o celé pojetí kulturní politiky státu. Od ochrany historických památek a sbírek po finanční podporu současných umělců a galerií. Důležitost kultury je jasná i z toho, že v Rakousku vůbec není ministerstvo kultury – je přímo podřízená kancléřskému úřadu.

Kultura má totiž zvláštní moc. Její vliv může přesahovat velikost země. Její ekonomiku. Speciálně pro nevelký národ je kultura mocnou silou. A přesně to jsme vždycky dokázali využít. Česká hudba je pojem od barokní doby, Českou filharmonii nebo skladatele jako Martinů, Janáčka nebo Dvořáka zná každý vzdělaný člověk na světě. Česká filmová vlna v šedesátých letech učila i Hollywood. A byly i Oscary. Z Laterny magiky byli umělci i diváci pěkně vyjevení. Bez českého kubismu by dějiny architektury nebyly úplné. Sochy Ivana Theimera zdobí Paříž, malby Františka Kupky nebo grafiky Jiřího Koláře jsou vyhledávané mezi sběrateli. Hašek, Čapek, Hrabal nebo Kundera jsou pilíře světové literatury.

Pak je tu Praha. Jedinečná architektura, nejenom Pražský hrad a barokní paláce, ale taky funkcionalistické stavby. Ty jsou dokonce po celé zemi, jako třeba brněnská vila Tugendhat. Vedle světoznámých průmyslových značek jsou živou vzpomínkou na úspěchy první republiky. A jsou ve světových učebnicích.

A teď si vzpomeňme, co jsme světu i sobě dali v posledních letech. Tak třeba poslední velkou koncertní síň jsme v Praze postavili před víc než sto lety. Výstavní centra jako Veletržní palác nebo Mánes jsou zase

z první republiky. Že by se moji zahraniční přátelé těšili do Prahy na nějaké výstavy, operu nebo moderní stavby, to tedy říct nemůžu. Zato na moderní koncerty se těší. A taky na starou Prahu. Praha je proto jedním z deseti nejnavštěvovanějších měst v Evropě, loni tam přijelo víc zahraničních turistů než do Madridu nebo do Atén.

Naše země a její tradice si ale zaslouží mnohem víc. Tradici i tvůrčí energii na to máme. Máme zajímavá divadla, výtvarníky, kteří prodávají svá díla i v zahraničí, hudební soubory i sólisty, kteří mají na co navazovat a navazují. Geniální umělce žádný státní systém nikdy nevyrobí, to je jasné. Ale prostředí, z něhož se rodí, může dostat lepší podporu.

Trošku se odvážeme, co říkáte?

V roce 2035 by si naše kultura zasloužila, aby české filmy pravidelně sbíraly ceny na nejslavnějších festivalech, byly navštěvované v zahraničí a přibýly nám i nějaké Oskary.

Aby u nás žil filmový festival první kategorie. Aby česká opera aspoň trochu konkurovala Vídní nebo Mnichovu.

Aby tu bylo nejméně jedno výtvarné bienále se světovou účastí. Abychom měli prestižní veletrh umění. A čeští výtvarníci aby vystavovali ve Vídni, Basileji i v Londýně.

Aby se česká literatura stala v Evropě pojmem, jakým je dnes literatura severská.

Nejsem naivní. Nemyslím si, že Praha jako hudební, výtvarné nebo literární centrum bude za 18 let konkurovat Berlínu a Vídni. Tam to

systematicky budují mnoho desetiletí a ta nejdou přeskočit. Ale přiblížit se můžeme.

Kultura pro celý svět

Velkou kulturu vždycky nastartovaly elity. Politici a bohatí sponzoři. Sběrka na Národní divadlo byla spíš výjimkou, ale i tam napumpoval peníze císař.

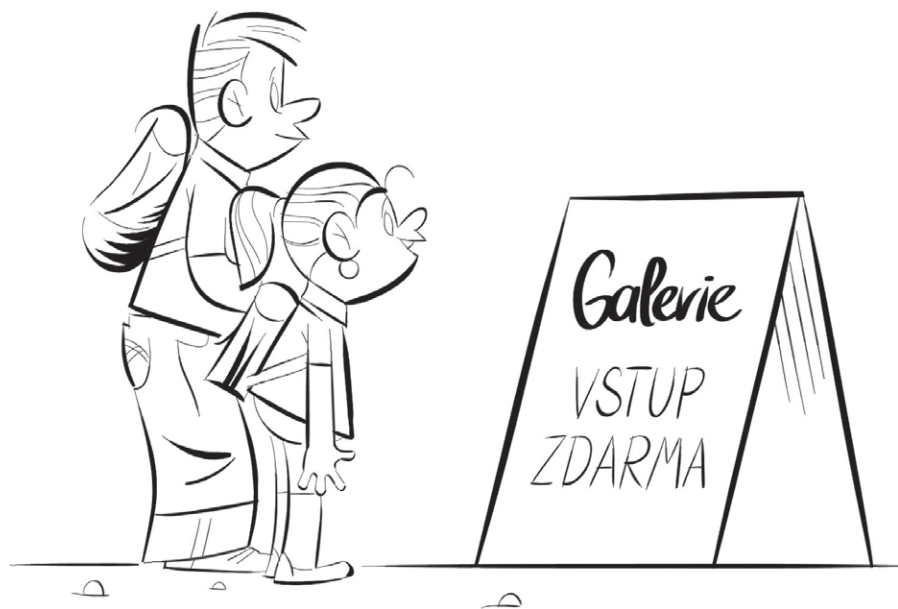
Takže zaprvé potřebujeme vybrat vlajkové lodě, které mají hrát světovou ligu, a ty podpoříme jako první. Budou moci čerpat z peněz, které se lidi rozhodli ze svých daní věnovat přímo na kulturu. Nakupovat obrazy do sbírek, investovat do skvělých muzikantů a prosadit se i v cizině. A dostanou i autonomii v rozhodování, aby se mohly rozvíjet. Asi by měly být soustředěné spíš na hudbu, výtvarné umění, tanec a podobné obory, kde světovému ohlasu nebude stát tolik v cestě jazyková bariéra češtiny. Ale které to budou? Bude to Česká filharmonie, FOK, Národní galerie? Národní divadlo v Praze nebo snad to v Brně, nové kulturní centrum v Ostravě? Kdo tohle rozhodne?

No, chce to odvahu. Musí rozhodnout politici. Parlament a vláda. Pomoci jim musí stovky vzdělaných odborníků, kteří u nás žijí, ale tu odvahu a odpovědnost musejí sebrat politici. Mají k tomu vzor – a zase z počátků první republiky. Tehdy probíhala například kolem architektury obrovská bitva o takzvaný národní styl. Zvítězila modernistická představa nad tradicionalisty. A dodnes se tím můžeme prezentovat ve světě, to je právě ten funkcionalismus.

Ale bylo to politické rozhodnutí – jaké významné stavby s příspěvkem státu budeme stavět. Ta velká architektura pak totiž ovlivňuje ostatní nové stavby. Stejně je to v jiných uměleckých disciplínách. Největší výtvarné sbírky a výstavy, představení v nejvýznamnějších divadlech nebo koncerty souborů světového věhlasu podporují veškerou kulturu v zemi. I tu v nejmenších městech. To mají umělci v genech, vždycky se chtějí srovnávat s tím nejlepším. Příklad je inspiruje.

Tak, prosím, pojďme začít od světové pecky. Mimořádného kulturního centra. Ne takového, jaké postavil Bernard Arnault v Paříži. Ještě lepšího. Nemůžeme pořád jen opisovat, napodobovat zahraniční vzory, jako to v posledních letech většinou děláme. I v Česku by to mohla být architektura, která ovlivní stavby po celém světě. Vevnitř pak konečně nová, technicky dokonalá koncertní síň a další auditoria. Takové centrum ale musí mít program, jinak nikoho nepřiláká. Právě proto je potřeba mít ty vlajkové lodě.

Vytvořil by se tam prostor pro některou z ojedinělých sbírek, které jsme shromáždili. I u nás máme „zlatý poklad“. Národní galerie v Praze má jednu z nejvýznamnějších uměleckých sbírek ve střední a středovýchodní Evropě, hlavně středověkého umění a umění 19. a 20. století. Jenom o tom zatím mnoho lidí nemá tušení. Vedle toho by v centru probíhala spousta dalších výstav. Jedna stálá expozice by ukazovala českou historii od bájí o praotci Čechovi až po úspěchy našich technologických firem, všechno, v čem jsme dobří. Ať to vidí cizinci i naše školní děti – ty samozřejmě budou mít vstup zdarma.

A další výstavy by ukázaly nejzajímavější světové výtvarné sbírky, jako je dneska láká Vídeň. Všude by bylo možné používat elektronické technologie a představovat multimedialní experimenty. Naši umělci by dostali taky příležitost ukázat se vedle světových mistrů. A některé z našich velkých měst by konečně získalo novou dominantu, která by reprezentovala naši úroveň.

Každý mi říká, bacha, to nebude levné. No, ani to nemůže být levné, když to má být projekt s trvalým dopadem. Ale já myslím na „Bilbao efekt“. Centrum, o jakém mluvím, totiž ovlivňuje infrastrukturu a návštěvnost země. Jako se to povedlo v Bilbao. Až do roku 1997 to bylo provinční španělské město v krizi. Zkrachovaly tam loděnice a ocelárny, nezaměstnanost mladých překročila 50 %. A tak se rozhodli, že z konce pelotonu popojedou rovnou na špici. Vybudovali Guggenheimovo muzeum. To je nejenom originální architektura, ale hlavně se tam proslulá Guggenheimova nadace stará o výstavní program. Výsledek? To je právě to, co už je i v encyklopediích jako „Bilbao efekt“. Zapomenuté město se okamžitě stalo světovým turistickým centrem. Nebylo to levné, cena překročila 140 milionů dolarů. Ale ukázalo se, že je to nevídaná investice. Jenom za první tři roky přijely 4 miliony turistů a na daních včetně navazujících služeb a infrastruktury se vybralo 100 milionů euro. Vznikly tisíce pracovních míst. Totální průlom.

Kultura pro každé město

Teď si asi říkáte: Babiš sliboval sen o kultuře pro všechny, ale zatím píše o jednom kulturním centru. O elitě. A já si myslím, že přesto píšu o kultuře pro všechny.

Už jsem zmínil, jak kultura funguje: velké umění ovlivní všechno – až po školní divadlo na vesnici. V informační společnosti se inspirace šíří okamžitě. To zaprvé.

Zadruhé: Proč by Brno, Ostrava, Plzeň, České Budějovice nebo jiná větší města nemohla konkurovat? A i kdyby nepostavila supercentrum od Franka Gehryho, měla by uvažovat skoro stejně jako stát. Rakousko je s námi srovnatelné velikostí a má hned několik kulturních center světového významu – nejen Vídeň, ale i Graz, Salzburg nebo Linz.

Zase je to o odvaze regionálních politiků a velkých sponzorů, co přesně podpořit. Co budou jejich vlajkové lodě. Kdo má hrát celostátní a nejmní i středoevropskou ligu. Samozřejmě pro své obyvatele, ale i hosty z celé země. A třeba i ze světa. Někde do toho už mají chuť. V Českých Budějovicích si už pár let lámou hlavu, jak postavit Rejnoka, koncertní síť navrženou slavným českým architektem Janem Kaplickým. Brno má Janáčkův festival, plánuje postavit Janáčkovu kulturní centrum a má několik mezinárodně oceňovaných divadel. Ostrava má skvělé centrum Dolní Vítkovice. V Žatci připravují velkorysá expozice českého pivovarnictví, Zlín má ojedinělou moderní památku v podobě Baťových čtvrtí. Všude by mohlo být něco mimořádného.

Ale mám tu ještě zatřetí. Nejvíce se mi líbí myšlenka: I docela malá města mohou mít skvělá kulturní centra. Trochu jiná. Menší, ale ještě více pro všechny. Kulturní láně.

Teď se ke mně dostal projekt **kreativních klastrů**. Zní to hrozně, co? Ale vybudoval bych je všude. Měli bychom jich mít desítky, nebo snad radši stovky. Jsou právě taková centra, kde na jednom místě tvoří lidé různých oborů. Mladí lidé u nás jsou na tohle extratřída. Mají elán a zkoušejí toho hodně od street-artu po experimentální divadlo a samozřejmě zakládají spoustu hudebních

kapel a uměleckých souborů. Centra by jim poskytla zázemí a jejich tvorba by najednou byla taky vidět. Pak tam samozřejmě vznikne koncertní nebo divadelní sál, klub, galerie, kavárna s programem, specializovaná knihovna nebo malé moderní muzeum nabitě digitální technikou.

Vůbec to nemusí být hypermoderní novostavby. Dají se na to využít starší budovy nebo komplexy, pro které města nemají vhodné využití. Anebo stojí právě tam, kde chtějí města oživit území, své čtvrti. Jde jenom o to, aby tam bylo živo. A když tam bude živo, objeví se taky služby, které na kulturním životě vydělají, a daně půjdou městu.

Spousta měst má taky nádherné památky. Snažíme se je rekonstruovat a pak to zvadne. Krásný barák a uvnitř mrtvo. Když se pro ně ale najde originální program, nebo se do nich nastěhují kulturní líhně, dostanou nový smysl a stanou se vyhlášenými kulturními stánky. Pomůže se tím i soukromým majitelům památek.

Ale nejdůležitější je, že v kulturních líhních by se dal rozjet přehledně vybudovaný systém podpory mladých umělců. Myslím dokonce i finanční podporu. Pro excelentně nadané potřebujeme stipendia. Stejně jako to mám vymyšlené ve sportu. Pamatujete se na myšlenku sportovních „supermarketů“ v každém městě? Tak tyhle líhně budou v něčem podobné.

Budou spolupracovat se školami a nadchnou děti pro umění. Do škol se vrátí třeba praktická hudební výchova, kde se děti nebudou učit o tom, kdy umřel Bedřich Smetana, ale naučí se základy hry na nějaký hudební nástroj. A jasně že se objeví nadané děti, které budou jednou

koncertovat nebo vystavovat třeba i v novém centru v Praze. A pak v Paříži u Arnaulta.

Kulturní líhně budou společně s radnicemi vymýšlet projekty jako na Trafalgarském náměstí v Londýně, kde lidé hlasovali o sochách. Budou se spojovat s kreativním průmyslem, který vytváří hry, video art nebo filmové triky. To jim přinese peníze a talentovaným umělcům uplatnění.

Budou společně s městy využívat fondy pro kultivaci veřejných prostranství. Kolem silnic a novostaveb nestačí jen vysadit zeleň. Je potřeba je esteticky dotvořit. Fondy by tím podpořily výtvarné umělce.

Anebo se klidně zaměří na folklór, který se v posledních letech zase zvedá hlavně v menších obcích. A je to vidět. Už třeba jenom pestré masopustní průvody byly letos skoro všude a lidi do nich dali hodně srdce a tvořivosti. Máme docela dost folklórních souborů, náš masopust, slovácký Verbuňk nebo Jízda králů jsou jako nehmotné kulturní dědictví zapsané na seznamu UNESCO. A hlavně, vidím, že lidi našli zase chuť porozumět myšlení svých předků a objevit, čím je tradice spojovaly. Pro malé obce je folklór výborná šance, jak dávat lidem dohromady.

Kultura pro každé dítě

Děti jsou budoucnost. Všichni to víme, každý to říká, až je z toho klišé, ale když vezmou rodiče svá děcka na výstavu nebo do zámku, platí jako mourovaté. Prostě jsou to jenom řeči.

Tak si představte, že by byly všechny památky a galerie pro rodiny zdarma. Někdy? Pořád! Děti je milují – a pokud ne, stejně je potřebují vidět. Pro rodiny a školy se tím otevře možnost bez omezení ukázat dětem a i sobě krásné a důležité věci a nechat je na sebe působit. Bez toho, aby musely řešit, kolik stojí rodinné vstupné a jestli je lepší jít do galerie nebo ušetřit

na zimní boty, lyže a tak podobně. Ve Velké Británii jsou všechny státní umělecké sbírky přístupné zdarma. Krátkodobé výstavy ovšem zůstávají zpoplatněné.

Hezká myšlenka jsou taky dětská muzea, už jich pár vzniklo a za osmnáct let to bude jasná věc. Dítě není malý dospělý a když ho máme zvednout od počítače, nemůžeme ho napomínat, že v galerii se nekřičí. Bezvadně to vymyslela třeba Sladovna Písek. Děti se tam neskutečně vyřádí a jen tak mezi hrou se naučí spousty nového. Nepromenují ve dvojstupech mezi exponáty a projekcemi, ale hrají si v tubusech, modelech mravenišť, v jeskyních, najdou tam zvláštní hračky a přitom je to výstava výtvarného umění i muzeum jako z partesu. Rodiče si zatím užijí expozici pivovarnictví. Starším dětem se pak dá stejně atraktivně zpřístupnit i náročnější výtvarné umění nebo hudba, zkrátka kulturní dědictví i novinky. Až budou dospělí, lépe se budou rozhodovat, co se jim líbí.

Tak by se dalo psát o moderních dětských divadlech a vůbec všech kulturních formách, které by měly počítat s dětmi. Samozřejmě zadarmo, je to veřejná služba, na které závisí naše budoucnost. A není to klišé.

Strategická kultura

Kdo to všechno zaplatí, je jako vždycky oříšek. No, musí to fungovat asi trochu jinak, než jsme zvyklí. Platit se může z více zdrojů. Prostě se na ně

složí stát, město a soukromí dárci. Tak třeba Institut umění v Chicagu byl nedávno obnoven podle projektu světoznámého architekta Renzo Piana právě díky společnému financování – veřejného sektoru, města Chicaga, individuálních dárců a firem. Takhle se to teď dělá. Tenhle projekt obsahuje jednu z nejvýznamnějších a nejrozsáhlejších světových sbírek umění impresionistů a postimpresionistů a dalšího světového umění. I současného. Je tam i vědecké pracoviště s laboratořemi na zachování uměleckých děl, jedna z největších odborných knihoven v zemi a je úzce propojený se školou umění. Jde o jednu z mála komplexních umělecky zaměřených institucí na světě. Ročně ji navštíví 1,5 milionu lidí. Výsledek je logický: sbíhá se tam hodně zájmů, takže i hodně zdrojů financování. Právě proto všechny mé sny o kultuře směřují k multioborovým centrům.

U nás zatím bohužel nemohou veřejné kulturní instituce hledat finance i mimo veřejné zdroje a nemají peníze na všechny tyhle báječné novinky. To snad bude brzy minulost, dostanou víc autonomie a přivedou si sponzory. Ty bychom měli motivovat daňovými asignacemi. Prostě lidi odvedou část daně kulturním institucím místo finančáku. Jako ve Španělsku, kde to může být až 15 procent, nebo v některých německých spolkových zemích dokonce ještě víc. Z těchto zdrojů by například Národní galerie nebo Moravská galerie v Brně mohly obohacovat své sbírky o díla současných českých umělců, kteří se začínají prosazovat na mezinárodní scéně, ale soustavný finanční zdroj na budování sbírky moderního českého umění jim chybí.

Ale pak máme ještě jeden zdroj peněz. A vůbec ten nejbohatší. Vzpomínáte na „Bilbao efekt“? Kultura taky vynáší. Někdy až neuvěřitelně. Když stojí za to. Nedávno francouzští ekonomové spočítali, že Louvre vydělá z každého investovaného eura pět euro. Úspěšnost Louvru asi není hned tak dosažitelná, ale ukažte mi pár odvětví s takovou výnosností!

Jasně, jde o cestovní ruch. Víte, že jenom od návštěvníků Prahy přinesl turismus do veřejných rozpočtů 35 miliard? To je taky díky kultuře. My nemáme Alpy jako Rakousko ani Azurové pobřeží jako Francie, zato máme nesmírné kulturní dědictví od baroka po pivo, památky po celé zemi.

Síla České republiky v evropském i světovém kontextu spočívá v jedinečném kulturním odkazu historických měst, jako jsou Český Krumlov, Kutná Hora, Telč, Litomyšl, Olomouc, Kroměříž a mnoho dalších. Máme 12 historických památek na seznamu UNESCO. To je potenciál, který můžeme nejenom konzervovat, ale i rozvíjet. Dobré příklady už máme. Například Litomyšl. Tam je renesanční zámek, světová památka, ale nebáli se hned opodál stavět skvělé moderní novostavby podle návrhů předních českých architektů. A tak se Litomyšl stala i učebnicí současné architektury.

Cestovní ruch a kultura jsou speciálně u nás spojitě nádoby. Turismus musíme podporovat investicemi do kultury, nových sbírek, souborů a tvorby. A peníze pro kulturu zase investicemi do cestovního ruchu, tedy snadné dopravy, ubytování a sítě služeb. Zkrátka bez kultury nebude tak čilý cestovní ruch. A bez cestovního ruchu by nebylo dost peněz na kulturu. To by byla strategická chyba.

Kultura je vždycky strategická. Opravdu je. Spojuje společnost. Ovlivňuje vzorce našeho chování. Vztah k ostatním lidem, k věcem, k událostem, k památkám nebo veřejnému prostoru. Ale v roce 2035 bude ještě důležitější než kdykoli předtím. To už se úplně změní práce. Základní podmínkou jakéhokoli úspěšného uplatnění bude kreativita. A přesně tu v lidech probouzí kultura. Nic jiného na ni nestačí.

SEN O ZEMI, KDE JE VŠECHNO BLÍZKO

Spěcháte po dálnici z Kolína nad Rýnem do Frankfurtu, nedaleko od vás se prožene nablýskaná vlaková souprava a zmizí v dále na horizontu. A to jedete stoosmdesátkou.

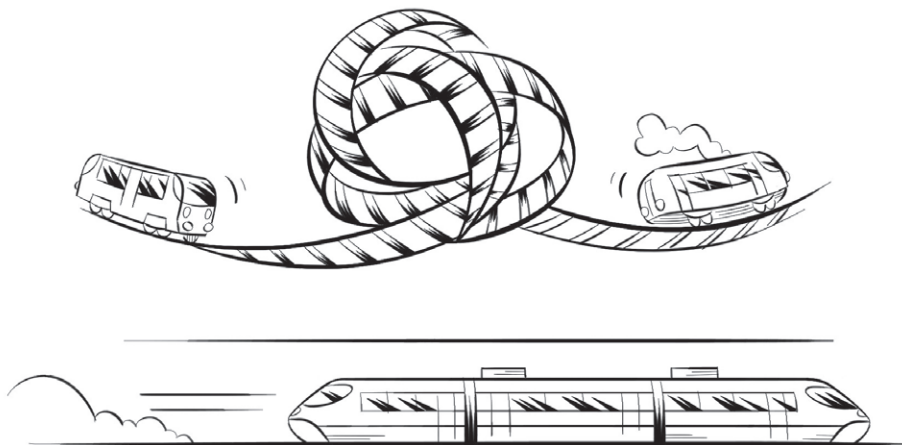
Cíl máte stejný. Terminál největšího středoevropského letiště ve Frankfurtu. Vzdálenost – asi dvě stě kilometrů. Vám to trvá i s popojížděním ve městech skoro dvě hodiny. Německý expres ICE to zvládne za 50 minut. Dokud tahle vysokorychlostní trať nefungovala, i Němcům se vyplatilo cestovat autem, vlakem to trvalo dvě a čtvrt hodiny. Teď už ne.

Tak jsem si představil u nás. Je to stejně daleko jako z Prahy do Brna. Naše „expresy“ jsou tam za dvě a půl hodiny. Auta za dvě, když máte štěstí na volnou dálnici. Vysokorychlostní trať německého typu by jízdu vlakem zkrátila nejméně o sto minut! Pod hodinu. Čtete dobře. A to Němci netrhají žádné rekordy jako Francouzi se svým slavným TGV, které jezdí průměrnou

rychlostí přes 300 km/h a spojuje Paříž s celou zemí. Italská Frecciarossa se mezi Římem a Milánem chystá na čtyřstovku.

Němci jezdí o něco pomaleji, ale jdou na věc jinak. Kromě tratě Kolín–Frankfurt, což je výkladní skříň německých železnic, už skoro třicet let budují své vysokorychlostní tratě jako síť mezi velkými městy po celé zemi. Průměrná vzdálenost mezi stanicemi a mnoha přestupovými uzly je 70 kilometrů. To je evropský unikát.

U nás máme Pendolino, které by mohlo svištět až 250 km/h, ale železniční koridory mu umožňují jezdit jen sto šedesátkou. Sníme o propojení s Evropou, ale cestovat do Mnichova vlakem je jenom pro silné nervy.

Část trati je jednokolejná, jako ostatně většina tratí v Česku, a není ani elektrifikovaná, a tak to trvá skoro šest hodin. Autem tři a půl. Proto se nám mezitím dálnice a silnice úspěšně zahušťují a ucpávají. I v naší ne moc velké zemi je cestování noční můra.

Rychlovlaky mění celé státy

Slavné rychlovlaky mají Japonci, znáte Šinkanzen. Používají je už i Číňané, Španělsko nebo Itálie. Teď se objevila novinka – trať Maglev v Číně a Jižní Koreji. Vlaky se vznášejí těsně nad tratí vybudované ze supravodivých magnetů a dokážou jet až 500 km/h. Jsou to všechno velké země, ale co s rychlovlaky v malém Česku?

My totiž bez rychlovlaků neztrácíme jenom čas. Kolegové mě upozornili na rozhovor s šéfinženýrem britských vysokorychlostních tratí Andrewem McNaughtonem. Ten rovnou říká: „Rychlovlaky mění celé státy.“ Čeští experti, kteří se seriózně zabývají budoucností, jsou podobného názoru. Tak jsem si udělal pár poznámek, kde bychom měli být v roce 2035. A jak rychle.

Ve Velké Británii si lámou hlavu nad problémem, který už máme taky. Nadaní lidé chtějí pracovat v Londýně, tam je srdce země, nejvyšší platy, celý svět po ruce. A další velká města už tolik neprosperují, protože jsou daleko. Rychlovlaky ale dovedou zmenšit celé země, i tak velké země, jako je Británie. Vzdálenosti neměříte v kilometrech, ale v minutách.

U nás roste počet obyvatel jenom v Praze, středních Čechách a několika dalších aglomeracích. Jinde stagnuje, nebo se lidé stěhují pryč. S rychlovlaků je to ale najednou jiná země. Pracujete v Praze, ale bydlet můžete v Plzni nebo v Ústí nad Labem. Čas cestování – pod 30 minut! Nebo ještě líp: firmy se naopak rozprostřou po celé zemi i se svými centrály. Jinak všichni nakonec skončí v Praze a regiony se vylidní. Potenciál stát se středoevropskými obchodními, kulturními a společenskými centry přitom mají nejen Brno a Ostrava, ale i Plzeň, Ústí nad Labem, Jihlava, Liberec, Hradec Králové a Pardubice, České Budějovice, Karlovy Vary. To jsou skvělé lokality i z hlediska mezinárodních kontaktů. Britové si naplánovali rychlovlaků z Londýna do Birminghamu a firmy už se tam stěhují teď. Mají tam ne pobočky, ale přímo centrály.

Tam, kde vybudujete stanici rychlovlaků, rychle vyrostou větší dopravní uzly a terminály, propojí se tam různé druhy dopravy. A to jsou perfektní lokality, kde mohou vzniknout nové výrobní kapacity, přidají se služby a nakonec se objeví celé nové čtvrti, taková malá města. Vzniknou tisíce nových pracovních míst.

Výstavbu dopravních uzlů by pak mělo podpořit budování veřejných logistických center. Na investicích se může podílet stát, regiony i soukromý kapitál a stanou se logistickými huby příslušných regionů. Tím pomohou i místním malým a středním podnikům, jak se to podařilo například ve Štýrském Hradci nebo v Drážďanech.

Zrychlí a zjednoduší se přeprava zboží. V noci, kdy vlaky osobní dopravy skoro nejezdí, je vystřídají rychlovlaky nákladní. Chytře organizovaná a rychlá přeprava znásobí příležitosti českých firem. Zatímco na moderních západoevropských tratích průměrná rychlost nákladní dopravy dosahuje asi 50 km/h, u nás je to průměrně 20–30 km/h, i když, abych byl přesný, například mezi Prahou a Děčínem se evropskému průměru blížíme.

Tím vším se uleví dálnicím. Od počátku století na nich přibývá kamionů, loni padl rekord – 437 milionů tun zboží putovalo republikou na korbách nákladáků! Nákladní vlaky převezly jen 97 milionů tun. Ten poměr sice není v rámci Evropy žádná ostuda, ale v roce 2035 bychom měli po železnici na střední vzdálenost (300–600) kilometrů přepravovat nejméně čtvrtinu, ale radši až třetinu zboží. Kamionů na dálnicích ubude, budou průjezdnější, bezpečnější a ušetří se za opravy. Emise klesnou o polovinu.

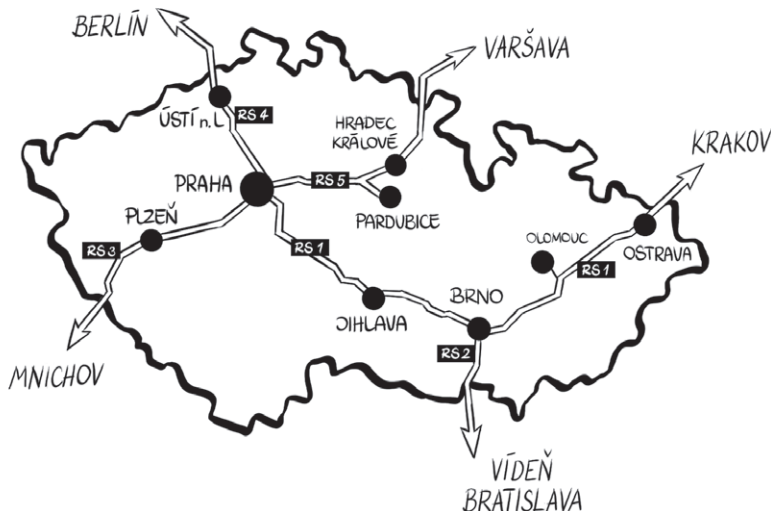
Nebudeme otroky svých aut. V západní Evropě běžně vidíte vystupovat z vlaků obchodníky, kteří si vzápětí pronajmou vůz na dopravu po okolí. V budoucnu to bude samozřejmě bezemisní elektromobil. Anebo si klidně vypůjčí kolo. Návštěva babičky nebo přátel, pracovní jednání na druhém konci země, výlety s rodinou, nic nebude o moc komplikovanější, než je dneska cesta na druhý konec města.

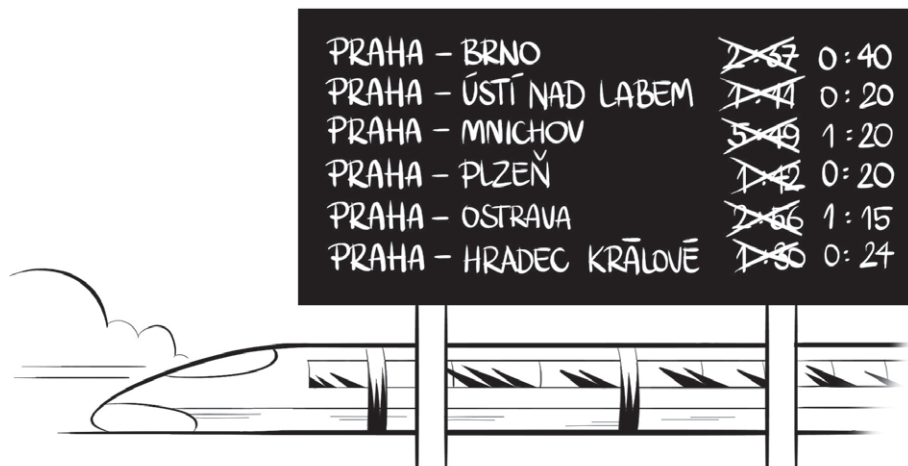
Aby byl plán úplný, nemůžeme myslet jen na pár zastávek. Počítá se s tím, že vysokorychlostní vlaky budou vyjíždět i na běžné rychlíkové tratě (řada z nich umožní rychlost nad 160 km/h) a dostanou se i do všech krajských měst a dalších sídel jako, jsou Znojmo, Zlín, Most nebo Chomutov. A hned

vedle rychlotratí povedou paralelní dráhy pro dopravu na kratší vzdálenosti, aby se místní a dálková doprava navzájem nezdržovaly. Tak to vyřešili například Rakušané na trase Linec–Vídeň.

Kudy pojedou rychlovlaky

Z mapy je patrné, kudy by měly vést hlavní strategické trasy vysokorychlostní železnice.

Každého zajímá, kolik času konkrétně ušetří. Tady to je.

Sen o rychlovlacích je ale jen útržek jedné nové celoevropské vize. Trochu podobné té, kterou měl císař Karel IV., když přikázal v roce 1356 stavět Zlatou cestu z Pasova do Čech. Měla být součástí zamýšlené dálkové obchodní trasy z Benátek přes Salzburg do Prahy a dál.

A my máme právě teď potenciál stát se znovu evropskou křižovatkou. Celá Evropa totiž buduje novou hustou síť vysokorychlostních železnic, vodních kanálů, nízkoemisních silnic a spádových letišť. Má propojit skoro 500 námořních i vnitrozemských přístavů, 300 letišť, včetně Prahy a Ostravy, desítky řek a tisíce měst. Jen délka rychlotratí přesáhne 15 tisíc kilometrů.

Říká se tomu TEN-T. Transevropská dopravní síť. Nastartuje Evropu do úplně nové epochy. U toho musíme být. Tři z devíti hlavních koridorů mají vést přes Česko.

- Baltsko-jadranský koridor (Gdaňsk–Varšava–Katowice–Ostrava–Brno–Viedeň–Benátky)
- Východní a východostředomořský koridor (Hamburg–Berlín–Dražďany – Praha–Brno–Bratislava–Budapešť–Sofie–Burgas–Atény)
- Rýnsko-dunajský koridor (má mít několik větví, které spojí Štrasburk, Frankfurt, Norimberk či Mnichov s Prahou, Ostravou a Košicemi, jedna jeho větev nás propojí také s Lincem a Vídní).

Takové silniční a železniční spojení do celé Evropy je ojedinělá šance pro naše firmy a jejich export. Pro nové investice, výstavbu. Pro různá města, nejenom pro Prahu. A nakonec pro každého člověka – z Plzně do Vídně to bude vlakem na operu, sachrdort nebo na nákupy dvě až tři hodiny. Dneska to trvá i víc než dvakrát déle.

Kudy povedou dálnice

Jak jste si všimli, celý ambiciózní projekt se neobejde bez dálnic. A to je naše bolest. Baťa vypracoval svůj plán dálnic už v roce 1935, měly protnout celé tehdejší Československo od Chebu až po Chrust na východě Zakarpatské Ukrajiny. Měl taky zajímavou myšlenku spojit dálnicí Brno

s Plzní bez zajištění do pražského dopravního uzlu. My nejsme hotoví ani po 80 letech.

Myšlenka dálnice z Prahy do Drážďan pochází už z roku 1938 a otevřeli jsme ji pod názvem D8 až loni v prosinci. Stavba trvala tři dekády. Na něco takového už čas nemáme. Podívejme se, kolik nám toho schází.

Dálnice D11 a D3 by měly spojit polskou a rakouskou dálniční síť přes Hradec Králové, Prahu a České Budějovice.

Dálnice D1 mezi Prahou a Brnem. Potřebuje kompletně modernizovat. To by se dalo stihnout do roku 2020.

Dálnice D35 by měla spojit Hradec Králové s Olomoucí. Tahle severní trasa mezi Čechami a Moravou by měla hodně ulehčit přetížené „dé jedničky“.

Dálnice D52 konečně propojí Brno a Vídeň přes Mikulov.

Dálnice D6 vyřeší možná nejbolestivější problém – spojení mezi Prahou, Karlovými Vary, Chebem a severní částí Bavorska.

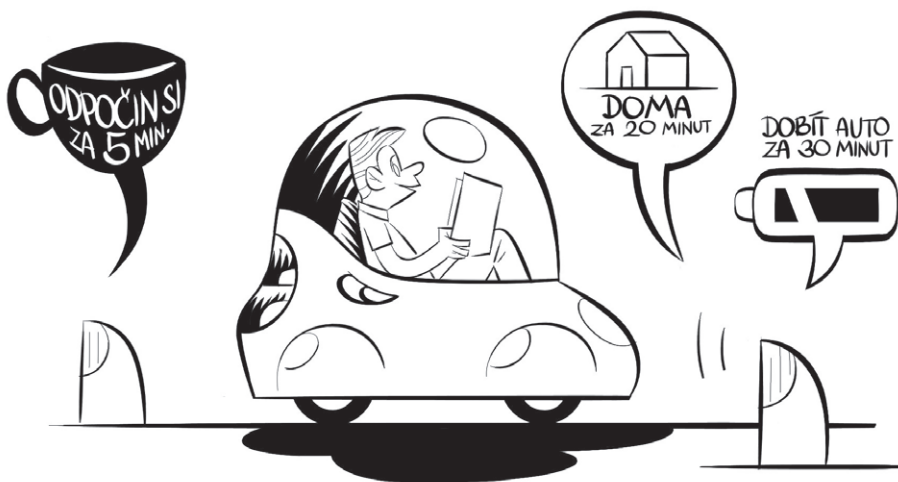
Dálnice D49 nás spojí s další částí Slovenska. Povede od Hulína do Púchova.

Východní Moravě pomůže dálnice D55 z Břeclavi do Otrokovic.

Dokončit bychom měli i Pražský okruh s vysokou kapacitou, aby se usnadnila cesta kolem metropole a zároveň se zásadně ulevilo dopravnímu zatížení hlavního města.

V roce 2035 už dávno musí naše dálniční síť vypadat tak, jak ukazuje mapa.

Dálnici roku 2035 si pochopitelně nemůžeme představovat jako dnešní „dé jedničku“. Moderní dálnice se budou podobat počítačovým hrám. Budou komunikovat s řidičem a předvídat. Doporučovat tu správnou rychlost, spočítají, kde podle stavu nádrže natankovat a za kolik, upozorní na kolony nebo námrazu za nejbližším horizontem, vyberou aktuálně nejvhodnější místa k odbočení do cílové destinace. Když budete mít zpoždění a budete si to přát, dálnice sama upozorní vaši rodinu nebo hotel, kde máte rezervované

ubytování, že jste se zdrželi. Při poruše auta dostane automaticky zprávu vaše asistenční služba a může vyrazit. Dokonalé služby. No a pak samozřejmě to, na co čeká celý svět od chvíle, kdy Google rozjel svůj slavný projekt: úseky nebo celé dálnice, kde pojednou auta bez řidiče. V roce 2035 by to už mohly být většinou elektromobily. Tahle auta budou potřebovat chytré dálnice docela určitě.

Kde vzniknou „vodní dálnice“

Aby byla páteřní dopravní infrastruktura kompletní, připojí se vodní cesty, pro rekreační plavbu i pro nákladní dopravu. Nejdůležitější jsou tři.

Splavněné Labe od Pardubic až do Hamburku. V Pardubicích či v Ústí nad Labem budou navíc velké dopravní uzly, které by měly nastartovat novou budoucnost těchto měst.

Na labskou vodní trasu by měla navázat Vltava od Týna nad Vltavou až po Mělník. Spolu s Labem bychom pak měli mít v Čechách dohromady 315 kilometrů „vodní dálnice“.

Třetí strategickou vodní cestou se stane zmodernizovaný Baťův kanál mezi Otrokovicemi a řekou Moravou dlouhý 55 kilometrů.

Na severní Moravě se jedná také o splavnění Odry. A v té souvislosti musím připomenout, že diskuze o vodním koridoru Dunaj–Odra–Labe

mi zdaleka nepřipadá jako uzavřená věc. O vizi říčního díla, které spojí tři moře, debatují odborníci, podnikatelé a politici víc než sto let. A vlastně jde o myšlenku ještě starší. O propojení Dunaje a Vltavy, a tedy i Labe, uvažoval už – zase kdo jiný než Karel IV. Tak bychom to měli uvážít i my.

Český dopravní paradox

Zní to všechno pozitivně. Už nebudeme všichni tolik spěchat. Spěchat za nás budou chytré a navazující dopravní systémy. Jenže četl jsem pesimistický odhad, že jen příprava rychlého železničního spojení mezi Prahou a Brnem se potáhne neuvěřitelných 25 let. To vysloveně ohrožuje rozvoj České republiky! Ve Velké Británii připravili vysokorychlostní trať Londýn–Edinburgh od nápadu po zahájení stavby za 7 let. A tu slavnou německou trať Kolín–Frankfurt postavili taky za 7 let. **Je to jen na našem rozhodnutí. Odhodlání.**

Teď už nestačí zařadit dvojku, ale pětku. Většina lidí, jak s nimi o věci mluvím, dobře rozumí tomu, že velké dopravní stavby jsou náš životní zájem. Jenže naše stavební řízení dnes probíhá ve 21 neuvěřitelně složitých krocích a do stavební legislativy mluví sedm ministerstev. Hrůza. Takže co s tím?

Mělo by se zavést jenom jedno kompletní řízení EIA o dopadu stavby na životní prostředí, ve kterém by se mohla vyjádřit veřejnost a vznášet připomínky. Poté jednostupňové stavební povolení, v němž by už každý, koho to napadne, neměl možnost stavbu blokovat svými námitkami a správními

žalobami. Dále zavést takzvanou „předčasnou drážbu“ – to znamená, že pokud někdo nechce svůj pozemek prodat za definovanou cenu, tak se mu vyvlastní – staví se a mezitím běží soud, který rozhodne, jaká je férová cena pozemku.

Případ farmářky Ludmily Havránkové, která dvacet let blokovala dostavbu dálnice do Hradce Králové, zůstane zábavnou historkou z daleké minulosti. I když Hradečákům asi tak zábavná nepřipadala.

A nakonec pojďme zrušit jeden velký český paradox. Máme jednu z nejhustších dopravních sítí v Evropě. V EU máme dokonce vůbec nejhustší železniční síť, vyrovnají se jí jenom některé regiony ve Švýcarsku. Jenže tam se většinou železnice neklikatí mezi pahorky a městečky jako horský potok. U nás vznikala železniční síť v 19. století a moc jsme s tím neudělali. Na výlety vláčkem je to prima, ale zároveň máme v naší nejhustší síti taky jednu z nejpomalejších doprav v Evropě.

Veselí nad Lužnicí v jižních Čechách a Jihlava na Vysočině jsou od sebe vzdušnou čarou asi 70 kilometrů daleko. Jsou to významné regionální uzly, ale rychlík mezi nimi jede 110 minut. Autobusům to trvá 3 hodiny se spoustou přestupů. Podobné bariéry, které lidem komplikují život, vzdělávání, práci i podnikání máme taky na Karlovarsku, Pardubicku, velké části Moravy a Slezska a ve všech periferních částech země. Mají rozumné spojení s Prahou, ale dál je to docela dobrodružství. Cestování navíc komplikují permanentní opravy a špatný stav silnic a železnic. Dlouhodobě se odhaduje, že asi polovina českých silnic a železnic je v neuspokojivém stavu. A my jsme léta čekali, až bude snad ještě horší. V letech 2011, 2012 a 2014 nebyla zahájena

stavba ani jediného kilometru velkých dopravních staveb. Další dva roky odstartovalo dohromady aspoň 130 kilometrů a zhruba 140 to má být letos. Přitom jak zjistil ve velkém průzkumu odborný web Profesia, třetina z nás by klidně dojížděla za prací i 60 minut denně. Jde o to, abychom se za hodinu dostali o desítky kilometrů dál a pohodlněji.

Tak abychom zrušili ten český paradox **hustá síť / pomalá nenavazující doprava**, potřebujeme zaprvé modernizované a rychlejší regionální tratě a zadruhé kvalitnější silnice. To je úkol, který už teď řešíme jako prioritní. V letech 2011 až 2014 se rozpočet Státního fondu dopravní infrastruktury pohyboval mezi 50 a 60 miliardami ročně. V posledních letech jsme přidali. V roce 2015 to bylo přes 90 miliard, loni 80 a letos to bude ještě o něco víc.

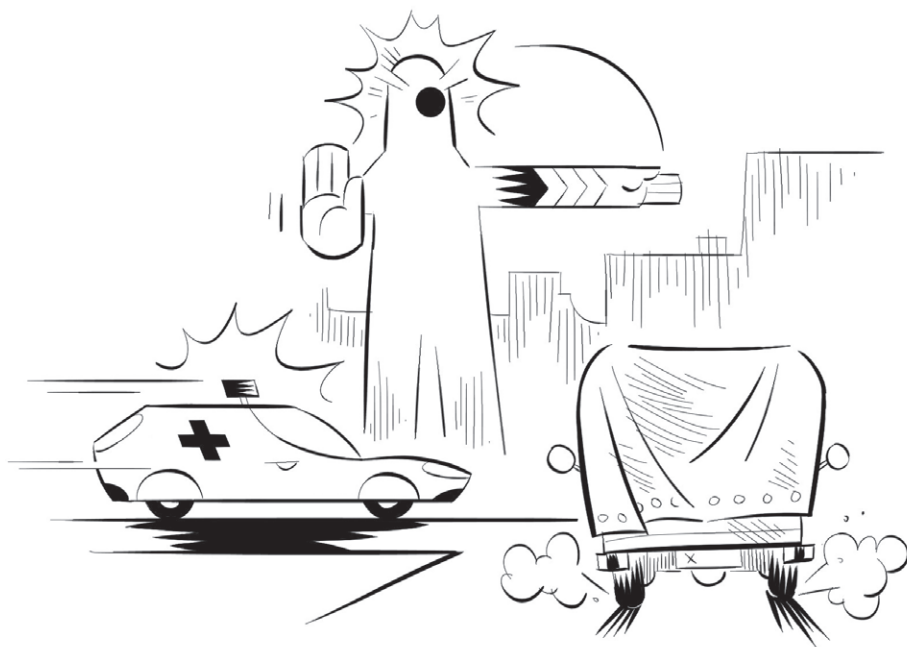
V hromadné dopravě pak potřebujeme švýcarský dopravní systém. Na rozdíl od řady jiných zemí ve Švýcarsku existuje jen minimální konkurence mezi autobusovou a železniční dopravou. Všechno je navrženo tak, aby se doplňovaly a aby jízdní řády navazovaly. Po celém Švýcarsku pak cestujete s jedinou jízdenkou. Máte Swiss Pass a používáte ve zvoleném čase libovolně vlaky, autobusy i lodě. Jasně, Švýcarsko je úplně jinde, ale s vyspělými informačními systémy a jasnou vizí by to šlo za 18 let stihnout docela určitě. A myslím, že mnohem dřív.

SEN O CHYTRÝCH MĚSTECH

Může být město inteligentní? Může mít IQ? Desítky českých radnic si řekly, že ano. Ale co to je? Když si zadáte do internetového vyhledávače pojem „inteligentní město“, „chytré město“, „Smart city“, dostanete tisíce příkladů. Tenhle mě chytnul:

Dopravní špička, zacpané křižovatky, fronty na semaforech, znáte to. Do toho se ozve záchranka. Řidiči se snaží uvolnit cestu, ale sanitka se mezi auty stejně proplétá dvacítkou. A teď si stejnou situaci představte v inteligentním městě. Záchranná služba přijme volání o pomoc. Počítačové systémy ve zlomku vteřiny vyberou nejrychlejší cestu, mají informace o aktuální průjezdnosti. Propočítají, kdy a na které ulici nebo křižovatce sanitka bude. Semaforey pak předvídají její pohyb, odklánějí a zastavují včas dopravu. Ostatní řidiče, kteří se blíží k trase záchranky, jejich auta sama upozorní, že by měli jet jinudy. A kdo to všechno řídí? Nikdo. Semaforey, sanitka a všechna auta se domlouvají samy.

Jestli tohle je technologická budoucnost měst, byl bych spokojený. Takové řízení dopravy už budují i některá naše města, třeba Písek nebo Zlín.

A samozřejmě spousta světových metropolí.

Pak kliknete ve vyhledávači na jinou stránku a zjistíte, že příklad se sanitkou je vlastně zastaralý. Že v inteligentních městech žádné ucpané ulice a křižovatky nebudou. Nikdy. Řidiči nebudou muset vůbec reagovat, jenom zadají, kam se míní dostat, a elektromobily bez šoférů je automaticky

dovezou tak, aby nikde nebyla zácpa.

To jsou inteligentní města. Tedy jenom jedna z jejich tváří. Tahle kapitola bude maličko sci-fi, ale jak se říká, budoucnost už začala.

Města budoucnosti

Organizace spojených národů loni vydala zprávu: Do roku 2030 budou dvě třetiny světové populace žít ve městech. Podíval jsem se na české statistiky a zjistil jsem, že u nás je to tak už dneska. Přes 60 procent obyvatel České republiky žije v sídlech, kde bydlí přes 5 tisíc lidí.

Je to logická volba. Dnes mají lidi v českých městech o pětinu vyšší příjem než na venkově. Plus širokou nabídku práce, dostupnou veřejnou dopravu, školy a školky na výběr, obchody bez omezení, lékaře na každém rohu, kulturu, zábavu, sport... Ve městech se koncentrují vzdělání a aktivní lidi. Tam jsou inovace. Peníze, kariéra, pokrok.

Ale taky anonymita, vysoké tempo a psychický tlak, odpadků tolik, že se nevejdou do popelnic, vyšší kriminalita, znečištěné životní prostředí, dopravní kalamity...

Koncept chytrých měst vypadá na první pohled jako lék. Život ve městech uděláme pro lidi ještě jednodušší. A zápory? Odstraníme.

Analytici z Deloitte odhadují, že jenom do roku 2020 se do inteligentních měst bude světově investovat 1,5 bilionu dolarů. Pořádná

suma. Už jsou i světové žebříčky, které město je „nejchytřejší“. A v každém žebříčku vychází jiné – New York, Barcelona, Vídeň, Londýn... Diskutuje se, jak změřit městské IQ. Města závodí v inovacích a všichni přemýšlejí, jak zvýšit kvalitu života.

Ale pozor, ve velmi blízké budoucnosti půjde i o to, jak kvalitu života vůbec udržet. Do patnácti let bude lidstvo například potřebovat o 50 % víc energie a o 40 % víc vody. Většina se spotřebuje ve městech, připadá na ně 90 % tohoto nárůstu. I to je důvod, proč mají být města inteligentní. Budou s vodou i energií úsporně hospodařit a energii budou dokonce sama vyrábět.

Takže co jsou vlastně inteligentní města? Bez nějaké definice se neobejdeme, ale definice jsou fakt různé. Vypůjčil jsem si jednu ze Spojených států. Osm znaků chytrých měst:

Inteligentní řízení. To je e-government, jak jsem o něm psal v první kapitole knížky. Digitalizace všech služeb a vztahů. Do důsledku to znamená, že platíte přes mobil, vstupenky do kina už se netisknou, máte jen jeden elektronický průkaz a na úřady už nemusíte osobně.

Inteligentní výroba a spotřeba energie. Přednost mají obnovitelné zdroje a úsporná spotřeba přímo tam, kdy byla energie vyrobena. Řídící systém hospodárně reguluje výrobu i spotřebu v každém objektu.

Inteligentní budovy. Žijí vlastním životem, samy reagují na denní a roční dobu, počasí, teplotu, emise i chování lidí uvnitř. Podle toho svítí, topí, vyrábějí elektřinu nebo větrají. Nic ale nemusíte ovládat, domy se řídí samostatně podle přednastavených scénářů. Brzy v takových domech nebudeme telefony dobíjet přes zásuvku, ale dům nám je dobije pomocí rádiových vln. V budovách trávíme skoro 90 % času, a tak ve vyspělých zemích bude brzy polovina domů inteligentních. U nás to zatím ještě není ani desetina.

Inteligentní doprava. To znamená čistá, levná a plynulá. Ucpané ulice neexistují, parkování je bez problémů. Maximálně se využívá hromadná doprava, kola nebo elektrokola. K tomu patří sdílení vozidel. Proč má mít každý vlastní auto, když pak většinu dne někde stojí nevyužitě? Auta přestanou být symbolem úspěchu a postavení. Odborníci odhadují, že v každém sdíleném městském autě se v budoucnu vystřídá 8 řidičů za den. Tím aut ubude a zvětší se zelené plochy.

Inteligentní životní prostředí. To je třeba úsporné nakládání s vodou nebo odpady, omezení emisí nebo víc zeleně. Stromy mohou růst i na střechách. Až se setkáte s pojmem vertikální parky, tak to je ono.

Inteligentní infrastruktura. Senzory nepřetržitě sledují energetické sítě, vodovody, ovzduší nebo hluk. Řídící systémy pak zajistí, aby město fungovalo spolehlivě a co nejlevněji. Předvídají poruchy, dnes už třeba hlídají vodovodní síť, aby voda zbytečně neunikala. V mnoha městech už jsou taky odpadkové kontejnery, které samy informují, že je potřeba je vyprázdnit.

Inteligentní technologie. Všechny kanceláře, výrobní podniky, úřady, budovy, vozidla nebo naše mobily jsou bezdrátově propojené a pokročilé systémy pomáhají koordinaci života. Internetová síť je všude a zdarma.

Inteligentní lidé. Mohou využívat obrovské množství dat z mobilních zařízení, která je informují o okamžité situaci. Například o dopravě, ale třeba taky o jejich aktuálním zdravotním stavu.

Jak taková města vybudovat za dvacet let? Odborníci se shodují, že nejjednodušší by bylo stavět úplně nová města „na zelené louce“. No, to by možná šlo někde v Asii nebo Jižní Americe, ale v Česku ne. Už za posledních patnáct let se nám města roztáhla po krajině, podívejte se třeba na okolí Prahy. My musíme přebudovat města, která už máme. Tady je pár příkladů, jak už to funguje.

Města v pohybu

Ve Zlíně už funguje dopravní systém, který rozezná zpoždění trolejbusů. Upraví signály na semaforech tak, aby zpožděný trolejbus nemusel zastavit a ztrátu dohnal. Ostatní řidiči zásah ani nepoznají. Veřejná doprava se zrychlila až o 20 %.

Barcelona patří ke světovým lídrům mezi chytrými městy. Zavádí nový systém parkování. Už není třeba několikrát objet blok domů, než se najde volné místo. Inteligentní systémy ho najdou samy. A parkovací místo je možné si rezervovat dopředu.

V Barceloně mají taky několik tisíc lamp veřejného osvětlení, které reagují na lidský pohyb a naplno se rozsvítí, jenom když jdou po chodníku lidi. Mohou i zaznamenat pokus o přepadení, samy zavolají policii. Podél hlavních tříd tam senzory měří kvalitu ovzduší a okamžitě odesílají informace. Pak se dá regulovat doprava.

Obyčejné sloupy veřejného osvětlení získávají v inteligentních městech prestižní postavení. Umožní i dobíjení mobilů nebo elektrokol a budou poskytovat wi-fi signál. V Česku máme takových sloupů a dalších stožárů přes milion.

V Třinci město letos postaví 26 zastávek hromadné dopravy, kde si lidi mimo jiné dobíjí telefon.

V Litoměřicích zavádějí lavičky, kde si můžete taky dobít mobil. Energii čerpají ze solárního panelu. Jednou u takových laviček budeme moci nabíjet i elektrokola.

Velké plány rozjíždějí Pardubice. Patří do nich systém inteligentního parkování, jako ho mají v Barceloně nebo v Amsterdamu, a stejně tak osvětlení, které sníží intenzitu světla na 70 %, když po ulici nikdo nejde. Budují stanice pro „bike sharing“ a „car sharing“, tedy sdílení kol a elektromobilů. Pro bicykly mají být v Pardubicích parkovací věže, pro elektromobily zase vyhrazené zvýhodněné parkování a dobíjecí stanice. Dopravní informace dostanete do mobilů v reálném čase. Počítá se se zastřešením parkovacích míst solárními panely, které vyrobí elektřinu a ještě v létě chrání vozy před sluncem.

Manažer Siemensu Leoš Dvořák hovoří o tom, že města budou využívat i data z průmyslových podniků. Systémy například odhadnou, kolik lidí se chystá přijet do továrny a podle toho je možné přistavit větší nebo menší autobusy.

V německém Heidelbergu vzniká na ploše 116 hektarů celá nová čtvrť, která nebude produkovat žádné emise a veškerou energii si vyrobí sama.

V USA nebo ve Francii zkoušejí solární chodníky a solární silnice. Města i celé země jsou plné ulic, dálnic a pěších zón, proč je nevyužít k výrobě elektřiny?

Všechno bude levnější a úspornější. A už jen čekáme, až nám v kavárně přinese espresso malý dron.

Tyhle příklady jsou dneska hodně populární. Lidi o nich nadšeně diskutují na sociálních sítích. Stejně jsme ale nadšení i tím, že přes počítač budeme mluvit pro mě za mě thajsky a že medicína jednou prodlouží lidský život o desítky let. To jsou zkrátka nové technologie. Ale když se potkáte s expertem, hned ve druhé větě vám vysvětlí, že všechny tyhle příklady

dohromady pořád ještě nepředstavují „inteligentní město“, to znamená důsledky technologické proměny v celé parádě.

Města plná otázek

Možná už jste taky zažili pocit, že se v hromadě nových technologií začínáte trochu ztrácet. Já ho někdy zažívám. Jeden příklad: Loni měla průměrná evropská domácnost v bytě 10 různých ovladačů. Za tři roky jich má být už dvacet. Kdo si to má všechno pamatovat? No, údajně se to tak vyvinulo proto, že jde vlastně o starou techniku.

Četl jsem v novinách myšlenku, která přesně vystihuje naše biologické omezení. Ve dvacátém století byly počítače jen mozky bez smyslů. Co jsme jim zadali, to udělaly. Měly jen informace, které jsme do nich vložili. Ale ve 21. století si budou informace obstarávat samy. Bilionkrát víc informací, než do nich stihne vložit člověk. Budou je mít okamžitě. A k tomu schopnost se samostatně rozhodovat. Taky okamžitě.

A jsme u principu „inteligentního města“ a vůbec „inteligentní země“. Všechny počítače, ale i všechny fyzické věci a všechny procesy se začnou domlouvat samy mezi sebou. Přitom vezmou v úvahu, co si přeje každý člověk, jaké má plány i povinnosti. Města získají vlastní nervový systém a lidi se stanou součástí nového celku stejně jako ulice nebo mobily.

Vysvětlím na jednoduchém příkladu.

Bydlíte na okraji města, ale musíte do centra na preventivní prohlídku k lékaři, zároveň plánujete někdy zajít do divadla na inscenaci, kterou vám přátelé doporučili. Přitom potřebujete večer pohlídat děti. Dneska telefonujete, zařizujete, plánujete. V inteligentním městě jen zadáte do tabletu svůj záměr: doktor a divadlo. Ke kterému lékaři chodíte a že máte malé děti, to inteligentní město dávno ví a zná váš diář.

Pak vám to samo zorganizuje. Vybere den, kdy nemáte v práci důležité jednání. Objedná vás na odpoledne k lékaři a na večer opatří vstupenky do divadla, abyste nemuseli zajiždět do centra dvakrát. Rezervuje elektromobil na stanovišti ve vaší ulici, další pro cestu od doktora do divadla, další na cestu domů. Zařídí, abyste cestovali bez zdržení, povede vůz volnou trasou. Objedná místa k zaparkování. Zajistí dětskou opatrovnici. Nabídne vám, jestli nechcete ještě po představení rezervaci v kavárně. Sám už si člověk musí jenom vypít tu kávu.

V továrně mezitím pracují roboti, nákupy přiveze samočinné vozítko až domů, vzduch je čistý, energie laciná, pouliční rizika jsme eliminovali. Pohodlí je bez hranic.

Fajn. Jenomže všechno má nějaká „ale“. Technologie budou extrémně mocné. Svět díky nim prožije změnu, proti které byl vynález parního stroje a průmyslová revoluce jen malá epizoda. Je to výzva, jakou nepamatujeme. Bude potřeba odpovědět na spoustu otázek a jsou to otázky politické. Myslím, že to musí být otázky politické!

Jak zajistit soukromí? Je jasné, že všude budou miliony senzorů a zařízení připojených k internetu. Senzor vlevo, senzor vpravo. Budou sbírat informace

o každém našem pohybu a záměru. Proto mají taky chytrá města dost odpůrců. Tvrdí, že Orwellův Velký bratr byl proti tomu, co se teď rodí, jenom amatér. Společnost ale musí být dost silná a rozumná, aby ochránila osobní data a bezpečnost digitální sítě. Budeme muset být perfektně informovaní, abychom mohli kontrolovat politiky, média i firmy, jestli s námi nemanipulují. Taky se musíme naučit všechny nové technologie ovládat, ne poslouchat.

Další otázky jsou ještě důležitější. Mluvil o nich nedávno v Praze německý futurolog Gerd Leonhard. Tady jsou aspoň tři, které by nás měly zajímat nejdřív:

Technologie dřív nebo později mohou zabít kapitalismus, jak ho známe dneska. **Spotřeba bude levnější a levnější, a tak se celá myšlenka spotřeby jako motoru ekonomiky může zhroutit.** Jsou třeba výhledy, že do dvaceti let bude energie skoro zdarma. Spotřební výrobky koupíme za zlomky dnešních cen. Jak chcete vydělávat na něčem, co je zadarmo?

Desítky profesí ztratí smysl. Například dělníci u pásů, experti upozorňují, že možná i prodavačky a prodavači nebo řidiči. Práce bude dost, ale zvládnou se všichni lidi rekvifikovat? Za čtyři roky se údajně může každý naučit jednoduché programování na profesionální úrovni a psát programy pro chytrá města. Ale co ti, které to bavit nebude? Jaké budou platy v jiných povoláních, například v sociálních službách?

Co provedou technologie se sociálními nerovnostmi? **Technologie jsou považované za obrovský generátor nerovností.** Skutečný prospěch z technologií zatím mají hlavně lidé ve vrchních patrech společnosti.

A tak si musíme předně říct to hlavní: Proč vlastně máme technologickou revoluci podporovat? Co je konečný cíl?

Kvalitnější život. To znamená:

- Lidi pracují kratší dobu a méně namáhavě.
- Musí méně dojíždět za prací.
- Udrží nebo zvýší si životní úroveň.
- Mají dost možností pro tvůrčí využití volného času.
- Žijí v bezpečnějším prostředí.
- Podstatně méně devastují přírodu.
- Prostě jsou maximálně spokojeni a žijí s vědomím, že zanechávají společnost i přírodu v tom nejlepším stavu pro lidi, kteří přijdou po nás.

Stát a politici mají co řešit. Dělat správnou politiku, protože tu technologie dělat neumějí. Na všechny otázky dnes odpověď neznáme. Jaká ale má být správná politika vím naprosto přesně. **Přínosy z technologií se musí přerozdělovat ve prospěch všech.**

Efekt chytrých měst – chytrý venkov

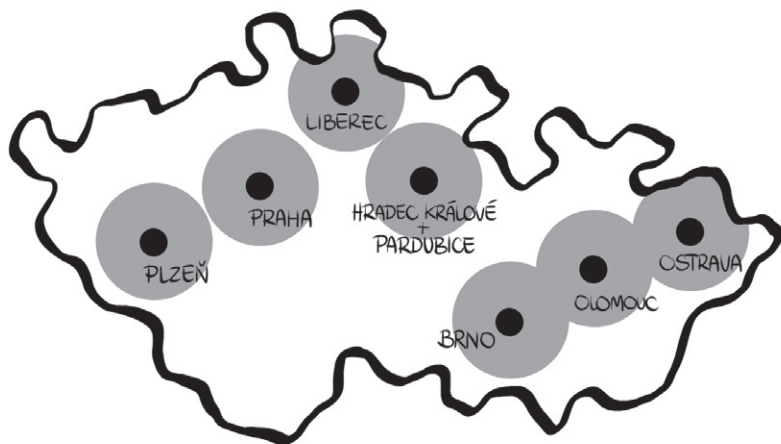
Tak jsme se dostali od chytrých měst k chytré zemi. Záměrně. **Smart cities** je módní pojem, který ale trochu ignoruje, že technologická proměna se vůbec netýká jenom měst. Neměla by motivovat další stěhování lidí z venkova. Možná právě naopak. Zlepší i život mimo město. Dramaticky. Odpadkové

kontejnery, které hlásí, že jsou naplněné, mohou být všude. Inteligentní osvětlení, chytré domy, kontrola ovzduší a hladká doprava taky. Do města za zábavou, prací nebo službami to bude pár minut. E-government by měl být na venkově stejně samozřejmý jako v metropoli. Už dnes může třeba stavební inženýr vytvářet projekt na šumavské chatě, aby ho okamžitě poslal na druhý konec světa. A to je začátek, jednou bude práce vypadat tak, že čtyři hodiny kontrolujete přes tablet provoz ve výrobní hale vzdálené 200 kilometrů.

Žádné dlouhé cestování, žádná izolace, víc času pro rodinu, podpora lokálnímu podnikání. A přitom celý svět po ruce.

SEN O ŽIVÉM VENKOVĚ

Zarazila mě jedna taková divná mapa Česka. Samá bílá a světle šedá místa a jenom sedm tmavých skvrn. Ukazovala území, kde ubývá a kde přibývá lidí. Na tu mapu si vzpomenu, když slyším, že v posledních letech se máme fajn.

Asi jak kde. Těch šest tmavých skvrn označuje aglomerace, kam se lidi stěhují. Všechny ostatní regiony se vylidňují. Abyste to věděli přesně, lidí přibývá jen kolem Prahy, Brna, pak kolem Hradce Králové a Pardubic, Českých Budějovic, Liberce a Plzně. Naopak i Ostravsko, Zlínsko, Ústecko nebo Olomoucko lidi opouštějí. Není to úplně překvapení, trápí se tím dost zemí v Evropě, ale tak zlé jsem to nečekal. Já vím, řeknete, že všude je hezky. To jsou pocity lokálních patriotů. Mapa ale ukazuje realitu. Jak se lidi nakonec rozhodují. Z většiny země utíkají do několika center.

Tak jsem zapátral po nějakém výhledu do budoucna a Český statistický úřad takový má. A je to úplná pohroma pro všechny regiony. Je jenom jediná region, kde má v roce 2050 lidí přibývat. Kam se budou všichni stěhovat a mačkat se jeden na druhého a zacpávat auty každou silnici. Správně. Praha a její okolí. Střední Čechy.

Naprosto stejně to pak vypadá v malém, když se podíváte na mapy jednotlivých regionů. Tam zase mizí lidi z malých obcí pod 500 obyvatel do větších měst. Nebývalé příležitosti ve městech totálně válcují český venkov. Důvody, proč lidé prchají do velkých měst, se všude opakují. Nedostatek lokálních pracovních míst, nízké platy, strašná dopravní obslužnost, horší dostupnost vzdělávání, zdravotnictví a kultury. Chce to fakt pořádnou odvahu stěhovat se z vesnice do velkoměsta, ale perspektivy tam jsou zatím zkrátka větší. Násobně.

A já přesto doufám, že výhled našich statistiků se nenaplní. Že v polovině století nebude žít ve městech 80 % lidí. A že nedopadneme jako některé

jihoevropské země, kde jsou za pár tisíc eur k mání celé neobydlené vesnice, které vypadají jako skanzeny. Zatím u nás pořád ještě žije v obcích do 3 tisíc obyvatel celá třetina lidí. To je velká síla.

Vědí, proč tam chtějí žít. Za hranicí velkých měst je fajn. Vědí to i lidi z města. Jsme velmoc v chalupaření, máme v Evropě nejvíc rekreačních nemovitostí na obyvatele, jsme národ houbařů, naše síť turistických tras je jedna z nejpropracovanějších na světě. Kouzlo našich vesniček, lokálky, kapličky, hrady a zámky, rybníky i venkovské hospůdky, to všechno je jedinečné. Venkov navíc pomáhá naší ekonomice, aby byla méně závislá, dává příležitost lokálním producentům a vytváří krajinu. Ale žít tam natrvalo není úplně pohoda.

Když jsme na jaře spouštěli EET pro maloobchod, ukázalo se například, jak strádají venkovské prodejny. Některé živoří. Jen v roce 2016 musely zavřít až tři stovky obchodů, ale ne kvůli EET. Proto, že si na sebe dlouhodobě nevydělají. Je to jako začarovaný kruh. Lidi jezdí pracovat a nakupovat do měst. Kvůli mizerné veřejné dopravě jezdí většinou autem. Všechno si přivezou. Ti, kdo zůstávají doma, pak prodejny neuživí, a tak nakonec nemají ani kde nakupovat. Vesnice tím ztrácí přirozené centrum a pospolitost se rozpadá. Všichni stále častěji jezdí do měst.

Starostové, kterým to pálí, začali obchůdky dotovat. Třeba ve Stříbrných Horách na Havlíčkobrodsku radnice vytáhla z kasy 36 tisíc. Jinde zadarmo pronajímají obecní prostory, aby prodejny ušetřily za nájem. Dotují obchůdkům energie. Objevil se dokonce projekt, který žádá, aby obchod

ve vesnici se stovkou obyvatel dostával roční dotaci 244 tisíc korun. Ale to všechno je spíš sociální služba. My potřebujeme něco jiného: nastartovat městečka a vesnice k úplně nové prosperitě.

Pár receptů už jsem tady v knížce zmínil. Všude bude internet a čím dál víc práce bude možné dělat na dálku. Proč se „potit“ ve městě, když na venkově pod stromem se bude pracovat líp a všechno bude možné snadno sdílet s celým světem. Na venkově se dá v klidu tvořit. A spojení s velkými městy i se světem pomohou vysokorychlostní tratě a kompletní síť dálnic. Modernizace společnosti venkovskému životu přeje jako nikdy dřív. Třetina lidí v naší zemi si ale zaslouží detailnější plán.

Co nejvíc bolí

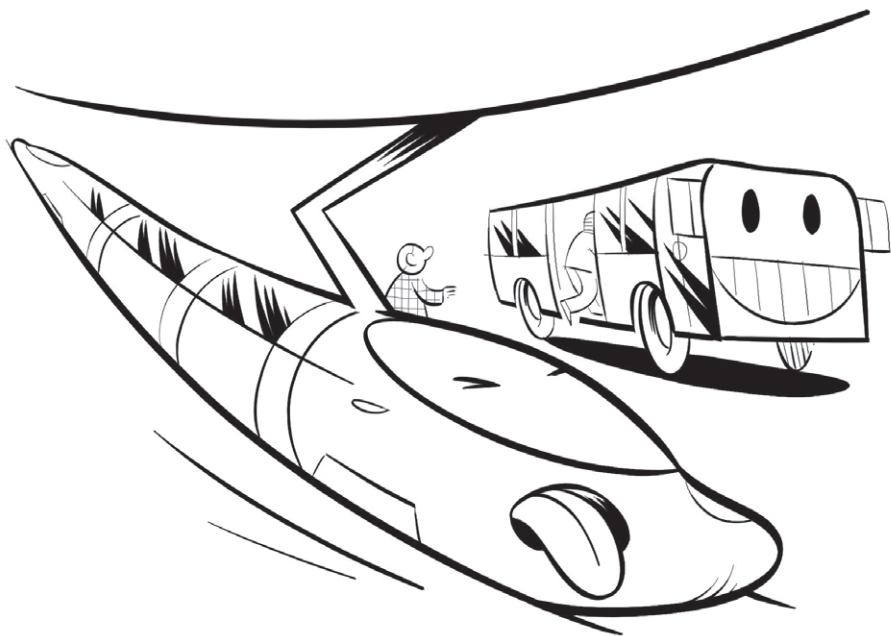
Zaprvé to chce konečně napravit venkovskou dopravu. V té je vážně chaos. Do zaměstnání nebo do školy dojíždí mimo své bydliště každý šestý obyvatel Česka. A doprava je uspořádána tak, že se bohužel chytlo úsloví: „Bez aut se na vsi neobejdete.“ Proč to tak musí být? Nebo proč lidi desítky minut vysedávají v čekárnách, než jim pojede přípoj? Proč jsou o víkendech stovky vesnic odříznuté od světa, protože nejede ani jeden autobus?

Na dopravní obslužnost přitom vydáváme miliardy korun ročně! Ale když Kaufland otevře logistické centrum za Prahou, musí lákat zaměstnance

na firemní dopravu, která by je svázela. Na venkově lidi zažívají kuriózní situace. No, spíš k naštvání. Narazil jsem na docela absurdní příklad. Poslední autobus z městečka do vsi odjíždí od nádraží v 18.05. Obvykle prázdný. V 18.15 pak přiveze lokálka z práce spoustu lidí, kterým už žádný další přípoj nejede. Před nádražím na ně čekají příbuzní s auty, protože jinak se domů nedostanou. To je neuvěřitelné plýtvání.

Tak to bude třeba lépe zorganizovat. Doprava z obcí do měst musí být rychlá, nejradši bez přestupů a hlavně průběžná. Takže celý den? Přesně tak. To znamená chytrý intervalový systém, jak ho známe z veřejné dopravy ve velkých městech. Ve Švýcarsku takhle jezdí autobusy i po venkově, standard je víc než 10 spojů denně. Jezdí až do pozdního večera. Lidi pak mohou vyrazit do městečka za kulturou nebo za přáteli na večeři. A samozřejmě se jezdí i o víkendech. Autobusy a železnice si ve Švýcarsku nekonkurují, jízdní řády jsou úřední a sestavuje je stát. Autobusy na vlak čekají, vyjíždějí od železničních stanic a tam taky končí. Neexistují souběžné spoje, tedy autobus i vlak ve stejném směru a ve stejný čas. Proč taky? Zbytečné utrácení.

Něco podobného je u nás odjakživa logistická potíž. Ale ve 21. století bychom to už měli vyřešit. Víte, na co myslím? Na analýzu dat. Tím se musí začít. Jde o to shromáždit obrovské množství informací o skutečných dopravních potřebách lidí na venkově. Nemám na mysli jen nějakou anketu mezi cestujícími. Budeme vědět, kolik lidí přesně dojíždí do školy, do práce, nakupovat, k lékaři, za kulturou a sportem. Odkud a kam jezdí. Kdy. Kdy jsou

ordinační hodiny. Jak je zorganizovaná pracovní doba ve firmách. V kolik končí program kina a tak dále. Nebudou to jen odhady, jak je vidí vzdálené kraje nebo dokonce Praha.

A tomu se pak přizpůsobí dopravní služby, trasy linek, intervaly i návaznosti. Tam, kde se nevyplatí velké autobusy, nastoupí mikrobusy.

Obce se taky budou moci dohodnout a vytvořit s podporou státu vlastní dopravní mikrosystémy.

Další trápení jsou školy. Mladé rodiny udrží v obcích jediné dostupné základní školství, školky a jesle. V každé malé vsi být nemohou a nikdy ani nebyly. Vsadil bych ale na nápad, kterému se říká „svazkové obce“.

„Svazkové“ školy, školky i jesle jsou v zahraničí docela vyzkoušené. Několik obcí se dohodne, kde škola bude, a o náklady se spravedlivě podělí všechny. I o náklady na dopravu dětí. Jasně, myslím na školní autobusy, jaké jezdí například v USA. Bezpečné, spolehlivé, s vyškoleným personálem. U nás známe většinou jen dopravní označení školních autobusů, když děláme zkoušky v autoškole. Na silnici je skoro nikdo neviděl. Školní autobusy pak mohou obce využívat i k cestám dětí na sportovní akce nebo za kulturou. A to i o víkendu. Hodně dětí na malých vsích je o sobotách a nedělích odříznuto od kamarádů. To je nakonec příkopová k počítačům a máme tu závislost jak vyšitou.

Podobné je to ve zdravotnictví. Podpora zdravotních středisek a praktických lékařů na venkově je absolutní priorita, ale přesvědčit dneska doktora, aby tam šel sloužit, to je kumšt. Stát může přispívat dlouhodobými půjčkami nebo bankovními zárukami na vybudování ordinace, zdravotní pojišťovny by měly poskytnout lepší podmínky lékařům v hůře dostupných lokalitách. Ale hlavně se musí zase domluvit obce, co doktorům nabídnout. Pak zorganizovat dopravu a zase se spravedlivě rozdělit o všechny náklady.

Rušný venkov? To není nesmysl!

Tohle všechno je ale jenom začátek. První podmínka, aby vesnice a města fakt žily. Tady je pár dalších nápadů.

Kdysi mívala každá vesnice přirozené centrum. Faru, kostel, školu a hospodu. Dneska by pro začátek stačily aspoň ty obchody. Aby se jim líp podnikalo, **obchody by měly zároveň fungovat celý den i jako pobočka České pošty**, podobně jako v sousedních zemích nebo ve Velké Británii. Stanou se tak středobodem obce.

Podnikatelské dotace budou mířit přednostně do obcí pod 5 tisíc obyvatel. Zaprvé kvůli zaměstnanosti, to je jasné. Ale i kvůli životu v obcích. Bez drobného podnikání, rodinného podnikání, služeb, řemesel, farem, pěstitelů a cestovního ruchu jsou vesnice určeny k pomalému zániku.

Obcím by se měly vrátit podíly na daních z příjmů fyzických osob, které v nich sídlí. To by radnice nakoplo, aby pomáhaly vzniku nových firem.

Stát vybere zvlášť zanedbaná území, kde by mohly být zavedeny daňové úlevy a další výhody pro podnikání. To je běžné například v Itálii, kde taky zápasí s vyliďňováním některých regionů.

Obce budou mnohem více vydělávat na cestovním ruchu.

To je neskutečný zdroj peněz. Z každé stokoruny, kterou turisté v Česku utratí, jde 41 korun státu na různých odvodech. Ročně to dělá asi 100 miliard korun, jak spočítala poradenská společnost KPMG. To je síla, co? Návratnost investic je úžasná. Statisíce pracovních míst. Jenže naše

organizace cestovního ruchu zatím obce moc nemotivuje, aby hrnuly peníze do agroturistiky, cyklostezek, přírodních parků, rekonstrukce památek nebo ubytování a restaurací. Jen zlomek peněz, které turistika vynáší, se totiž od státu dostane do obecní pokladny. Tak to se musí taky napravit. Investice do cestovního ruchu budou proudit ze čtyř zdrojů: od státu, podnikatelů, neziskovek i obcí. Všem se to bude rentovat. Když přispěje obec a místní podnikatelé, pak přispěje i stát. Česká krajina má fantastický potenciál a turismus navíc zlepšuje image naší země ve světě. Cestovní ruch bude v roce 2035 strategickým odvětvím naší ekonomiky. Snad všichni taky najdou společnou řeč a citlivě do něj začlení i nádhernou přírodu v chráněných krajinných oblastech a národních parcích. Zatím se o to všichni jenom hádali do krve: buď příroda, nebo turisté, ale my máme řešení. Otevřeme přírodu šetrnému turismu i v národních parcích.

Kreativní obor

Asi vám v té mojí vizi venkova ještě něco chybí. Ale nezapomněl jsem. Na tom oboru jsem přece budoval své podnikání. Je to srdeční záležitost. Ano, zemědělství. Z mnoha vesnic úplně zmizelo. A to je průšvih, aby bylo jasno. Kvůli krajině, pracovním místům, ale hlavně kvůli bezpečnosti celého národa. Pěstování a chov nás živí.

90%

Takže české zemědělství musí být zase soběstačné. To je úkol na celou generaci. Aspoň 90 % potravin si musíme umět opatřit sami. Můžeme čekat prudké změny klimatu, epidemie, nové nemoci živočichů i rostlin, válečné konflikty. Doufám, že ne zrovna u nás, ale celosvětově. A pak nebude co dovážet. Navíc jsou naše potraviny vždycky čerstvější a po silnicích nemusí jezdit tisíce kamionů potravin z ciziny. A jak dobře víme, kupujeme potom

zboží, které by v západních zemích nikdo nejedl, a přezdívá se nám smetiště Evropy.

Bohužel, dneska se míra naší soběstačnosti pohybuje jen kolem 70 %. Zavařili jsme si tím, jak nesmyslně rozdělujeme zemědělské dotace. Tak třeba pro dotace na ekologické zemědělství máme dneska vyčleněno 12,5 % půdy, ale jenom půl procenta produkce jsou ekologické potraviny. Takže poměr je 25:1. V Německu je to 6:5. Anebo dotace na chov dobytka. U nás ji dostanete, když chováte víc než 30 krav na 100 hektarů. V Rakousku musíte mít aspoň 80 krav. Jsou totiž dotace a dotace. Podnikatelé v zemědělství, kteří toho moc nepěstují ani pořádně nic nechovají, ti kasírují automatické platby za zemědělskou plochu a ubírají peníze těm druhým. Poctivým zemědělcům, kteří opravdu hospodaří.

Takže s dotacemi úplně jinak. Aby naše zemědělství prosperovalo, tak farmy, které nevyrábějí a nezaměstnávají lidi, dostanou podporu minimální. Naopak ty, které chovají zvířata a pěstují plodiny, budou mít podporu větší. Aspoň polovina všech dotací půjde přímo na pěstování náročných plodin, jako jsou ovoce, zelenina, chmel nebo brambory, a na chov hospodářských zvířat – krav, prasat a drůbeže. Ten totiž od roku 2004, kdy jsme vstoupili do EU, klesl dokonce na polovinu. A to nakonec devastuje přírodu. Vyčerpaná půda bez bioložek nedokáže zadržet vodu v krajině.

Až budeme chovat víc hospodářských zvířat, bude se taky pěstovat víc jetele, vojtěšky a dalších krmných plodin, což je zase ekologický bonus. Mají totiž velký kořenový systém, který zúrodnuje půdu. Ta pak drží vodu,

lépe poutá dusík ze vzduchu a můžeme razantně snížit průmyslové hnojení a kontaminaci podzemních vod. Naopak by se určitě zmenšily plochy obilovin, které se víc hnojí, a ještě každý rok miliony tun vyvážíme do zahraničí bez přidané hodnoty. Jako nějaká rozvojová země.

Co by to všechno udělalo s pracovními místy? No paráda! V současnosti pracuje v českém zemědělství asi 100 tisíc lidí, ale zvýšením soběstačnosti na 90 % se objeví minimálně 25 tisíc míst. A dalších 20 tisíc u dodavatelů a zpracovatelů.

Pak věřím, že si mladí lidé trochu opraví svůj názor na zemědělství. Špatně se učíš, tak jdi ke kravám, už totiž absolutně neplatí. Když se farmářů zeptáte, kolik mají ryze manuálních zaměstnanců, lidí, kteří celý život neodloží vidle, často řeknou, že ani jednoho. Vždyť dnes už máme kombajny bez kombajnérů, řízené satelitem. Moderní stroje a technologie, počítačové řízení, kolikrát až vědecká péče o rostliny i zvířata a zároveň zodpovědnost za krajinu udělaly ze zemědělství kreativní obor. Navíc je to obor extrémně perspektivní v našem nejistém světě, protože potraviny budou lidé kupovat vždycky.

Víte, co je na venkovském životě nejlepší?

No přesně to, co vidíme v německých nebo britských filmech a seriálech. Pořád se něco děje. Lidi se potkávají, když se zajímají o včely, houby, pěstování ovoce, místní historii, stará auta, cyklistiku, tancování, šachy,

pořádají se výstavy psů a koček, hudební minifestivaly, co si vzpomenete. Nemusí se pořád jezdit do města, lidi jsou aktivní, protože na venkově vám nikdo nepřinese všechno až pod nos. Anonymita a lhostejnost neexistuje, lidi žijí pospolu. A to se z našich vesnic ztrácí, jak se lidi stěhují do měst. A lidi se stěhují do měst i proto, že komunitní život nějak zvadnul.

Tak třeba dobrovolnictví. Potřebná věc, naprosto běžná v Německu, Nizozemsku nebo v Británii. Tam dobrovolníci pár hodin týdně pomáhají v nemocnicích nebo pečují o staré lidi doma. A někdy tvoří až třetinu zaměstnanců. Mají svůj management a vedoucí centra dobrovolnických služeb je v top managementu zdravotnického zařízení. Dobrovolníci to samozřejmě nedělají zadarmo, ale přivydělat si není to hlavní. Je to prostě samozřejmé jako se chodí do školy nebo do práce. Pomáhat svým sousedům, to je normální.

Lidi tam taky hodně hlasitě mluví radnicím do řemesla. Ty mohou například část rozpočtu dát k dispozici, aby všichni hlasovali, do čeho se má investovat. To jsou pak úplné politické kampaně. Občanské spolky se nebojí s radnicí hádat a nenechají starostu vydechnout.

Když to porovnám s námi, musím říct, že tady je celkem mrtvo. Čest výjimkám. My přitom máme tradici a velký základ. Česko je fenomén vesnických fotbalových klubů. Je v nich odhadem čtvrt milionu lidí. A pak jsou dobrovolní hasiči. Další fenomén. 350 tisíc lidí. 90 tisíc myslivců, kteří se starají o krajinu. Kde to funguje, tam se třeba na fotbalových hřištích potkává půlka vesnice a fotbalisté vymýšlejí zábavu i pro děti. A já mám sen, že starostové budou přesně tohle podporovat. Tady mají dotace smysl.

Bude to totiž inspirace pro všechny, které něco baví. Pak se objeví zahrádkáři, spolky maminek nebo dětské kluby. Lidi se najednou začnou víc zajímat, jak to jejich radnice vlastně myslí. Přijdou noví mladí politici. A možná začne lidí na venkově zase přibývat, protože... Za hranicí velkých měst se žije fajn.

SEN O SLUŠNÉM PODNIKÁNÍ

František Piškanin je frajer. Šéf skvělé logistické firmy Hopi. Moc ho obdivuju. Povídali jsme si o podnikání a tady jsou tři jeho myšlenky, co jsem si musel napsat:

„Pracuj, podnikej, zaměstnávej lidi, dej jim výplaty. Dvacet pět let podnikám a lidi nedostali o minutu později výplatu. Jestli zaměstnávám lidi, a chci se někam dostat, tak musím s lidmi komunikovat. Bez lidí se nedostanu nikam.“

„Potřebujeme schopné lidi. Potřebujeme lidi, kteří jsou ochotní makat, jít za tím a rozumějí tomu. Co pro to můžu udělat sám? Sám pro to můžu udělat jen to, že přijdu do své firmy, do rodinné firmy, kde mám dva syny, a půjdu příkladem svým lidem. Co řeknu, to platí. Musím to odmakat. A když něco pokazím, tak to spravím. Jsme jenom lidi. Ale nebudu to házet na druhé.“

„Daně se musí platit. Vždyť je to normální. Nenormální je to, že to, že třicet let po revoluci se bavíme o tom, jestli je, nebo není normální podnikat a platit daně. Daně jsou základní pilíř státu, jeho ekonomiky, je neměnný.“

Takhle podle mě mluví podnikatel. František Piškanin se dostal hodně daleko. Jeho firma Hopi je mezinárodní kolos, který zajišťuje zásobování,

dopravu nebo skladování skoro v celé střední a jihovýchodní Evropě. Proniká i na Západ. Ale vyrábí třeba taky jogurty. Je to podnikatel roku, dostal státní vyznamenání a celý holding vybudoval od roku 1992 od píky.

Na takových lidech a takových firmách bude stát naše prosperita. To je můj sen.

Budou to firmy české. Česká síla. Zatím se dá u nás mluvit spíš o mimořádné síle zahraničního kapitálu. V podnicích kontrolovaných zahraničními vlastníky pracuje 900 tisíc lidí, to je třetina všech zaměstnanců. Vyprodukují skoro polovinu přidané hodnoty. Ale taky každý rok vyvezou přes 200 miliard korun na dividendách. Loni to bylo dokonce 289 miliard.

A má to ještě na jeden háček. Největší podíl zahraničního kapitálu u nás ovládají nizozemští vlastníci. 12 procent. Ale často jsou to Češi, kteří tam jenom umístili své firmy. Některé proto, že Nizozemcům se třeba povedlo snížit administrativní zátěž o 25 %. Ale taky proto, že Nizozemsko se řadí mezi daňové ráje.

Nemluvě o těch, co se schovávají v dalších daňových rájích. Přes 13 tisíc českých firem tam má vlastníky. To je dost, co? Stát kvůli tomu přichází o desítky miliard korun ročně. Absurdní je, že vlastníci z daňových rájů od Česka často chtějí peníze. Jejich firmy mohou bez větších bariér čerpat podpory, granty, dotace. Ubírají tím zdroje českým podnikatelům, kteří platí daně a investují své zisky doma.

Nejsem proti zahraničnímu kapitálu. Naopak. Nežijeme na pustém ostrově. Zahraniční vlastníci pomohli rozjet naši ekonomiku po roce 1989.

Investují. Přivázejí i know-how. Někdy. Mají vyšší produktivitu. Ale měli bychom si taky říct, že podpory, granty a dotace by měly dostávat hlavně české firmy, a ne jen zahraniční. Nechceme být banánová republika, takže firmy z celého světa u nás mají najít něco úplně jiného než daňové prázdny a subvence. Měly by najít vzdělané, kvalifikované a kulturní lidi, rozumné daně i sociální odvody, transparentní prostředí a jednoduchá pravidla. To má nabízet vyspělá země, aby se do ní investoři hrnuli. Ale podporovat má hlavně své domácí podnikatele, především malé a střední podnikatele a živnostníky.

I slavné české firmy totiž vznikly v malých dílnách. Laurin & Klement začínali se třemi dělníky v pronajaté dílně na mladoboleslavské periferii. Juta byl původně spolek malých výrobců textilu. Koh-i-noor vlastně začal už kolem roku 1800, když Josef Hardtmuth vynalezl způsob výroby umělé tuhy, který se používá dodnes. Jeho synové pak pokračovali. A Baťa? Budoucí korporaci založili tři sourozenci Baťové v roce 1894 a po šesti letech měla firma teprve 120 zaměstnanců. Normální střední podnik.

Síla je v rodinách

Většina těch firem měla společného ještě něco. Byly to české rodinné firmy. Koh-i-noor nebo Juta jsou dodnes. Máme jich stovky. Brano, Kofolu, Madetu, TOS Varnsdorf, Ravak, Unicorn... To jsou jen ty nejznámější. A desítky tisíc

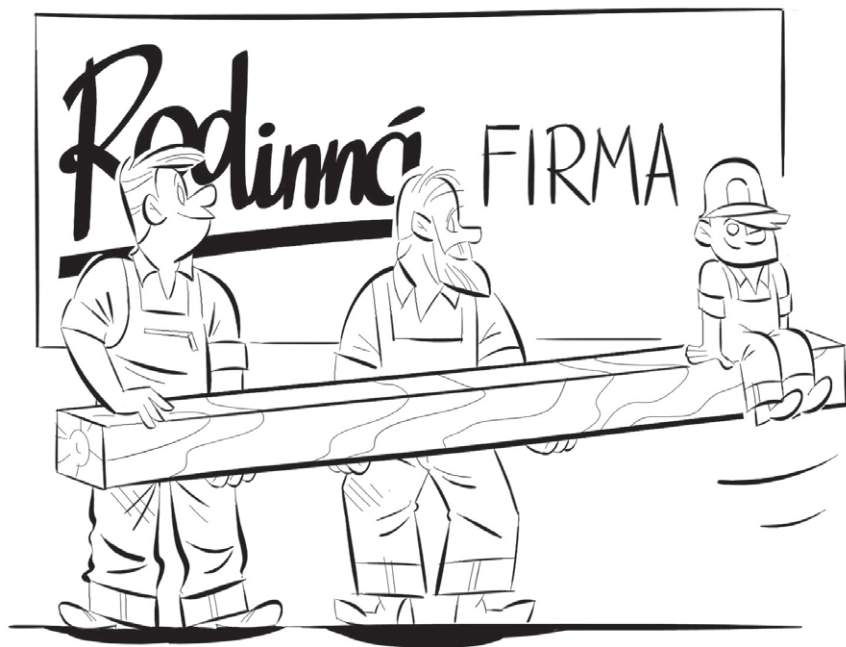
malých rodinných živností. Zase vznikají dynastie. A to je jedna z nejlepších zpráv, kterou pro vás mám.

Zaujal mě třeba příběh paní Zuzany Ceralové Petrofové. Mistrovské klavíry Petrof každý asi zná. Tak tahle firma vznikla v roce 1864 a dneska už ji řídí šestá generace rodiny. Kromě paní Petrofové tam pracují její rodiče, sestra, dcera i zeť. Podnik přečkal okupaci, znárodnění, hospodářské krize, útoky světových konkurentů, levnou asijskou produkci. Vždycky našli cestu, jak přežít. Mají 630 tisíc zákazníků a devadesát procent hudebních nástrojů exportují. Hrají na ně i hvězdy jako Paul McCartney, jsou v rezidencích Billa Gatese a dalších světových prominentů. Říká se, že ta piana mají nádherný romantický zvuk, a přiznám se, že já to taky tak cítím.

Petrofové celých 150 let platí daně doma a tady mají také svůj výzkum a vývoj. Všude se hlásí k tomu, že jsou z Hradce Králové, a když obchodují ve světě, jako dárky vozí krtečka, český křišťál a Becherovku. Petrof je světová značka první kategorie a české rodinné stříbro, jako když vyšije. A my? Když vláda uvolnila peníze na nákup hudebních nástrojů pro ambasády, spousta jich nakoupila od zahraniční konkurence. A videoklip, který má představovat Českou republiku, natočilo ministerstvo zahraničí tak, že začíná záběrem na americký klavír Steinway. Šílené. To téhle skvělé české firmě fakt nepomáháme.

Víte například, že nejstarší naší rodinnou firmou je kamenický rod Pánků? Já to až donedávna vůbec netušil. Od 17. století až doposud se desítky

generací této rodiny věnují kamenosochařskému řemeslu. Je neuvěřitelné slyšet příběh o tom, jak pradědové, dědové i současná generace tohoto řemeslného klanu opravovali například svatovítskou katedrálu. O takovýchto podnikatelích bychom měli učit ve školách.

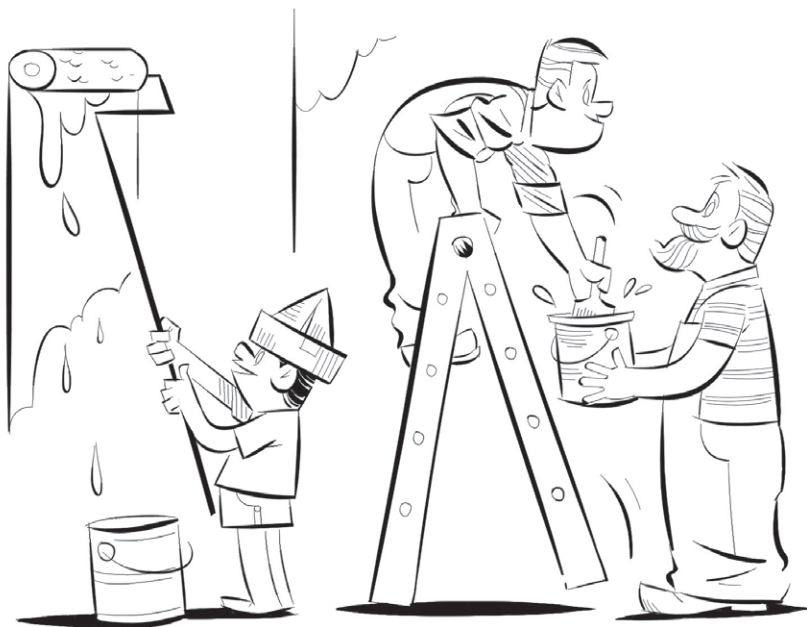
Domácí rodinné podniky jsou totiž základ hospodářství a záruka jeho kontinuity. Proč?

- Když přijde krize, vydrží. Nadnárodní koncerny utečou do levnější Asie, ale rodinné firmy ne. Dokážou udržet podnikání nad vodou, protože tam musí udržet i rodinu. Značku a tradici. Zůstávají doma.
- Udržují život regionů a doplňují nabídku velkých korporací. Z Číny můžeme importovat ledacos, ale ne klempíře, malíře nebo tesaře. A už vůbec ne to, co chceme naopak vymýšlet. Unikátní výrobky z České republiky.
- Bývají férovější ke svým zaměstnancům. A ti jsou zase loajálnější.
- Dovedou se přizpůsobit změnám a poptávce rychleji než velké mezinárodní společnosti.
- Polovina rodinných firem zaměstnává své děti krátce po dosažení dospělosti. Poskytuje jim praxi během studia. Dvě třetiny majitelů chtějí firmu jednou předat svým dětem.
- A hlavně: rodinné firmy reprezentují to nejcennější, co společnost má. Hodnotu poctivé práce. Solidaritu a spolupráci mezi generacemi. Respekt mezi zaměstnanci a majiteli. Odpovědnost, od které se neutíká, i když se zrovna nedaří. Mají proto větší důvěru obchodních partnerů.

Bohužel, generace, která se pustila do podnikání v devadesátých letech, stárne. Předseda Asociace malých a středních podniků a živnostníků Karel Havlíček to označuje za jedno z nejpálčivějších témat současnosti: „Ti, kdo

tehdy začínali, věděli, že jdou do obrovského rizika a nepohodlí. Mladí dnes mají ale možnosti dobrého výdělků třeba i v zahraničí nebo u velkých zavedených korporací, kde nemusejí podstupovat tak velké riziko jako jejich rodiče.“

A tak jestli chceme mít prosperující ekonomiku, ale i nějakou národní hrdost, s rodinnými firmami budeme zacházet jako s rodinným stříbrem.

Zatím o nich rádi hovoříme, hezky to zní, každý to uznává, ale moc jim nepomáháme. My dokonce nemáme ani jejich zákonnou definici, abychom je mohli podporovat. Tak tím bych začal. Zavedeme institut rodinných firem, jak se osvědčil v několika evropských zemích.

A půjdeme ještě dál. V zákoně vymezíme nejen pojem rodinný podnik, ale i rodinnou živnost a rodinnou farmu. Podle Asociace malých a středních podniků a živnostníků by pak rodinné podnikání mohlo mít následující podobu:

- Rodinnou firmou by se stala obchodní společnost, jejíž podíly by vlastnili z nadpoloviční většiny členové jedné rodiny.
- Rodinnou živností by bylo živnostenské podnikání, na kterém by se svojí prací anebo majetkem podíleli nejméně dva členové rodiny.
- Rodinnou farmou by pak byla zemědělská výroba, na které by se svojí prací anebo majetkem podíleli nejméně dva členové rodiny.

Pro takové firmy, velké i malé, vymyslíme zvýhodněný režim podnikání, investičních pobídek, grantových programů a státní i obecní podpory. Budou mít přednost, protože je to záruka našeho živobytí.

Bude to ale stačit, aby děti od rodičů rády přebíraly fungující podniky, inovovaly, zaměstnávaly další lidi a platily daně? Sotva. Poctivým podnikatelům dneska dlužíme mnohem zdravější pravidla podnikání. A to všem, nejenom rodinným firmám.

Jak prospět podnikání

Popisovat všechny starosti podnikatelů a živnostníků, to by vydalo na samostatnou knížku. Oni sami většinou říkají, že finanční zátěž není hlavní problém, že ten hlavní je komplikovaný vztah se státem. A že nejlepší by

bylo, kdyby stát do podnikání moc nemluvil. Ať stanoví výhodná pravidla hry a nechá lidi pracovat. Tak víte co? Úplně změníme prostředí, ve kterém se budou pohybovat. Nápadů je fakt dost. Podnikatelům a živnostníkům se budou určitě líbit. Ale přečtěte si to všichni, třeba zjistíte, že podnikání dneska není úplně sranda. A že zaměstnavatelů si máme víc vážit.

Elektronická komunikace

V roce 2035 bude fungovat úplně nový vztah mezi státem a podnikateli. Samozřejmě plně elektronizovaný. Ale do detailu. Dneska kolují drsné historky, jak na některé úřady podáváte žádost elektronicky přes datovou schránku, a pak jdete koupit papírový kolek a pošlete ho poštou. Neuvěřitelné.

Máme nesmírně komplikovaný odvod daní a sociálních plateb. Podle některých studií potřebujeme pro zpracování daňových dokumentů průměrně přes 200 hodin ročně. To je fakt dost. Menší firmy musejí vynakládat desetitisíce za daňové a účetní poradce.

Tak tohle skončí. Daňový zákon už měníme teď, aby byly daně přehledné a jednoduché. Jejich výběr nebude podnikatele zatěžovat. Stát dostane potřebné informace, sám vyměří daň a podnikatel ji jenom zkontroluje. A živnostníci budou všechny daně odesílat jen jedním převodem.

Všechno má být jednodušší

Všechny informace, které podnikatelé předávají státu, musejí být na jednom místě a sdílené. Nikdo je nebude posílat deseti různým úřadům. Údaje, které dnes podnikatelé zasílají několikrát za rok, se odešlou jenom jednou a žádný další úřad už je pak nesmí znovu vyžadovat.

Každý bude mít po ruce elektronickou knihovnu. Po vložení kódu se tam zobrazí předvyplněné dokumenty. K dispozici bude elektronický budiček. Na počítači nebo telefonu uvidíme upozornění, že máme odeslat konkrétní dokument, a čas, který zbývá.

Úplně se změní termíny. Zakládání firmy dnes trvá aspoň tři týdny, a proto v téhle disciplíně uzavíráme první stovku zemí světa. Elektronicky to bude vždy do 24 hodin. A stát bude muset o jakékoli žádosti podnikatele rozhodnout do 30 dnů. Mlčení znamená souhlas.

Předpisy musí být přehledné a zdarma

Všechny zákony, vyhlášky a předpisy by bylo dobré zredukovat o půlku. Je jich moc. A za některé musí podnikatel státu dokonce platit, aby se do nich vůbec mohl podívat. Třeba za technické normy vydávané státem. Předloňský rok jsme vyhlásili Rokem průmyslu a technického vzdělávání, ten minulý Rokem řemesel, ale, asi abychom tomu fakt pomohli, zároveň resort průmyslu tyhle

poplatky zvýšil na dvojnásobek. Pro malé konstrukční kanceláře, vývojáře a techniky to byly desítky tisíc korun navíc.

Takže všechny předpisy i normy musí být taky na jednom místě. Stále aktuální. A jasně, že zdarma.

Všechny změny taky musí vstupovat v platnost jen jeden den v roce. Prvního ledna. Firmy totiž dnes nestačí změny sledovat a raději platí za drahé konzultanty. Součástí státního servisu bude i bezplatné poradenství, jak předpisy aplikovat.

Změní se zmatený asi stokrát novelizovaný živnostenský zákon a vše spojené s provozováním malé provozovny. A nebude to kosmetická změna. Naše legislativa vytváří liberální prostředí tam, kde je třeba regulace, a naopak komplikuje vstup do podnikání tam, kde je to úplně bezproblémová živnost. Prokázat kvalifikaci v řadě řemeslných profesí není vůbec potřeba, ale k otevření malé cukrárny potřebujete víc jak dvacet povolení.

Jedno místo pro všechny podpory

Všechny granty, dotace a podpory se budou vyřizovat na jednom úřadě pro podporu podnikání. Exportní, inovační i zaměstnanecké. Nikdo nebude běhat po pěti ministerstvech a deseti fondech a ještě po krajích. Pak se bude státu taky dobře vyhodnocovat, jestli dotace vůbec k něčemu jsou.

Výhody pro spolehlivé plátce

Vznikne seznam spolehlivých plátců. Garantuji vám, že na něm budete chtít být všichni, kdo podnikáte. Vykazujete všechno řádně a platíte státu v termínech? Fajn. Tak teď ty výhody. Nebudou žádné kontroly. Vůbec. Budete si sami moci nastavit režim odvodů a sami přímo vyměřovat daně a vratky. Pokud uděláte drobnou chybu, nebude vám nikdo vyměřovat sankce. Pro banky a obchodní partnery budete skvělými zákazníky, nebudou po vás vyžadovat potvrzení o bezdlužnosti.

Jenom jedna kontrola

Když máte běžnou maloobchodní provozovnu, můžete dneska čekat až třicet státních kontrol. To je neúnosné. Do firmy, kterou jednou navštívila státní účelová kontrola, už žádná další z jiného úřadu nepřijde. Stát si před kontrolou bude muset sám zajistit součinnost ostatních úřadů. A závěr jedné kontroly musí být všeobecně platný.

První tři roky v pohodě

Jestli jste nováčci mezi podnikateli a živnostníky a nikdy jste nepodnikali, budete mít v prvních třech letech volnější režim. Zjednodušené výkaznictví a minimum kontrol, když budete všechno řádně elektronicky vykazovat.

Firmy ve školách

Je třeba přestat pouze mluvit o tom, jak mají školy spolupracovat s praxí, ale začít konečně něco dělat. Především začneme firmy motivovat. Když budou zaměstnanci učit na školách, vést studentské práce nebo spolupracovat na praktické výuce, firma si odepíše z daní částku odpovídající mzdě za dobu, kterou zaměstnanec žákům a studentům věnoval. A automatické bude i to,

že veškeré náklady spojené se vzděláváním zaměstnanců budou plně daňově uznatelné.

Tak co tomu říkáte?

Je to snad přehledné, jednoduché a férové jako EET. Mimochodem, právě k tomu elektronickou evidenci tržeb máme. Přehlednost, jednoduchost, férovost. To je EET. Kvůli EET mi nadávají v parlamentu i na sociálních sítích. To je politika. Nadávají mi i někteří lidi, mezi které jezdím. To je nepochopení. Ale tisíce jiných si zase éétéčko pochvalují, protože poznali, jaký má smysl: zavede pořádek a podpoří slušnost v podnikání.

Asi logicky čekáte, co o EET napíšu tady do knížky. Celý rok z toho byla politická šou, tak by bylo divné, kdybych to jen tak přešel. Ale víte co, já to nechám na jiných.

Docela z duše mi mluví majitel firmy Jablotron, pan Dalibor Dědek. Pan Dědek vybudoval svou firmu taky od nuly. Začali to čtyři lidi na půdě domku v Jablonci nad Nisou. Vymysleli elektronické systémy, které dneska dovedou ovládat chytré domy. Například. Dnes vyvázejí do 73 zemí světa a jejich nadace věnovala na prospěšné účely už 200 milionů korun. A Dalibor Dědek o EET v jednom rozhovoru řekl: „Já s EET nemám žádný problém. Bohužel základní principy demokracie se příliš nepotkávají s lidskou morálkou, a proto jsem si vědom toho, že je to tady potřeba. Nemyslím, že tím stát přehazuje své povinnosti na daňové poplatníky. Stát jsme my všichni. Za každým nemůže stát policajt. A to, že některé obchody kvůli zavedení elektronické evidence tržeb skončily, svědčí nějakým

způsobem o tom, že tam nebylo úplně všechno v pořádku. A ze svého okolí jsem zaznamenal názory, výborně, tak jsme se zbavili konkurence, která podnikání nedělala solidně.“

Líp bych to nevyjádřil. Zase pár slov podnikatele, o jaké se můžeme opírat.

Díl třetí

JAK TO VYHRAJEME

SEN O ÚSPĚCHU

Nebudu vám tady slibovat, že v roce 2035 doženeme Německo. Nedoženeme. Německo je gigant. Ohromný kapitál, nejvíc inovací v Evropě, statisíce mezinárodních patentů, silná střední třída, politická váha. To dělá z Německa raketu. Ale Švýcaři umějí lepší hodinky. Dánové a Italové lepší design. A naše firmy zase vyvinuly lepší antivirové programy. Avast má 400 milionů zákazníků. Znáte jinou českou firmu, která jich má tolik? V kybernetické bezpečnosti máme ambici být světovým lídrem.

A máme pár bonusů pro budoucnost:

- Strategickou polohu uprostřed Evropy. Právě přes nás povedou transevropské dopravní tepny.
- Můžeme být energeticky soběstační.
- Náš průmysl je provázaný s německým. A němečtí investoři jsou průkopníci v zavádění nových technologií a v digitalizaci výroby. Fakticky se tím některé naše podniky dostávají do technologické špičky.

- Můžeme se opřít o průmysl. Víte, že jsme nejprůmyslovější země v Evropě? Podle posledních statistik to tak vychází. Skoro polovina českého hospodářství je průmysl.

Jde o to, jaký průmysl to bude. Co myslíte:

- A)** Potáhnou ho zahraniční investoři, zahraniční patenty a subdodávky pro zahraniční značky?
- B)** Anebo to budou naše globální firmy, naše patenty a vynálezy, naše aktivita a energie?

Když se vrátím ke všem kapitolám, které jsem zatím napsal, vychází mi, že jsem vymyslel asi milion pracovních míst a utratil stamiliardy. Ale kdo četl pozorně, musí jasně vidět proč.

Chci, aby platilo za B).

Už jsem pochválil dost českých podniků, které se ve světě chytly. Tak přidám ještě jeden, protože ukazuje možnosti, které i malá země má. Úplně jsem žasnul při návštěvě v továrně GZ Media, to je v Loděnici u Prahy. Vůbec jsem netušil, že tam je největší výrobce vinylových gramodesek na světě. To v posledních letech frčí. Je to styl. Vzpomněl jsem si tam na všechny své staré lásky, co jsem jako student poslouchal na klasickém gramofonu. Deep Purple, Black Sabbath, Led Zeppelin...

Podnikatel Zdeněk Pelc se v devadesátých letech, kdy výrobci klasických gramofonových desek krachovali, zachoval jako vizionář. Věděl, že fabrika

desky umí, a pochopil, že zase přijdou do módy. Řekl, že Loděnice bude poslední výrobce gramodesek na světě, který to zabalí. A dneska se všechno obrátilo a je první. V Loděnici mají navíc supermoderní tiskárnu a dělají i DVD a nápadité obaly. Vyvážejí do 42 zemí světa a chtějí tam zakládat pobočky. Pracují i pro Rolling Stones nebo U2. Z těch technologií mi šla hlava kolem. A to je přesně naše cesta. Vizionáři, vytrvalci a technologie.

Na té cestě je spousta nástrah a nezodpovězených otázek. V přepočtu na obyvatele jsme druhý nejvýznamnější producent aut na světě, ale taky jsme na automobilovém průmyslu extrémně závislí. Co budeme dělat, pokud se dostane do krize? Co budeme dělat, až práci lidí začnou dělat roboti? Máme silný těžký průmysl a chemii, ale obě odvětví asi čeká trochu útlum. Čím je nahradíme? Chybí nám tisíce technicky vzdělaných profesionálů. Kde vezmeme lidi? Náš průmysl je neuvěřitelně energeticky náročný. Jak získáme dost energie? Výsledky našeho výzkumu podle mezinárodních patentů a licencí jsou podprůměrné. Jak rychle to můžeme napravit? Nedělám ramena, že znám detailní odpovědi. Ale vím o pěti podmínkách, bez kterých to vyhrát nejde.

Podmínka první: Průmysl 4.0

Svět se změnil. Je tady čtvrtá průmyslová revoluce. Průmysl 4.0. Tak se tomu říká, zní to prý sexy. No nic, snad si zvyknu. Ale fakt je, že počítače, komunikační technologie a automatizace nasadily šílené tempo. Co dřív trvalo dvacet let, trvá teď 20 měsíců, a všechno se propojuje. Dost rychle ztrácíme přehled, jestli zrovna v ruce držíme mobil, foťák, dálkové ovládání nebo tablet, co už vlastně umí naše auto a kdo všechno nás pozoruje.

Lidi si většinou pod čtvrtou průmyslovou revolucí představí továrny plné robotů, které někdo kontroluje z velínu. To je ale dost neúplné. Potkal

jsem se s panem profesorem Vladimírem Maříkem. To je světový expert v kybernetice a oboru umělé inteligence, má třeba pět amerických patentů. A ten mi to zkusil popsat. Není to zrovna látka ze třetí třídy. Když se to má vysvětlit aspoň trochu odborně, musela by se napsat věta jako takhle: „Složitě systémy se čím dál více konstruují jako systémy decentralizované, sestávající ze samostatně operujících prvků, vzájemně spojených prostřednictvím znalostí.“

Experti tomu rozumí, laikům dochází dech. Tak zkusím vysvětlit, jak tomu rozumím já.

Mrtvé věci ožívají. Internet, internet věcí, internet služeb jim umožnil komunikaci. A tak se spolu začínají samostatně domlouvat nejen lidi, ale i ledničky, soustruhy, roboti, auta, silnice, nedokončené výrobky nebo jenom jejich díly. Dokonce i suroviny. Do téhle diskuse se mohou přidat i naše plánovací díře, objednávky zboží nebo jízdní řády. A z dělníků se mohou stát tvůrci algoritmů.

Každý objekt fyzického světa bude mít svoje virtuální dvojče – softwarový modul v počítačové síti. V tom budou obsažené všechny informace o reálném objektu. Tvar, rozměry, jak má fungovat, z čeho je vyrobený, stáří i doba provozu. A taky pravidla chování: jak se dá vyrobit a co je k tomu třeba. Kam patří, kdo si ho objednal, jak se tam může dostat, kdy je to pro zákazníka nejlepší. A tihle dvojníci se spolu sami domlouvají, dávají si povely a pak dávají povely strojům. Profesor Mařík dal dost vtipný příklad:

Dvojník nedokončeného výrobku ví, že jeho výrobek by si měl ještě nechat vyvrtat díru o průměru 6 milimetrů a nabarvit se namodro. Ví taky, že díru mu může udělat některá z pěti vrtaček na dílně. Tak pošle žádost dvojníkům všech pěti vrtaček a zeptá se jich, která z nich je volná a která vyvrtá díru nejlevněji. Vybere si vrtačku a kontaktuje dvojníky všech vozítek na dílně, aby se dohodli, které nejrychleji a nejlacněji přepraví nedokončený výrobek k vybrané vrtačce.

A teď si to představte ve velkém, v každé fabrice a v celé zemi. A co to způsobí. No, dost věcí.

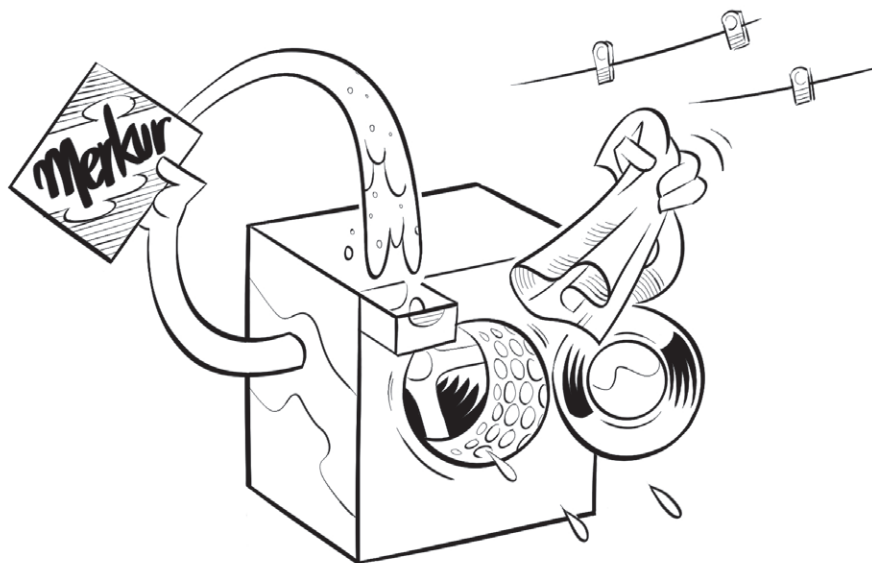
Zákazníci si sami mohou definovat, jaký chtějí výrobek. Každý může být trochu jiný. Vývoj, konstrukce, testování, prototyp, to všechno vzniká jenom v počítači. Mizí sklady, protože suroviny nebo polotovary přicházejí do dílny v přesně plánovaném čase a výrobky z ní okamžitě putují k zákazníkům. Stroje samy zjistí, že potřebují údržbu nebo opravu, a samy se dohodnou s jinými stroji, aby to udělaly. A člověk, který kontroluje tu jízdu, může sedět dvě stě kilometrů daleko na zahradě s tabletem.

Produktivita se prý zvedne o třetinu. Nejméně. Profesor Mařík mi vyprávěl o závodě Siemensu na výrobu spínačů v Ambergu. Díky postupnému přechodu na principy průmyslu 4.0 zvýšil produktivitu sedmkrát a počet zaměstnanců se zvedl o 2 procenta. Místo namáhavé monotónní práce u pásu dnes ale spíš kontrolují výrobu, a tak si asi dovedete představit, že jsou relaxovaní a spokojenější.

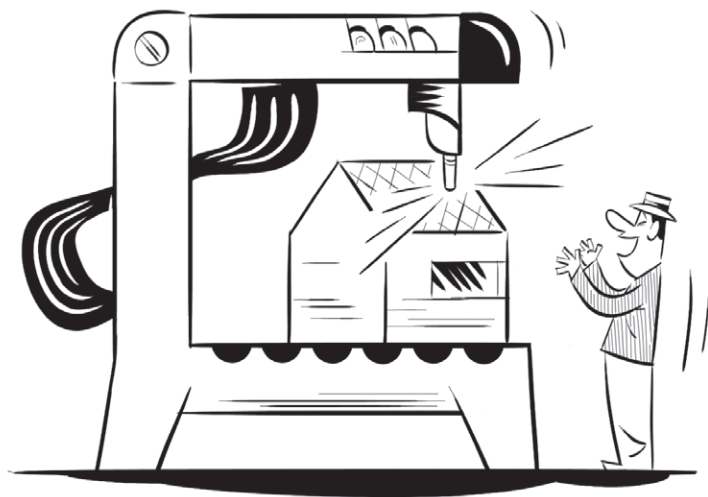
Zboží může být levnější, hodina práce robota totiž stojí až osmkrát méně než hodina lidské práce, jak si spočítal Volkswagen. Tím se zvýší poptávka

po dalších výrobcích nebo službách. Vyrobit kvalitní zboží doma může být najednou lacinější než v Číně.

Pračka ve vašem bytě se sama zkontroluje a objedná opraváře – anebo se spíš sama opraví a rovnou vypere. A my získáme čas. To je sci-fi, kterou jsme četli v knížkách, ale asi se jí dožijeme. Auta, která sama parkují, už máme. Ve skutečnosti to je revoluce pro celou společnost. Ale ne průmyslová. Totální. Zrovna průmysl je na to všechno připravený nejlíp. A my jsme průmyslová země. Co chcete víc?

K tomu se přidají úplně nové technologie. Vybral jsem si pro vás aspoň dvě, které mě baví. První je rozšířená realita. Asi jste si taky koupili něco z Ikey. Přivezete si domů vlastně skládačku a tu sestavujete. Někoho to baví. No a někdo tak šikovný není. Tak si nasadíte speciální brýle, ty samy zjistí, co jste si koupili, a začnou vás navádět. Vidíte přes ně nejenom krabici s budoucí kuchyňskou linkou, ale i šipky, co kam patří, v kterém sáčku je ten správný šroubek nebo varování, že na to jdete špatně. Rozšířená realita je samozřejmě šikovná ve spoustě profesí, třeba ve stavebnictví.

Druhou takovou technologií, a pro průmysl 4.0 úplně zásadní, je 3D tisk. 3D tiskárna umí pracovat s kovy, plasty nebo keramikou a „lepí“ na sebe vrstvu po vrstvě, až máme židli, kolo nebo boty přesně podle počítačového modelu. Takhle může vznikat i zboží na míru, které si zákazník sám navrhne. Staví se tak už i domy a mosty. 3D tisk se chystá na potraviny nebo na biologické implantáty v medicíně.

Hlavní otázka zní: **Co potom budou dělat lidi?**

Podmínka druhá: Tvůrčí práce

Nebudeme pracovat o moc méně. Budeme pracovat jinak. Méně rutinní práce u pásu nebo v účtárně a víc vymýšlení a komunikace. To je super, ne? Člověk je přece kreativní tvor.

- Průmysl 4.0 se neobejde bez milionů unikátních aplikací a softwarů. Každá větší firma bude takovým malým Silicon Valley.
- Bude potřeba vyvíjet stále nové výrobky pro malé série unikátních produktů. Nové způsoby výroby a dopravy.
- Bude potřeba složitý technický svět vysvětlovat zákazníkům, aby si mohli objednávat zboží na míru. Zajistit pro ně servis na minutu a radit, jak používat složitá zařízení.
- Neobejde se to bez stoprocentního prosítování země rychlým internetem. V každé firmě a instituci bude muset vzniknout silný tým,

který se postará o kyberbezpečnost. Bude potřeba získávat a analyzovat obrovské množství nových dat.

- Hromada práce čeká výzkum. Budeme potřebovat záplavu chytrých senzorů a biosenzorů. Něco jako velký třesk zažívají optika, metrika a nanotechnologie. Průmysl chce úplně nové materiály. Tak se už dnes hledají náhražky oceli a neželezné kovy. Automobilky pátrají, jak snižovat hmotnost aut. Zrovna naše Škoda Auto v tom patří k lídrům. Potřeba jsou nové energetické zdroje a vysokokapacitní baterie, které energii uchovávají jako konzervy.
- Kreativní průmysl zaměřený na design získá exkluzivní úlohu v obchodování.
- Obrovský boom čeká stavebnictví. Chytré průmyslové komplexy, chytré domy, chytré dopravní stavby, to je slušná porce zakázek – a to pro velmi kvalifikované lidi.
- Tak tohle je historická výzva pro malou zemi s rozvinutým průmyslem, tradicí výroby a lidmi, kteří mají nápady. Jestli to chceme vyhrát, nemůžeme skórovat ničím jiným než že:
- Využijeme šanci, kterou přináší průmysl 4.0. V některých oborech budeme udávat světový trend a budeme nepostradatelní dodavatelé zboží i know-how.
- Budeme energetickým srdcem střední Evropy.
- Budeme dopravním a turistickým srdcem střední Evropy.
- Naše patenty, průmyslové vzory, nové materiály, software a kybernetické technologie budou světová špička.

- Země bude fungovat a rádi tu budou pracovat naši lidi i zahraniční investoři.

K tomu nepotřebujeme zásoby ropy, železa ani miliony dělníků z montoven. K tomu potřebujeme kvalifikované lidi, kteří se umějí domluvit a dostanou na tvůrčí práci čas.

Nikdo se nemusí bát, že ho průmysl 4.0 připraví o zaměstnání. Je pravda, že desítky a možná i stovky tisíc lidí opustí namáhavé nebo stereotypní profese. Ale my je naopak nutně potřebujeme v péči o děti, rodiny a seniory, ve službách pro volný čas, ale hlavně ve vzdělávání a celoživotním vzdělávání. Ne každý by chtěl být inženýr, ale každý inženýr bude potřebovat spoustu služeb a fungující zemi.

Jak se totiž ještě změní práce?

- Už to nebude natvrdo „od–do“ a na jednom místě. V mnoha povoláních přestane platit klasické rozdělování času na čas pracovní a osobní, protože pracovat na dálku bude běžné.
- Víc lidí bude pracovat na volné noze i pro několik firem zároveň, svůj čas a výkon si budou řídit sami. To se mimochodem taky musí naučit.
- Projektové a tvůrčí týmy budou malé a měnit se budou každý týden.
- Část „pracovní doby“ bude každý věnovat vzdělávání a učení.
- Lidi nad 50 najdou líp uplatnění podle fyzické a psychické kondice.
- Tradiční ruční řemeslná výroba začne mít cenu zlata.
- A všichni budou mít víc času.

Podmínka třetí: Světová věda

Na výzkum a vývoj putuje v Česku 90 miliard ročně. A výsledky? Pár stovek mezinárodních patentů každý rok. Nevypadá to zle. Jenomže evropský průměr se pohybuje v tisícičkách až desetitisících.

A to i v menších nebo stejně velkých zemích jako my, třeba v Dánsku nebo Rakousku. V roce 2014 jsme například prodali jenom 67 licencí na mezinárodní patenty. A většinu z nich prodaly firmy. Univerzity a veřejné výzkumné instituce jim koukaly na záda. Peníze totiž rozdělujeme z velké části podle toho, kolik výzkumů naši vědci publikují. To je sice dneska ve světě osvědčená norma, ale často se publikují v časopisech, ze kterých málokdo cituje, a hlavně z nich často nekouká žádná produkce. Základní výzkum, teoretická věda, to jsou úžasné lidské obory, intelektuální vrchol lidské tvořivosti, ale celkem nám vymizel tah na branku. Výsledky, které se dají rychle použít v praxi. Říká se tomu aplikovaný výzkum a experimentální vývoj.

Jestli to nebude i tím, že v devadesátých letech se rozpadla spolupráce mezi podniky a výzkumnými ústavy. Ty pracovaly mimo jiné podle firemních potřeb. Vazby se uvolnily, takže dneska chybí výzkumníkům víc peněz od podniků a podnikům zase výsledky výzkumu. Hlavní propojení naší ekonomiky se světovými trendy dneska obstarávají vývojová centra globálních technologických lídrů, jako jsou Siemens, Bosch, Honeywell nebo Rockwell Automation.

Nové české firmy to dohánějí, a když se jim inovace povede, jsou z nich světová esa, jako je Průša Research ve 3D tisku. Ale univerzity a výzkumáky mají být lokomotivy průmyslu. Co budou zkoumat, ať ovlivňují také firmy. Vědci by zkrátka měli pracovat i na objednávku. A jejich výkon se musí měřit mimo jiné i tím, kolik peněz jejich objevy vydělají. Nedávno jsem zachytil myšlenku Národních center aplikovaného výzkumu. Ta mi docela sedí. Tak to zorganizovali třeba v Dánsku, kde vzniklo devět výzkumných technologických organizací, které spolupracují s podniky a akreditaci dostávají vždycky jenom na tři roky. Podle výsledků se pak rozhoduje, jak dál. A Dánsko je třeba v počtu mezinárodních patentů nejméně desetkrát lepší než my.

V posledních letech jsme vybudovali skoro padesát nových výzkumných center za 40 miliard z evropských peněz. Je bezva těšit se na nové technologie z brněnského CEITEC, objevy centra BIOCEV v biomedicině nebo na superlaser ELI. No jo, ale ta centra se zabývají hlavně základním výzkumem a taky je otázka, jestli všechny finančně utáhneme, až evropské dotace vyschnou. Možná bychom je měli spojit do jedné obří výzkumné instituce a tu řídit podle toho, jaké ambice máme.

Může to totiž neuvěřitelně makat. Smlouvy mezi vědou a podnikáním pomůžou firmám k inovacím a naopak inspirují vědce k novým směrům bádání. O uplatnění objevů se postarají zkušení profíci z byznysu. Univerzity vychovávají špičkové absolventy, kteří se pustí do vlastních nápadů. A čím víc ambiciózních startupů založí, tím víc globálních firem řízených z Česka budeme mít.

Aby bylo jasno: Nejsem vůbec pesimista. Už teď máme hodně silných vědeckých týmů, které bodují. A ty obory, to je budoucnost! Tak třeba řídicí systémy, inteligentní robotika, senzory, pohony a zařízení pro elektromobily, nové materiály včetně nanomateriálů, mikroelektronika, lasery, měřicí zařízení, počítačová bezpečnost...

Podmínka čtvrtá: Silná energetika

Kdykoli se lidi ptali na tajemství vesmíru, přírody, úspěchu té nebo jiné země, na úplném konci hledání dostali většinou jedinou odpověď. Energie a suroviny. Kvůli zdrojům se vedou války, padly kvůli nim staleté říše, ale kdo je ovládá, může taky garantovat mír. Naši energetiku čeká největší proměna od císaře Františka Josefa, kdy k nám byl zaveden elektrický proud, začala jezdit auta, vznikly centrální elektrárny a hlavním zdrojem se stalo uhlí.

Budeme energeticky soběstační. Absolutně. A bude to čistá energie. Naše energetická závislost na uhlí, ropě a jednou i na zemním plynu skončí. To se nedá zastavit. Až polovinu energie nám vyrobí silné jaderné elektrárny. Možná jedna, možná dvě. To je první opora naší soběstačnosti.

Tu druhou polovinu vyrobíme lokálně a to je jádro energetické revoluce. Když přenášíte energii stovky kilometrů, až třetina se jí ztratí. Centralizované zdroje jsou zranitelné, dá se na ně zaútočit, jakýkoli výpadek je průšvih. Ale každá obec, každý podnik a každý dům může být malá elektrárna, jak už jsem

o tom psal v kapitole o čisté zemi. Některé si samy vystačí, protože spotřeba prudce klesne díky chytrým sítím a protože elektřinu budeme skladovat. To jsou dvě zlomové technologie.

V chytré energetické síti můžeme mít už dneska zapojené soláry na střeše, obří akumulátory v suterénu, malé vodní elektrárny, větrné generátory, chytré kotle, které vyrábějí elektřinu, teplo i chlad, místní bioplynové stanice, nabíjecí stanice elektromobilů a podobně. Každý dům bude energie spotřebovávat, ale taky vyrábět. Všechny zdroje i spotřebiče budou napojené na informační síť a ta sama reguluje výrobu i spotřebu. I malé domky pak mohou dodávat elektřinu místním podnikům a naopak. Takhle jde vyrábět a spotřebovat přes 50 % energie. Vzniknou jakési samostatné energetické ostrovy.

Třetí opora energetické a surovinové soběstačnosti se jmenuje oběhová ekonomika. Naše civilizace vyrostla na systému, kterému se říká liniová ekonomika: vzít suroviny – vyrobit – odložit. A tak dneska až 80 % výrobků končí na skládkách do šesti měsíců ode dne výroby. A 90 % surovin se stane odpadem dokonce dřív, než výrobek opustí továrnu. Suroviny ale nejsou nevycherpatelné, a tak ekonomika v roce 2035 bude fungovat jinak: znovu použít – přepracovat – recyklovat. A z odpadů, které přece jen zbudou, se vyrobí energie.

Podniky jako Deza už získávají skoro polovinu energie například z horkých plynů, které vznikají při výrobě. Říká se tomu druhotné průmyslové zdroje. Seznámil jsem se taky s propočtem, jak by energie z pražského bioodpadu

mohla zásobovat celé město a ještě kus středních Čech. Dneska přeměníme na energie jenom desetinu odpadů, ze kterých by to šlo.

Podmínka pátá: Nová generace

Asi jste slyšeli o generaci Y a generaci Z. Možná k nim i patříte. Jsou to generace, které už vyrůstaly s internetem a pak s mobilním internetem. A taky jste o nich asi slyšeli dost věcí, které úplně fajn nejsou. Že práci berou jenom jako nutnost, aby se daly zaplatit účty. Že hlavní je pro ně volný čas a sbírání super zážitků. Že místo aby se lidi potkávali v reálném životě, okupují sociální sítě. Že nechtějí hromadit majetek a úspory je nezajímají. A že se proto sesypou, když přijdou ekonomické otřesy a nebo jim dojdou síly.

Náš úspěch v roce 2035 ale bude viset právě na generacích Y a Z. Budou v nejlepších letech. Máme jim věřit? Taky jsme byli rebelové, ale když jsme založili rodiny, začali jsme se podobat svým předkům a uvažovat odpovědněji. Budou to taky umět?

No, myslím, že lidem mé generace se podobat nikdy nebudou. Když se ale podíváte podrobněji do článků a studií o těchto generacích, zjistíte, že naše perspektivy možná nejsou vůbec zlé. Lidi, kterým říkáme generace X a Y, se sice zaprvé zajímají o svůj osobní život, ale taky o partnerské a rodinné vztahy. Mají silné sociální citění. Záleží jim na životním prostředí. Chtějí

flexibilní práci, umějí bleskově reagovat, přizpůsobit se situaci. Rádi se dělí o znalosti, všechno nové je zajímavá a jsou novinkám otevření.

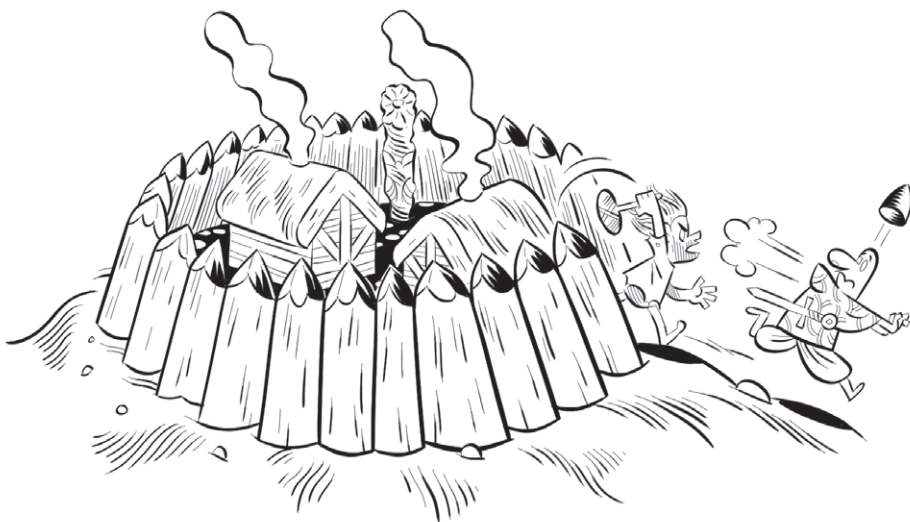
Taky by se to dalo říct jinak. Jsou skvěle nachystaní na nový průmysl a novou ekonomiku. Jinak by ani pracovat neuměli. Změna, která začala, je jako udělaná pro ně. Nabízí lidem víc času a víc šancí svobodně žít a tvořit. Lidská kreativita je její produkt, ale i palivo. Surovina. Stoprocentně recyklovatelná.

SEN O BEZPEČÍ

Tahle kapitola bude možná pro některé lidi trochu těžší čtení. Někdo se třeba rozčílí, naštve nebo se mnou nebude souhlasit. Ale já vám řeknu všechno tak, jak jsem zvyklý a jak to dělám vždycky. Možná dost natvrdo, ale na rovinu.

Podle mě by měla být Evropská unie jako stará slovanská nebo keltská vesnice. Uvnitř ní lidi obchodují, navštěvují se, pomáhají si. No, taky se někdy hádají. Normální život. Dneska se tomu říká volný pohyb zboží, služeb, kapitálu a osob. Ale za posledním stavením to končí. Palisáda, příkop, hliněný val. Hranice. Tahle naše vesnička nemůže ubytovat každého, kdo hledá lepší život. Na to není dost velká. Pohostinnost nabídne jen tomu, kdo může přispět ostatním. Vesnici chrání ozbrojenci, kteří jsou dobře vyzbrojeni a vycvičeni. A když je cizinců na hranicích příliš a mávají sekýrami, tak jdou pomoci i odvážní obyvatelé. To znamená všichni.

No a naše evropská hranice, kterou máme teď? To je spíš zóna volného pohybu. Nechrání ji ani jasná pravidla, ani dost vlastních ozbrojenců a o odvaze obyvatel by se asi dalo taky pochybovat. Jasně, že dnešní Evropa je

pro mnohé lákavé sousto. Největší trh na světě, nejštědřejší sociální systém, smířlivá solidární populace, která ztrácí vůli a odvahu k obraně, což mnozí vyhodnotili jako naši slabost.

A tak se to stalo. Podcenili jsme rizika. Po schengenském prostoru, kde nemáme žádné vnitřní hranice, se najednou potuluje tolik záhadných cizinců, že o nich už ztratily přehled i policie a zpravodajské služby. Normální promenáda.

Vzpomeňte si na Berlín, kde loni Anis Amri najel ukradeným nákladákem do lidí na vánočních trzích. Strašný masakr. Nikdo ho nezastavil ani před útokem, ani při něm, ani potom, až za tři dny ho dostali v Itálii. A tenhle Anis Amri, islámský radikál, terorista původem z Tunisu, už přitom v Itálii čtyři roky seděl za pokus o zapálení školy. A přesto nebyl pod kontrolou. Co potom ti, kteří neseděli, o kterých nemáme žádný záznam? Co ty tisíce lidí, kteří se hrnou jen za sociálními výhodami a vidinou příjmu bez práce?

Pro ekonomické migranty je nejatraktivnější Německo a vůbec země, kde už jsou delší dobu usazení jejich příbuzní a známí. Musíme udělat všechno pro to, aby nepřišli k nám. Jsme v bezpečí?

Co nás může ohrozit

Pojďme si bod po bodu říct, jaká jsou dneska rizika:

1. Nezvládnutá migrace. Regionální konflikty na východní Ukrajině nebo v Sýrii každého znepokojily a mají zásadní dopad na Evropu. Do Evropy proudí tisíce lidí, kteří utíkají před válkou v Sýrii a v Libyi. Jediné řešení je mír v těchto zemích, rekonstrukce formou Marshallova plánu a návrat uprchlíků domů. Že bychom jim otevřeli hranice, problém nevyřeší. Naopak. Zadělal bychom si na daleko větší. Ohrozili bychom svoje bezpečí a náš dosavadní způsob života.

2. Multikulturní model nefunguje. Že multikulturní model selhává, je už jasné snad každému. Západní politici svým lidem dlouhodobě lhali, že jsou přistěhovalci v jejich zemích integrovaní. Ne, fakt nejsou. Nepřizpůsobili se našim hodnotám ani stylu života.

3. Brusel nesmí rozhodovat. Češi a české firmy by si měli vybrat, kdo bude u nás žít a pracovat. A pokud někdo chce, musí se přizpůsobit našim zvykům a způsobu života. Proto odmítáme kvóty a vydírání Bruselu. Migrační politiku chceme stejně, jako ji mají v Kanadě, ve Spojených státech a v Austrálii, kde si sami vyberou, koho k nim pustí. Ano, věřím, že nám můžou prospět kvalifikovaní lidi z našeho civilizačního okruhu, pokud nebudou brát práci našich lidí. Třeba z Ukrajiny, mají tam třeba dost šikovných IT specialistů.

4. Islámský terorismus. I když to vypadá, že takzvaný Islámský stát bude nakonec vojensky poražen, dá se čekat, že radikálové se rozptýlí do menších skupin, budou si budovat nová zázemí a soustředí se na teroristické akce. Experti rádi říkají, že není otázka, zda udeří i v Česku, otázka je kdy, kde a jak. Zásadně s tím nesouhlasím. Pokud budou naše zpravodajské služby opravdu fungovat, tak nám žádné nebezpečí nehrozí.

5. Změna přírodních podmínek. Odhaduje se, že v nejbližších padesáti letech vyžene nedostatek vody a zemědělské půdy z domovů miliony lidí v Asii a Africe. Můžeme čekat, že migrační proud zesílí a to, co si Evropa zkusila v posledních letech, nebyla ani generálka. Přírodní pohromy mohou udeřit u nás i v Evropě. Dlouhá období sucha, příválové deště, ubývání podzemních vod, epidemie, noví škůdci... Musíme se na to připravit.

6. Destabilizace státu? Zpravodajské služby, včetně těch našich, upozorňují na agresivitu nepřátelských rozvědek. Vedou proti nám neviditelné informační operace – zneklidňují a provokují menšiny, ovlivňují veřejné mínění a na druhé straně podporují zastánce režimu tvrdé ruky. Cílem je vyvolat paniku a zničit soudržnost. To jsou metody hybridní války – tedy nevojenského ovlivňování našeho života. Zájem o Česko je logický. Naše geografická poloha v srdci Evropy je sice výhodná, ale zároveň se tady proto vždycky agresivně střetávaly zájmy velmocí.

7. Zranitelná kritická infrastruktura. Doprava, vodní zdroje a vodovody nebo energetika byly zranitelné vždy. Ale v posledních letech jsme je propojili a řídíme je elektronicky. Na její odolnosti bude závislá celá ekonomika i naše životy a kybernetické útoky proti ní mohou být smrtící. Musíme se na to připravit.

8. Na co máme NATO? Tuhle větu jsem řekl už v roce 2015. Všichni se mi smáli. Koluje mylná představa, že když bude fakt průšvih, vždycky nás někdo vytáhne z bryndy. Je důležité, že jsme v NATO, ale historie nás učí, že se máme spoléhat sami na sebe. NATO by se mělo změnit z obranného paktu na útočný. Evropští členové by měli v rámci aliance uzavřít dohodu, která bude hájit evropské zájmy. Podle mého názoru mělo být NATO aktivní při migrační krizi, kdy mělo útočit proti pašerákům lidí ve Středozemním moři a potápět prázdné lodě. Mohlo se zabránit tomu, aby se ve Středozemním moři utopily desetitisíce lidí. Měli bychom hrát aktivní roli při realizaci těchto návrhů.

9. Nejasný vývoj velkých zemí. Zvláštní kapitolou je Turecko, které je členem NATO s milionem vojáků a záloh a původně mělo zastavit expanzi

Sovětského svazu. Turecko nyní míří k autoritativnímu režimu. Evropa se s Tureckem snaží dohodnout na regulaci migrantů, ale Turci chtějí volný pohyb svých občanů v Evropě. A to by byl bílý šek na rozvinutí obrovského obchodu s falešnými doklady. To už můžeme rovnou odevzdat muslimům klíče od domu.

10. Demografická krize. Evropa kvůli nízké porodnosti v podstatě vymírá, ale představa, že místo Němců budou pracovat noví migranti, není reálná. Prostě musíme mít víc dětí. Děti jsou naše naděje, naše budoucnost, smysl našeho života a jedno z našich prvních hesel bylo, aby tady chtěly naše děti žít. Mám pocit, že dneska hodně z nás visí na Facebooku místo toho, abyste zakládali rodiny.

Základy naší bezpečnosti

Jedny noviny přinesly na jaře zprávu: Česko bude mít první letadlovou loď. Postaví nám ji Číňani za 60 miliard, domovským přístavem bude chorvatská Pula, navážeme na tradici z doby Rakouska-Uherska a zvýší se tím naše váha v NATO. Jediné dvě otázky jsou, jestli se bude jmenovat Masaryk, nebo Karel IV., a kdo bude první český admirál. Dost lidí skočilo na špek, protože si nevěřili, že zpráva vyšla na apríl.

No, naletěli i proto, že u nás panuje dost triviální představa o bezpečnosti. Ve hře Divadla Jára Cimrmana nazvané České nebe se vysvětluje, co je

ve válce nejdůležitější. Přesila. Fajn, zasmáli jsme se, ale nejde o vítězství v nějaké málo pravděpodobné otevřené válce, jde o zajištění bezpečí. Když chcete mluvit o přesile, tak přesila se dělá jinak.

Napadá mě, že vlastně spousta stránek téhle knížky, je o tom, jak se dělá přesila. Přesila, to je:

- Alespoň 90% potravinová soběstačnost.
- 100% energetická soběstačnost.
- Naprostá kontrola nad zásobami a dodávkami vody, energie, nad komunikační infrastrukturou a nad hmotnými rezervami.
- Silné regiony s rozvinutým lokálním hospodářstvím, které mohou odolat i v kritických situacích, kdy budou mít potíže velké centrální podniky a systémy.
- Bohaté obchodní vztahy se světem. S partnery v byznysu se obyčejně neválčí.
- Morální, intelektuální, vědecký a vývojový potenciál.

To je u mě přesila. Pak teprve může dojít na ozbrojenou sílu.

Naše hranice

Když se ptáte lidí, co se jim nejvíc zamlouvá na Evropské unii, většinou říkají: žádné hranice. Od Lisabonu až do Tallinu projedete na občanku. To ale není unie, to je schengenský prostor. Má to ale jednu vadu. Od Lisabonu do Tallinu se projede bez hranic každý, kdo se dostal do kteréhokoli schengenského

státu. A tak by měla každá země, která hlídá vnější hranici, fakt hlídat. A ostatní země k tomu mají přispět. Jenže Řekové a Italové by si mohli vyvěsit na pláži ceduli: Mořská brána otevřená.

Pak máme v unii státy, které nejsou v Schengenu – to je Kypr, Chorvatsko, Bulharsko a Rumunsko. Bez hraničních kontrol jsou Vatikán, San Marino nebo Monako. Trochu chaos. Takže musíme nově definovat schengenský prostor jako tu starou slovanskou vesnici. Kdo je v EU, musí být v Schengenu. Hranice musí zůstat hranicí. A myslím, že je to dneska velký úkol pro Severoatlantickou alianci a pro Evropskou unii.

Občas jsem zmínil, že NATO by nemělo být obranný pakt, ale pakt „útočný“. Hned jsem to schytl, jako kdybych chtěl dobývat Indii a kolonizovat Afriku. Tak vysvětlím, o co mi jde. Míním, že NATO by mělo být aktivní. Z 28 zemí EU je jich 22 v NATO. To je velká, ale k ochraně Evropy doposud nevyužitá síla. A proto má být hranice EU prioritou pro NATO. Kromě toho by aliance měla aktivně pomáhat stabilizovat Sýrii nebo Libyi, a pokud máme pomáhat obětem válek, měli bychom to dělat především u nich doma. Řešit příčiny našeho ohrožení, ne až důsledky. Zase pod ochranou NATO. Ale to musí skutečně všichni investovat do obrany aspoň 2 % HDP. To jsme v minulosti zásadně podcenili, dnes už výdaje na obranu meziročně navyšujeme o víc než 10 %, ale pořád je to málo a musíme zjednodušit proces nákupu výzbroje, abychom ten závazek splnili. My bychom závazek mohli splnit do roku 2025.

V nové bezpečnostní situaci pak mají mít i jednotlivé země přehled, co se děje na vnitřních hranicích v schengenském prostoru. A ochránit každého

člověka a každý objekt doma. Potřebujeme to, čemu se říká „deštník“. Izraelský vzor. Tak se pojďme podívat, jak i nevelká země může zajistit své bezpečí.

Izraelský vzor

Izrael je asi nejohroženější stát na světě. Nemá ani třetinu naší rozlohy a ani tolik obyvatel, co my, ale jeho bezpečí je založené na samostatnosti. Izraelci svůj stát urputně budují sedmdesát let, obklopeni půlmiliardou nepřátel. Organizovaným útokům a teroru čelí každý den. A údajně dosahují úspěšnosti 1:5. To znamená, že na jeden skutečněný útok připadá pět, které překazili.

ČR / IZRAEL		
AKTIVNÍ VOJÁCI	21 250	170 000
ZĀLOHY	1 538	400 000

Mají povinnou vojenskou službu. I pro ženy. Každý den je ve službě 180 tisíc aktivních vojáků (osmkrát víc než máme my) a k pomoci je připraveno přes 450 tisíc záloh. Celkem mohou aktivovat víc než milion lidí. Mají vlastní protileteckou obranu, zbraně vlastní výroby, předpokládá se jejich jaderný arzenál. Mají obávané tajné služby a obdivované technologie z vlastního výzkumu. Ve školách, nemocnicích nebo na palubách letadel jsou ozbrojené hlídky. Dobrovolníci pátrají po podezřelých zavazadlech. A děti se ve škole učí bojové umění krav maga. V tom bych žít asi neuměl, ale jsou perfektně vycvičeni a především jsou ochotni a schopni se bránit kdykoliv a proti komukoliv.

A mají taky „deštník“. Ten velký proti raketám, který se jmenuje Iron Dome, Železná klenba. A taky malý „deštník“ proti bezpočtu malých ohrožení, jakým bychom měli i my monitorovat vnitřní hranice a hlídat bezpečnostní situaci uvnitř státu. To jsou kamerové systémy, laserové technologie, otřesové kabely, samozřejmě drony a podobně. A v pozadí za nimi pracují robustní informační technologie. Podobné systémy hlídají dopravu, nemocnice, zdroje vody a energie, letiště, nádraží, přístavy. Tvrdé i měkké cíle. Ve dne, v noci, za každého počasí. Komplexní bezpečí.

Základem ochrany před terorem je tam Centrála boje proti terorismu, která je podřízená přímo premiérovi a má absolutní autoritu. Koordinuje všechno od speciálních jednotek přes policii, která spolupracuje s armádou, až po operátory mobilních sítí a záchranku. Když je to potřeba, zřizuje přímo na místě útoku „war room“, mobilní velitelství.

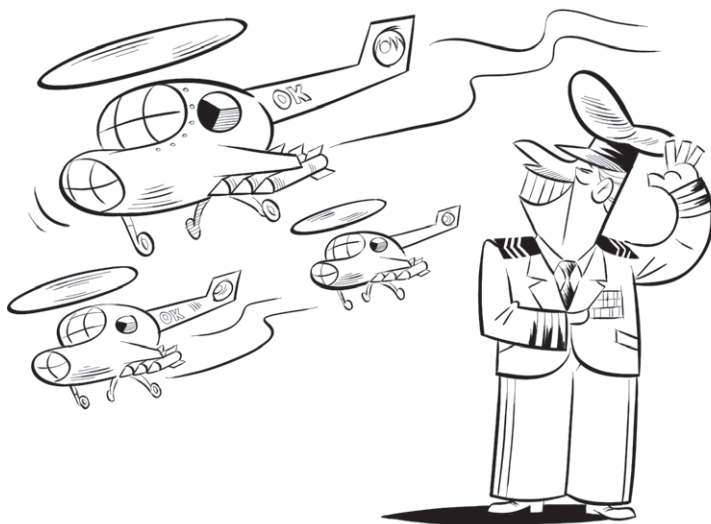
Všichni vojáci, policisti nebo hasiči získali za ta léta hodně zkušeností a v šokových situacích dovedou zvládat stres, spolupracovat s profesionály a uklidnit národ. Mají krizové scénáře pro každou situaci. Tajné služby Mosad, Aman a Šabak, známá spíše jako Šin Bet, spolupracují.

Naši experti mě upozornili, že izraelský bezpečnostní systém je jako celek nepřenositelný. Ani k nám, ani nikam jinam. To bychom na to museli mít těch sedmdesát let a stovky tragických zkušeností. To první nemáme, to druhé nechceme. Ale něco se můžeme naučit. Hlavně tu koordinaci. Každý článek jejich obrany může mít díry, dohromady ale tvoří odolnou bariéru.

A jak to zvládneme my?

Pět opor naší bezpečnosti. Jak dál?

Armáda. Největší ozbrojenou silou je dneska v Česku 92 tisíc myslivců. No, to jen tak pro zajímavost. Klíčová je a bude armáda a té chybí lidi. Má asi 23 tisíc vojáků z povolání. K tomu máme asi 1500 lidí v aktivních zálohách. Generál Jiří Šedivý, který českou armádu vedl, doporučuje jiná čísla. Naše „mírová“ armáda by měla mít o 10 tisíc vojáků z povolání, aktivních záložníků a dobrovolníků víc, aby byla akceschopná venku i doma. Tohle změnit je úkol číslo jedna.

Co mají naši vojáci umět? Získali si ohromný profesionální respekt v Iráku nebo Afghánistánu. Umíme bojovat, ne že ne. Máme už své válečné veterány a své padlé, kterým náleží čest a naše úcta. Ale teď potřebujeme, aby naši vojáci byli vybavení na úrovni 21. století, naučili se bojovat i ve městech a bránit vlastní území. A to znamená silnější vzdušné síly, tedy nadzvukové letectvo a supermoderní bitevní vrtulníky, které mohou podporovat operace pozemních brigád. Dále nová bojová vozidla pěchoty, moderní dalekonosné dělostřelectvo a nejlepší ženijní techniku. Všechny systémy si totiž musí rozumět s jednotkami jiných armád NATO a ty staré to často nedovedou.

Takže by bylo dobré rychle vyřadit starou ruskou nebo sovětskou výzbroj a budovat obranný průmysl.

Český obranný průmysl byl za první republiky strategickým odvětvím ekonomiky. Česká Zbrojovka nebo Škodovka byly výkladní skříně. Ani dnes není naše zbrojařství bezvýznamné a všechno nám hraje do karet, aby bylo znovu elitní. Jedna koruna investovaná do zbrojařství vydělá skoro 3 koruny a jedno pracovní místo vede k vytvoření dalších čtyř v jiných odvětvích. A když obranný průmysl, tak bychom měli budovat i český vojenský výzkum a hledat možnosti vývozu našim spojencům, včetně vývozu kybernetických „zbraní“, kde můžeme být extra silní.

Ano, budeme muset vycvičit taky jednotky pro kybernetickou válku. To je válka inovací. Inovativní útočníci versus inovativní obránci. Takže tu máme další výzkumný úkol.

Policie. Máme přes 40 tisíc policistů, mohlo by jich být 45 tisíc. A stačí se znovu podívat na seznam deseti rizik a je jasné, že policii a každého policistu od generála po pouliční hlídku taky čeká „výměna motorů za letu“.

I když jsme šestá nejbezpečnější země na světě, policisté by měli být vidět, aby bylo jasné, že jsou vždycky blízko a reagují rychle. Každý člověk by měl znát určeného policejního důstojníka, který odpovídá za bezpečnost v konkrétním místě. Lidé by měli mít k dispozici mapu kriminality, aby mohli posoudit, jestli je jejich ulice bezpečná. Pro kontakt s policií bychom měli vytvořit komunikační portál, který by umožnil i videohovory s policisty. A hlavní princip: pořádková policie musí být hodně nakrátko s radnicemi.

A naopak vyšetřování korupce, finanční kriminality nebo organizovaného zločinu má být jednoznačně řízené z jediné centrály.

Mluvím o připravenosti na nová rizika. Ovládním elektronických technologií a počítačových systémů to začíná, ale naprosto všichni policisté by měli být vycvičeni i pro situace, jako jsou akce extremistů, teroristů nebo i šilenců, na kolapsy infrastruktury a na přírodní pohromy. Vycvičení detailně, podle krizových scénářů.

A hlavně: policie, armáda a celý integrovaný záchranný systém by měly spolupracovat a vzájemně se posilovat. Běžná vnitřní bezpečnost je hlavně v rukách policie, jasně, ale při zajištění komplexního bezpečí pravomoci armády porostou.

Hasiči. Rozhodující síla našeho záchranného systému se taky musí detailně připravit na nové typy krizových situací, jako je rozsáhlý blackout nebo velký teroristický útok. Máme asi třináct tisíc profesionálních hasičů a tak to musí zůstat. Přinejmenším. Ale bude to chtít investice do nové techniky i výcviku koordinovaného s armádou a policií. A pomoc dobrovolných hasičů? Fajn, strašně důležité. Jsou ovšem hlavně na venkově, a tak bychom měli podpořit vznik jejich útvarů i ve velkoměstech a městských aglomeracích.

Tajné služby. Jsou tři, ale každá má trochu jiné řízení. Kontrarozvědku (BIS) koordinuje přímo vláda. Šéfa rozvědky (Úřad pro zahraniční styky a informace) jmenuje ministr vnitra. A Vojenské zpravodajství řídí pro změnu ministerstvo obrany. A můžete si být jistí, že často se nedovedou domluvit.

Prevence vůči terorismu je přitom na nich závislá. Myslím, že by proto všechny měly být přímo podřízeny vládě a premiérovi.

Opora šestá

Kdybychom teď vyhlásili referendum, jestli u nás obnovit základní vojenskou službu, jak by to asi dopadlo? No, v Rakousku se před čtyřmi lety v plebiscitu hlasovalo, jestli ji mají zrušit, a pozor – nezrušili. Zachovali šestiměsíční vojnu. Povinný vojenský výcvik je třeba ve Švýcarsku a údajně jsou schopni do 24 hodin postavit půlmilionovou armádu. Ale povinná vojna je i v Řecku, Dánsku nebo Finsku. Teď zrovna se rozhodli ji zavést Švédové.

Asi jste si všimli, že podobné nápady se někdy vyrojí i u nás. Vojna prý dělá chlapa. No, někdy. Snad. Chlapi jsou vždycky potřeba, ale moderní armáda stojí na profesionálech. Já si nemyslím, že bychom měli obnovit povinnou vojnu. A pokud vím, nemyslí si to ani náš generální štáb.

Opačný extrém ale je nedělat vůbec nic. Chceme mít aspoň šest tisíc vycvičených mužů a žen v aktivních zálohách. Zatím jich je jenom čtvrtina. Přitom by měli své slovo i ve velení a dokonce své zástupce v generálním štábu.

Dobrovolný podíl na ochraně bezpečí dělá zemi silnou. Ve Velké Británii například působí oddíly „Special Constables“. V USA je to Národní garda. Cvičené zálohy pro rychlé posílení policie v kritických situacích. Na venkově jsou zase sousedské hlídky, dobrovolníci, kteří třeba večer kontrolují, jestli

obyvatelům nehrozí nebezpečí, protržení hráze, požár nebo jestli někdo nepotřebuje pomoci. Hlídky spolupracují s radnicí a policií.

U nás už pár stovek lidí spontánně organizuje domobrany. To je dost divočina a ještě se tak někdy dávají dohromady extremisti. Takže zkoušet ty rozumné oslovit, když mají chuť přispívat k pořádku a bezpečí, a sebrat tím extremistům „zábavu“. Spousta lidí se taky sdružuje ve všelijakých branných klubech. Armáda by se měla postarat, aby uměli pomoci i vojákům a policii. A konečně už ve školách by se měly děti učit, jak zvládnout krizové situace.

To není hraní na vojáky. To je podíl odpovědného občana na skutečné suverenitě. Je to tak samozřejmé slovo, že o něm ani moc nepřemýšlíme. Ale cena nezávislosti v příštích desetiletích poroste. Jednoduchá fakt nebudou.

SEN O NEZÁVISLOSTI

„VĚŘTE SOBĚ A VĚŘTE PRÁCI.
ODĚTE ZA PRACÍ BEZOHLEDNĚ.“

Víte, kdo to řekl? Jan Antonín Baťa. Párkrát už jsem ho v knížce vzpomínal. Napsal v roce 1937 vizi o Československu pro 40 milionů lidí. Proč zrovna taková vize? Měl plán, že 40 milionů lidí naše země klidně užijí. A bude z ní evropská velmoc. Koho kdy něco takového napadlo... No, jak vidíte, Baťu to napadlo. Kdo ví, co by se dalo u nás dokázat, kdyby nepřišla válka.

Ale měli bychom o něm vědět ještě něco víc. Jeho příběh je skvělý námět na film.

Pátý syn otrokovického ševce. Od čtrnácti makal v rodinné firmě jako učeň. Od dvaceti vedl filiálky v Americe a Anglii. Když v roce 1932 převzal po bratrovi Tomášovi už opravdu velkou mezinárodní značku, za sedm let ji

zpětinasobil a udělal z ní světové impérium sahající od Japonska přes Indii, Evropu a Afriku až po Spojené státy.

Ze Zlína se stalo kulturní centrum. Jan Antonín dobudoval Baťův kanál, ojedinělou dopravní stavbu své doby, se kterou ve svých plánech počítáme i dnes. Zavedl čtyřicetihodinovou pracovní dobu. Podnikl leteckou obchodní cestu kolem světa (to bylo tenkrát unikum) a založil desítky filiálek. Ale dál. Po okupaci v roce 1939 se mu podařilo dostat z protektorátu část židovských zaměstnanců, brzy si ale potvrdil, že s nacisty spolupracovat nelze, a odešel do emigrace. V roce 1945 mu Československo znárodnilo domácí podniky, o zahraniční majetek se soudil, a tak se usadil v Brazílii a vybudoval si nové firmy. A nejenom firmy. Založil čtyři města tam, kde byl předtím prales a hory. Byl za to navržený na Nobelovu cenu za mír, ale vzdal se nominace ve prospěch jiného Brazilce, protože své nové zemi byl vděčný. Chystal plán na osídlení Patagonie. Umřel v den, kdy se otevíral kolosální most přes řeku Paraná, který prosadil a projektovali ho jeho inženýři. Dodnes se ten most jmenuje po něm. Napsal čtyřicet studií, cestopisů, románů a knížek poezie. Bláznivý život. Neuvěřitelný život. A víte proč? Koho by tohle všechno napadlo?

No, jenom samostatného a podnikavého člověka, který si věří, má sen a jde za ním. A společně s bráchou říká to, co naši předkové považovali na normální: **„Uděláme si to sami.“**

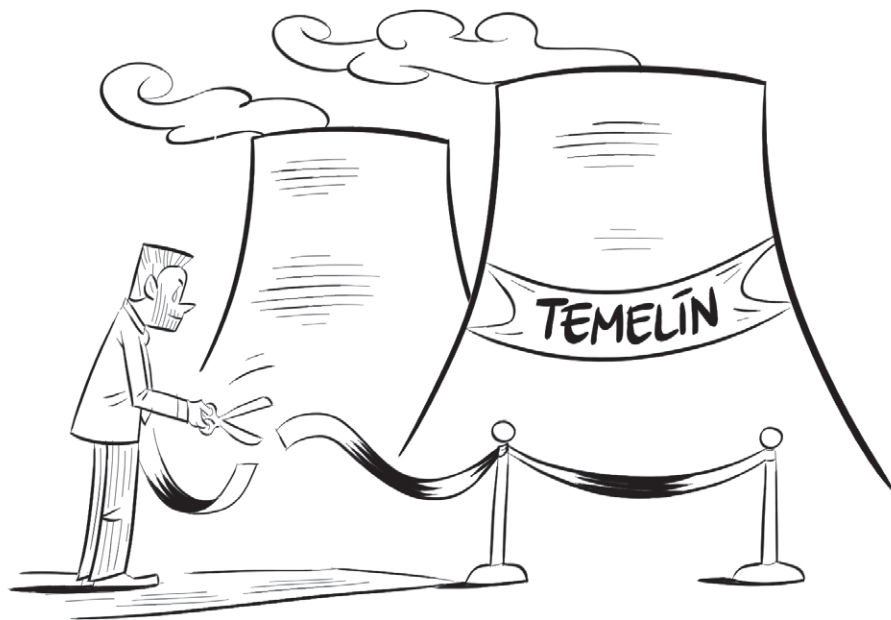
Příští rok nás čeká plno slávy. 100 let od roku 1918, kdy vzniklo Československo. Ale opravdové nezávislosti jsme si těch sto let moc neužili, však víte. A teď? Pořád na něco čekáme, jako teď pořád na něco čeká celá

Evropská unie. Na další volby tady, tam nebo jinde, na průzkumy veřejného mínění, na to, co udělá Čína nebo Rusko nebo Amerika. Český profesor ekonomie Milan Zelený má ale hezký termín: bod osvobození. To je chvíle, kdy se člověk přestane hrbit, čekat, co udělají ostatní, a začne sám. To je začátek nezávislosti. Nezávislost je osobní věc. Ale z nezávislých lidí pak vyrostou nezávislé rodiny, nezávislé firmy a celá nezávislá země. Hrdá, sebevědomá a úspěšná, která si vládne.

Když se mluví o nezávislosti, samozřejmě každého napadne, jak ji získat a udržet. Nesmíme zapomenout na historii minulého století. Taky jsme chtěli být nezávislí a přišlo hitlerovské Německo a pak Sovětský svaz. Teď ale nezávislost záleží hlavně na nás samotných. Jaká bude v roce 2035 Čína, Rusko nebo Turecko, to je na křišťálovou kouli. Ale jaké bude Česko, to bychom vědět měli. A jakou chceme Evropu, to taky.

Evropa jako velmoc

Vezměte si, jak náš svět vypadal před 18 lety. Pamatujete? No, možná ani ne. To ještě nefungovala jaderná elektrárna Temelín, díky které jsme energeticky nezávislí. Neměli jsme kraje. Nebyli jsme v Evropské unii, teprve jsme vstupovali do NATO. V unii právě startovalo euro a všichni byli napjatí. Ještě nebyla Wikipedie. Do velkého startu Facebooku zbývalo 5 let. Do založení Twitteru sedm. Google slavil roční narozeniny. Dneska

tyhle firmy vládnou byznysu a svět si bez nich neumíme představit, kdo by to čekal. Ani ve snu si nikdo nepředstavil 11. září roku 2001 v New Yorku, které změnilo bezpečnost na celé planetě. Amerika byla jediná supervelmoc.

Teď se rozhoduje o tom, jak bude svět vypadat dál. V době studené války byl bipolární – Rusko versus USA. Pak byl unipolární – Amerika a nikdo

jiný. Vyrostly ale Čína, Indie, Brazílie nebo země v jihovýchodní Asii, a právě vzniká multipolární svět. To znamená, že do něj bude mluvit víc velmocí.

Jedním z pólů musí být Evropa. Možná si říkáte, však ona je. A já říkám ne, není. Tu a tam je to Německo, Francie, ale Evropa ne. Silnou Evropu spoluvytvářela Velká Británie, která ale měla odlišný názor, a ten se v EU moc nenosí. Britové byli radikální, a teď hledají cestu, jak unii opustit. My se k tomu nechystáme, ale sdílíme podobný názor jako Británie a sdílí ho i řada zemí kolem nás. **Nesmíme se bát říct nahlas, že je potřeba probudit motto EU: Jednota v rozmanitosti.** A myslím, že do toho musíme mluvit víc, než by odpovídalo naší geografické velikosti. Mnohem víc.

Jako Česká republika nejsme žádní dlužníci, kterým se jenom sypou dotace. Členství v EU pomohlo restartovat českou ekonomiku, přivést investory, zvýšit životní úroveň a vytáhlo nás do klubu těch nejlepších, to je fakt. Na druhou stranu k zahraničním investorům dnes proudí stamiliardy zisků a dividend. Třeba auty zásobujeme celou Evropu a dvě třetiny zboží, které dovážíme, jsou z unie. Západní firmy u nás mají bezva trh. Ještě před pár lety jsme dostávali od zemí, které zavedly euro, lekce, jak musíme tvrdě pracovat, splnit kritéria a mít euro taky. Tak jsme zamakali, kritéria splňujeme a nakonec se ukázalo, že ti, co nás školili, sami kritéria neplní. Není to paradox? Teď se karta otočila, eurozóna je v krizi a ti, kdo nás poučovali, se najednou nespokojeně ptají, proč do ní taky nevstoupíme. My ale zatím nechceme, není to pro nás výhodné.

Evropa není pro všechny stejná a každá země potřebuje něco jiného. Sever chce odpovědné hospodaření bez dluhů. Jih říká, že potřebuje investice, jinak se dluhů nezbaví. Řekové se ptají, jak mají zůstat v eurozóně bez oddlužení. Italové nevědí, jak vzpamatovat své banky. Španělé nebo Portugalci chtějí pomoci s dlouhodobou nezaměstnaností. Východ chce vyšší životní úroveň. A průměrný důchod v Bulharsku je dvacetkrát nižší než v Lucembursku. Taková je to Evropa.

Ukazuje se, že unie byla a pořád ještě je projektem jenom do dobrého počasí. Krize, které přišly, ji zastihly naprosto nepřipravenou. Evropa je neumí efektivně řešit, neumí se jim ani bránit.

- **Evidentní je krize eura**, protože projekt společné měny je nedopečený a některým zemím jednotná měna euro neprospívá.
- **Pak je dluhová krize.** A jsou to takové dluhy, že hlavně jižní země se jich bez pomoci nikdy nemohou zbavit.
- **Evropu dneska nikdo nikam nevede.** Žije se jenom od voleb k volbám, od průzkumu k průzkumu, od jednoho nočního summitu ke druhému a každý se bojí realitu pojmenovat nahlas. Odlišný názor není podle bruselské módy.
- **Korunu všemu nasadil chaos kolem uprchlické krize** a bezpečnostní problémy, které kvůli tomu máme. Zrovna teď, když to píšu, běží v televizi zpráva o teroristickém útoku ve Stockholmu...

A tak důvěra Evropanů v unii byla na konci loňského roku jen na 36 procentech. Není proto divu, že lidem ve Velké Británii došla trpělivost.

Já bych ale Evropě pořád ještě věřil, zůstat pospolu je pořád velká věc, ale změny nejde odkládat.

Jaká má tedy být unie?

Není to Evropská unie jako jednotný superstát, kde se v Bruselu bude rozhodovat třeba o českém zdravotnictví nebo daních. O tom, kolik pošleme Řekům na penze a kolik nám Řekové pošlou uprchlíků. A není to ani unie, kde se vytvoří tvrdé jádro, pár zemí se dohodne a budou díky své síle diktovat ostatním. To všechno by Evropu jenom oslabilo, rozbilo by to důvěru. Rozhodovat se musí ve prospěch všech zemí.

Víte, v čem je Evropa úžasná a silná? Když jedete přes kontinent, všude je to sice chvílemi stejné, ale každá země vás nakonec překvapí. Na společném trhu můžeme mít všichni to nejlepší. Švédské stroje. Francouzský jaderný výzkum. České motory, pivo nebo antiviry. Španělské ryby. Německá auta. Belgické látky. Nizozemské technologie. Dánský design. Řecké lodě. Rakouské Alpy. Italskou módu. Estonský e-government. Finské vzdělávání. Polskou podnikavost. Německou preciznost. Britský zdravý rozum. A pak samozřejmě evropský mír. Proto unie vznikla.

Dohromady je to unikátní síla. Asi jste si všimli, že jsem nenapsal, že všichni můžeme mít „evropská auta“, „evropské ryby“, „evropskou módu“

ani „evropské Alpy“. To nemůžeme. To by už totiž nebyla TA Evropa. Světadíl, kde každý dovede něco prvotřídně. Dělá to po svém, může tím světově konkurovat a pak může Evropa konkurovat vším. Žádný jiný takový útvar na světě není.

Evropská unie může být bezvadná právě proto, že v ní spolupracuje spousta originálních, nezávislých zemí. Nemůže být bezvadná proto, že to bude jedna republika, kde je všechno řízené a stejné.

Ale musí zároveň zůstat pohromadě. Hledat, co má společné. A to nejsou opulentní dýchánky evropských úředníků, ale hodnoty. Díky nim je Evropa podnikavá a tvůrčí a zároveň umí zajistit silné sociální zázemí pro 500 milionů lidí. Všichni asi tušíte, o jakých hodnotách mluvím, ale rád je znovu napíšu, protože od těch to fakt všechno začíná. Svoboda, demokracie, spravedlnost, solidarita, pracovitost, odpovědnost, úcta ke znalostem a kreativitě, rovnost všech lidí, křesťanská etika a spolupráce.

Pak může být Evropa velmoc.

A co my? Můžeme do toho mluvit? Musíme. Ale musíme přesně vědět, co chceme, proč to chceme, říkat to srozumitelně a hlasitě.

Takže co chceme?

Největší přidaná hodnota Evropské unie je národní identita každé země. Silná Evropa díky silným státům, to zní logicky, ne? Všechno, co si mohou

jednotlivé země rozhodnout samy, ať si rozhodují samy. Chcete příklad? Tak třeba jakou budou mít energetiku. A ne že všichni jsou pod tlakem Německa, které se s nikým nebavilo, rozhodlo se opustit jaderné zdroje, omezovat zdroje uhelné a svou vahou vytváří tlak na jiné státy, aby se přizpůsobily.

Co má být naopak společné, „evropské“? Tak především má být evropský volný pohyb bez bariér, evropský trh, evropský boj proti kriminalitě nebo daňovým únikům, evropská dopravní síť, evropská podpora inovací nebo evropské studentské programy, jako je Erasmus, evropský způsob života a tolerance k menšinám.

V budoucnu i **evropská obrana založená na armádách členských zemí NATO a spolupráci s dalšími armádami zemí Unie.** EU a Severoatlantická aliance by teď například měly ochránit hranice i ve Středomoří a aktivně pomoci řešit situaci v Sýrii a Libyi. Není možné, aby se tam přetahovala jenom Amerika s Ruskem, pokud tedy Evropa nechce hrát ve světě páté housle.

A pak logicky **evropská diplomacie.** Aby už neplatila slavná hláška bývalého amerického ministra zahraničí Henryho Kissingera. Stěžoval si, že nemůže jednoduše zvednout telefon a zavolat Evropu. Nevěděl koho.

Zavolat Evropu znamená zavolat konkrétní lídry. **Evropská politika potřebuje čerstvou krev,** schopné a zkušené lidi, nikoli neschopné a vyprázdňené politiky, kteří slouží svým stranám od střední školy. Kdo za Evropu mluví? EU má předsedy a prezidenty všeho možného, ale pak za Evropu vyjednává Angela Merkelová, případně francouzský prezident. Je to, jako kdyby za Ameriku jednali guvernéri Kalifornie a Texasu a federální prezident by byl pro smích. Obyvatelé Evropy si musí do čela svých států a evropských institucí zvolit osobnosti, které budou mít respekt a autoritu ve světě.

Taky Českou republiku musí v institucích EU reprezentovat osobnosti, které budou kvalifikovaně mluvit do rozhodování o celoevropských záležitostech, ale taky prosadí naši vizi a národní zájem. V Bruselu máme mít experty, kteří vědí, že značka „Czech Republic“ je na prvním místě. Unie je pro nás strategickou destinací, protože dneska definuje většinu našich právních a technických norem.

Bude nás někdo brát vážně?

Tak zaprvé máme spojence, kteří si myslí něco podobného. Správně, Polsko, Slovensko a Maďarsko. Jsme visegrádská čtyřka, to asi víte. Žijeme vedle sebe odjakživa, známe se a máme společné zájmy. Třeba abychom neměli čtyřikrát nižší hodinovou mzdu než západní země, zůstali svobodní a lidi od nás neutíkali za lepším. Kulturně máme blízko taky k Rakousku a Slovinsku. A to už je celá bývalá monarchie, která byla sama několik století velmoc. Jasně, monarchie je pryč. Ale střední Evropa od Baltu po Jadran, to je dohromady úžasná mašina.

A zadruhé. **Všichni nás budou brát vážně, když budeme stát na vlastních nohách.** Můžeme být mnohem silnější než dnes a patřit k elitě.

Ale to znamená spoustu práce. Nečekat, že ji za nás udělají ostatní. Existuje taková slavná společenská hra: Řekněte, proč je vaše země nejlepší na světě?

Tak řekněte, proč je Česká republika nejlepší země na světě? Přemýšlím o roce 2035 a vím docela přesně, jak bych chtěl za 18 let odpovédět.

Protože říct Česko, to má zvuk! Protože jiné země se neobejdou bez originálních nápadů českých firem a vědců. A rády za ně dobře zaplatí. Protože naši lidi jsou vzdělaní a kreativní. Bravurně zvládnou každou profesi, a to i v průmyslu, který je světová technologická extratřída. Protože máme nejen globální značky řízené z Česka, ale taky inovativní malé a střední firmy. Protože máme silnou a soběstačnou energetiku. Protože si sami uhájíme bezpečí. Protože české dluhy jsou minimální, platy a důchody na úrovni a nezaměstnanost mizivá. Protože se nám dobře žije s efektivním zdravotnictvím a sociálním zázemím. Protože si Češi umějí sami vládnout jako málokdo. Protože víme, co přesně chceme.

To je nezávislost. Ale kde začíná nezávislost? Tak třeba v srdci pátého syna jednoho moravského ševce.

Když jsem ohlásil, že dělám na své vizi o tom, jak můžeme za 18 let vyrůst, hned mě pár lidí varovalo, abych se moc nezasnil. Abych se radši držel při zemi. Že na to nemáme. Že lidi chtějí svůj klid. Že jim chybí sebedůvěra. A já tomu nevěřím. Od té chvíle mi napsalo třicet tisíc lidí, jak by si to představovali. Musím říct, že většinou dost podobně jako já. Takže víme, co chceme.

Taky mi napsal vzkaz kluk ze základky. Že už je mu 13 a taky má sen a píše si vizi. Super. Mám dalšího spojence. Třeba se potkáme a já zjistím, na co všechno jsem v téhle knížce zapomněl. Děti jsou fajn, dovedou snít. Měli bychom se snažit, aby jim to vydrželo.

A tak mám ještě jeden sen. O tom, že deset milionů lidí se nebojí snít.

A o čem sníte vy?

Napište mi na **www.chcemelepsicesko.cz**, rád si to přečtu.

Andrej Babiš
O čem sním, když náhodou spím

Vydání první, Praha 2017

Zpracovatel: Andrej Babiš
Zadavatel: ANO 2011
Tisk: CZECH PRINT CENTER a. s.

 /AndrejBabis

Chcete taky tuhle knížku?

Přijďte na můj